

Avsättning av svenskt vildsvinskött - remiss

Redovisning av analys och förslag på förenklade förfaranden för avsättning av svenskt vildsvinskött på marknaden med bibehållen livsmedelssäkerhet och köttkvalitet.

Citera gärna Livsmedelsverkets texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd att använda dem.

© Livsmedelsverket, 2019.

Författare:

Arja Helena Kautto, Carolina Liljenstolpe, Mats Lindblad, Katja Lundgren, Stig Månsson, Farid Rezapoor, Muayyed Jamil, Victoria Wahlman

Rekommenderad citering:

Livsmedelsverket. Kautto, A H et al. 2019. Avsättning av svenskt vildsvinskött. Livsmedelsverkets rapportserie. Uppsala.

L 2019 nr --

ISSN 1104-7089

Omslag: Bild Johnér

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning.....	13
2. Bakgrund	15
2.1 Uppdraget	15
2.2 Uppdragets omfattning	16
3. Genomförande	17
3.1 Projektplanen.....	17
3.2 Metodik	17
3.3 Riskanalys, proportionalitet och försiktighetsprincipen	18
4. Nuvarande regelverk	19
4.1 EU-bestämmelser	19
4.2 Nationella bestämmelser och Livsmedelsverkets bemyndiganden	19
4.2.1 Grundlagarna	19
4.2.2 Bemyndiganden.....	19
4.3 Utredningar av nationella regelverket kring vildsvin	20
5. Myndigheters ansvar för kontrollen	21
5.1 Nuvarande kontrollens effektivitet och effekt	21
6. Faror och risker med vildsvin som livsmedel.....	23
7. Vildsvinsstammens utbredning i Sverige	25
7.1 Vildsvinens utbredning leder till kostnader för samhället.....	26
7.1.1 Kostnader i trafiken	26
7.1.2 Kostnader inom jordbruk.....	27
7.1.3 Afrikansk svinpest en fara för djurskydd och grisnäring	28
8. Vildsvin i livsmedelskedjan	29
8.1 Vildsvin som livsmedel	29
8.2 Avskjutning av vildsvin.....	29
8.3 Antalet vildsvin i vilthanteringsanläggningarna (VHA)	30
8.4 Införsel av vildsvinskött till Sverige.....	31
8.5 Vildsvin i livsmedelskedjan i andra länder inom EU	32
8.5.1 Tyskland	32
8.5.2 Finland.....	32
9. Kostnader förknippade med avsättning av vildsvin	34
9.1 Kostnader för jägaren	34
9.2 Kostnad för laboratorieanalyser av vildsvin.....	34

9.3	Kostnader för kompetensutveckling – viltundersökare	35
9.4	Kostnader för vilthanteringsanläggning	35
9.4.1	Kostnad för godkännande av en vilthanteringsanläggning.....	36
9.4.2	Kostnad för kontroll i vilthanteringsanläggning.....	36
9.5	Avfallshantering – kategorier och kostnader.....	37
9.5.1	Animaliska biprodukter - avfallskategorier.....	37
9.5.2	Animaliska biprodukter - avfallskostnader.....	38
10.	Konsument och vildsvin.....	39
10.1	Samla och sprida information.....	39
10.2	Efterfrågan en nyckelfaktor.....	39
11.	Hinder, problem och behov för att nå mål om mer svenskt vildsvinskött.....	40
11.1	Hinder, problem och behov i samband med jakt.....	40
11.2	Hinder, problem och behov i samband med vilthantering.....	40
11.3	Hinder, problem och behov efter vilthantering	41
12.	Föreslagna åtgärder	42
12.1	Föreslagna åtgärder i samband med jakt	42
12.1.1	Utbildning av jägare	42
12.1.2	Ökad lokal samverkan om vildsvinsjakt.....	42
12.1.3	Stöd till fler uppsamlingscentraler.....	42
12.1.4	Stöd för en digital applikation för kommunikation mellan jägare och VHA	43
12.2	Föreslagna åtgärder i samband med vilthantering.....	43
12.2.1	Jägarens leveranser av kött av vildsvin direkt till konsument	43
12.2.2	Jägarens leveranser av vildsvin direkt till en vilthanterande anläggning med 852-standard	43
12.2.3	Skapa ett samlat digitalt system för dokumentation.....	44
12.2.4	Vildsvinspremie till jägare som inlämnar vildsvin till VHA.....	44
12.2.5	Subvention av cesiumprover	45
12.2.6	Subvention av trikinprover	45
12.2.7	Avgift för godkännande eller registrering och kostnad för löpande kontroll av anläggningar	45
12.2.8	Subventioner av hantering av riskavfall	45
12.2.9	Kvalitetshöjande vägledningar	46
12.2.10	Informationsinsatser för företag	46
12.2.11	Kvalitetshöjande branschriktlinjer.....	46
12.3	Föreslagna åtgärder efter vilthantering.....	46
12.3.1	Informationsinsatser för konsument	46
12.3.2	Marknadsföringsinsatser – nationellt, utförsel och export	46
12.3.3	Offentliga måltider	47
13.	Konsekvensutredning	48

13.1	Rättsliga förutsättningar för ändring av regelverket	48
13.2	Bakgrund	48
13.3	Vad är problemen?	48
13.3.1	Vildsvin orsakar höga kostnader för samhället	48
13.3.2	Kött från vildsvin till konsument ska passera VHA	48
13.3.3	Vildsvinskött är en resurs	48
13.4	Orsakerna till problem.....	49
13.5	Utredningens föreslagna åtgärder.....	49
13.6	Effekter av föreslagna åtgärder	50
13.6.1	Effekten av utvecklade flöden via VHA	51
13.6.2	Effekten av jägarens direkta leveranser	51
13.7	Referensalternativet- situationen utan åtgärd	52
13.8	Beskrivning av alternativa lösningar	54
13.8.1	Statligt stöd för att gynna fler VHA som den enda kanalen till konsument	54
13.8.2	Striktare krav på jägares kompetens med att tillåta större mängder	54
13.8.3	Lokalkrav och större mängder direkt till butik och konsument.....	55
13.9	Konsekvensanalys	55
13.9.1	Identifierade konsekvenser av föreslagna åtgärder i samband med jakt	56
13.9.2	Identifierade konsekvenser av föreslagna åtgärder i samband med vilthantering	57
13.9.3	Identifiering konsekvenser av föreslagna åtgärder efter vilthantering	64
13.9.4	Redogörelse av åtgärdernas konsekvenser för företag	64
13.9.5	Indirekta konsekvenser	66
13.9.6	Exempelkalkyl över samhällsekonomiska konsekvenser.....	67
13.9.7	Känslighetsanalys av kalkylen	69
14.	Prioriteringar av förslag.....	71
14.1	Svenskt Viltkött ekonomisk förening	71
14.2	Lantbrukarnas Riksförbund och Svenska Jägarförbundets förslag.....	71
14.3	Livsmedelsverkets prioriteringar.....	72
14.3.1	Livsmedelsverkets interna prioriteringar.....	72
14.3.2	Ökade kostnader för Livsmedelsverket	73
14.3.3	Förslagen till ekonomiska subventioner	73
15.	Skillnader till förslagen i utredningen 2011	75
15.1	Skillnader mot det tyska systemet	78
16.	Författningsförslag	79

Figurförteckning

Figur 1. Uppdragets målbild.....	15
Figur 2. Antal kollisioner mellan vildsvin och fordon under perioden 2014 och 2018.....	26
Figur 3. Avskjutningsnivåer av vildsvin under jaktåret 2017/2018, redovisat per län eller region. *Skåne= Skåne, Blekinge; Svealand= Uppsala, Västernorrland, Dalarna, Västmanland, Gävleborg, Gotland, Stockholm, Värmland, Örebro; Västra Götaland= Halland, Jönköping, Västra Götaland.....	29
Figur 4. VHA som tar emot vildsvin under år 2018. De 10 grönmarkerade punkterna avser anläggningar som tillsammans tog emot ca 80 procent av det totala antalet vildsvin som passerade via VHA under året (egen bearbetning efter information från Svensk Viltkött).	30
Figur 5. Andel (%) av skjutna vildsvin som passerade VHA under 2016 och 2017 i olika län eller regioner.....	31
Figur 6. Antal vildsvin som finns tillgängliga för VHA/852-anläggningar/jägares egen konsumtion med olika antal jägare (max 5 vuxna djur/jägare) som levererar direkt till konsument och olika jakttryck. Jägaren är en listad utbildad jägare som har ett tillstånd att leverera kött av vildsvin direkt till konsument i sitt län eller grannlän.....	52
Figur 7. Schematisk presentation av förenklade flöden (utbildad jägare, vildsvinshanterande anläggning av 852-standard) enligt förslaget till en ny nationell lagstiftning. Jägarens leveranser till vilthanteringsanläggning och vidare till detaljhandeln och konsument är det enda flöden för trikinhärande djur från jägare till konsument utanför jägarens eget hushåll enligt dagens lagstiftning.....	80

Tabellförteckning

Tabell 1. Avskjutning hela landet, totala antalet trikinprover, antalet skjutna ej trikintestade, inkomna till VHA och VHA som tar emot vildsvin/antalet VHA i hela landet. Data visas för åren 2016-2018.....	30
Tabell 2. Införsel av vildsvinskött under 2015-2017 från Polen, Tyskland och övriga länder med mindre volymer. Volymen anges i ton. Källa: Jordbruksverket.....	32
Tabell 3. Exempel på kostnad för trikinprover hos fyra olika ackrediterade laboratorier. Källa: Hemsida för respektive aktör. Hämtat 2019-08-18.	35
Tabell 4. Kontrollkostnad inom livsmedelsområde i olika kommuner 2019. Källa: Respektive kommuns hemsida. Hämtad 2019-03-07.....	36
Tabell 5. Antalet företag och genomsnittlig storlek åkerareal per län i vildsvinsområdet, år 2016.	66
Tabell 6. Skillnaden mellan två olika scenarier: med eller utan åtgärd (UA respektive JA). Jakttrycket 115 000 djur representerar avskjutningen 2018 och ger inte population i balans med sin omgivning. Jakttrycket 150 000 antas kunna göra det i för övrigt oförändrade förhållanden.....	67
Tabell 7. Exempelberäkning samhällsekonomisk kalkyl med startår 2020 och en kalkylperiod om sex år och kalkylränta om fyra procent.....	69
Tabell 8. Resultat av känslighetsanalys.....	70
Tabell 9. Uppskattade kostnader för Livsmedelsverkets åtgärder.....	73
Tabell 10. Jämförelse mellan förslagen i utredningar 2019 och 2011 inom Livsmedelsverkets jurisdiktion.	75

Bilagor

Bilaga 1	Regeringsuppdraget Analys av möjligheten att förenkla förfaranden för avsättning av vildsvinskött, dnr vid Livsmedelsverket 2018/02334
Bilaga 2	Deltagarförteckning
Bilaga 3	Tillväxtverkets sammanfattning
Bilaga 4	Risikanalys, proportionalitet och försiktighetsprincipen
Bilaga 5	Beskrivning av nuvarande regelverk
Bilaga 6	Lantbrukarnas Riksförbund och Svenska Jägarförbundets hemställan till regeringen
Bilaga 7	Faror och risker med vildsvin som livsmedel
Bilaga 8	Sjukdomsördan av inhemska fall av matförgiftning.
Bilaga 9	Avskjutning och ekonomiska incitament i Tyskland och Finland
Bilaga 10	Sammanfattning av den nationella tyska lagstiftningen gällande leveranser av små mängder vilt
Bilaga 11	Ett exempel på kontrollkostnad på en vilthanteringsanläggning
Bilaga 12	Informationsinsatser gentemot konsument
Bilaga 13	Svenskt Viltkött ekonomisk förening - synpunkter på lättnader för Vildsvinshantering
Bilaga 14	Ackrediterade laboratorier för trikinanalyser i Sverige
Bilaga 15	Sammanställning av direkta och indirekta konsekvenser
Bilaga 16	Svenskt Viltkött ekonomisk förening Förslag i rangordning om förenklingar
Bilaga 17	Aktiviteter i processen
Bilaga 18	Remissförfarandet
Bilaga 19	Författningsförslag

Begrepp och definitioner

Animaliska biprodukter	material från djurriket som inte är livsmedel och som ännu inte bearbetats eller behandlats. Biprodukter från slaktade djur, annat färskt kött än slaktkroppen, inbegripet inälvor och blod.
Anläggning	varje enhet i ett livsmedelsföretag.
852-anläggning	ett livsmedelsföretag som regleras av Förordning (EG) 852/2004. Dessa anläggningar kan hantera vilt och överlämna detta till lokala restauranger och butiker samt konsument. Även slakt av hardjur och fjäderfä under 10 000 djur från egen produktion årligen omfattas. Vilt som kan vara trikinbärande får inte hanteras i dessa anläggningar idag.
Behörig myndighet	den centrala myndighet i en medlemsstat som har till uppgift att se till att kraven i denna förordning efterlevs, eller varje annan myndighet till vilken den centrala myndigheten har delegerat den uppgiften.
Cesium	ett grundämne som förekommer i naturen i mycket låga koncentrationer och inte avger strålning. Radioaktivt cesium, som cesium-137, bildas vid kärnklyvningar av uran och plutonium och avger strålning. Det finns i kärnreaktorer och använt kärnbränsle. Det används också för behandlingar inom sjukvården samt för övervakning av vätskenivåer inom industrin.
Detaljhandel	hantering och/eller bearbetning av livsmedel och lagring av det, på den plats där produkten säljs eller levereras till slutkonsumenten; inbegripet distributionsterminaler, catering, personalmatsalar, allmänna serveringsställen, restauranger eller liknande livsmedelsservice, affärer, distributionscentrum och grossistaffärer.
Fara	biologisk, kemisk eller fysikalisk agens i eller i form av livsmedel eller foder som skulle kunna ha en negativ hälsoeffekt.
Fjäderfä	tamfjäderfä, inklusive fåglar som inte betraktas som tamfjäderfä men som föds upp som sådana, med undantag av strutsfåglar.
Frilevande vilt	vilda hov- och klövdjur samt hardjur och landlevande däggdjur som är föremål för jakt i syfte att användas som livsmedel och anses vara frilevande vilt enligt tillämplig lagstiftning i den berörda medlemsstaten, däribland däggdjur som lever fritt inom ett inhägnat område under liknande förhållanden som vilda djur. Gäller även frilevande vild fågel som är föremål för jakt i syfte att användas som livsmedel.
Färskt kött	kött som inte har genomgått någon annan konserverande behandling än kylning, frysning eller djupfrysning, inbegripet kött som är vakuumförpackat eller förpackat i kontrollerad atmosfär.
Hardjur	kaniner, harar och gnagare.
Hägnat vilt	hägnade strutsfåglar och hägnade landlevande däggdjur, dock inte tama hov- och klövdjur.

Jaktlag	jaktlag består av jägare som deltar i jakten under säsongen. Det vilt som jaktlaget nedlägger delas vanligen upp mellan medlemmarna i jaktlaget. Man kan därför säga att det finns en samäganderätt till viltet inom ett jaktlag. Livsmedelsverket anser att det inom ett jaktlag bör vara möjligt att dela upp nedlagt vilt mellan medlemmarna inom jaktlaget för konsumtion i deras privathushåll.
Jägare	Livsmedelsverket anser att med en jägare, i den betydelse ordet har i förordning (EG) nr 853/2004, avses en fysisk person som skjuter viltet och annan jägare i samma jaktlag. En ägare av ett vilthägn, där viltet jämföras med frilevande vilt, som själv skjuter viltet bör också betraktas som jägare.
Konsument	den slutliga konsumenten av ett livsmedel, inte någon som kommer att använda livsmedlet som en del i ett livsmedelsföretags verksamhet.
Kontaminering	förekomst eller införande av en fara.
Kött	alla ätliga delar av djur, inklusive blod.
Likvärdig	när det gäller olika system, deras förmåga att ge samma slutresultat.
Livsmedelslagstiftning	lagar och andra författningar om livsmedel i allmänhet, och livsmedelssäkerhet i synnerhet, både på gemenskapsnivå och på nationell nivå. Den omfattar alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan av livsmedel och även foder som produceras för livsmedelsproducerande djur eller som dessa utfodras med.
Livsmedelsföretag	varje privat eller offentligt företag som med eller utan vinstsyfte bedriver någon av de verksamheter som hänger samman med alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan av livsmedel.
Livsmedelsföretagare	de fysiska eller juridiska personer som ansvarar för att kraven i livsmedelslagstiftningen uppfylls i det livsmedelsföretag de driver.
Livsmedelshygien, hygien	de åtgärder och villkor som är nödvändiga för att bemästra faror och säkerställa att livsmedel är tjäniliga med hänsyn till deras avsedda användningsområde.
Oavhudat vilt	vilt med pälsen eller fjäderdräkten på. Oavhudat vilt är en primärprodukt och kan tas emot av VHA eller av en 852-anläggning som hanterar vilt.
Prevalens	en epidemiologisk term som anger den andel individer i en population som har en given sjukdom eller ett givet tillstånd.
Primärproduktion	produktion, uppfödning eller odling av primärprodukter inklusive skörd, mjölkning och produktion av livsmedelsproducerande djur före slakt. Omfattar också jakt, fiske och insamling av vilda produkter.
Primärprodukter	produkter från primärproduktion, däribland produkter från jorden, från boskapsuppfödning, från jakt och från fiske. Vilt med pälsen eller fjäderdräkten på är en primärprodukt. Kött av vilt är inte en primärprodukt.
Risk	funktion av sannolikheten för en negativ hälsoeffekt och denna effekts allvarlighetsgrad till följd av en fara.

Riskanalys	förfarande som består av tre sammanhängande delar: riskbedömning, riskhantering och riskkommunikation.
Riskbedömning	vetenskapligt baserat förfarande som består av fyra steg: bestämning av faror, beskrivning av faror, bedömning av exponeringen och beskrivning av risken.
Riskhantering	förfarande, till skillnad från riskbedömning, där olika strategiska alternativ vägs i samråd med berörda parter med beaktande av riskbedömning och andra berättigade faktorer och där, vid behov, lämpliga alternativ för förebyggande och kontroll väljs.
Riskkommunikation	interaktivt utbyte under hela riskanalysförfarandet av information och synpunkter om faror och risker, riskrelaterade faktorer och riskuppfattning mellan riskvärderare, riskhanterare, konsumenter, foder- och livsmedelsföretag, universitet och andra berörda parter. I den ingår även redogörelse för resultaten av riskbedömningen och grundvalen för riskhanteringsbeslut.
Slaktkropp	kroppen av ett djur efter slakt och uppslaktning.
Småvilt	frilevande fågel och hardjur som lever fritt i vilt tillstånd.
Spårbarhet	möjlighet att spåra och följa livsmedel, foder, livsmedelsproducerande djur eller ämnen som är avsedda att, eller kan förväntas ingå i ett livsmedel eller ett foder, genom alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan.
Storvilt	landlevande däggdjur som lever fritt i vilt tillstånd och inte omfattas av definitionen av småvilt.
Styckning:	urbening och/eller delning av slaktkropp till flera delar än tre delar av en halv slaktkropp. Styckning är en egen verksamhet skilt från slakt.
Uppsamlingscentral	anläggning där jägare lämnar in sitt fällda vilt inför transport till vilthanteringsanläggning. En sådan anläggning ingår i primärproduktionen.
Utbildad jägare	en jägare som har genomgått den i förslaget beskrivna vidareutbildningen i tillvaratagande av vildsvin, är listat hos Livsmedelsverket, ansvarar för provtagning/dokumentering, innehar en personlig ID-stämpel och har rätt att leverera kött av vildsvin direkt till konsument i sitt län eller angränsande län. Kött av vildsvin kan levereras av de jakter hen deltagit i.
Utsläppande på marknaden	innehav av livsmedel eller foder för försäljning, inbegripet utbudande till försäljning eller varje annan form av överlåtelse - kostnadsfri eller inte - samt försäljning, distribution och andra former av överlåtelse.
Vilthanteringsanläggning	anläggning där vilt och kött från nedlagt vilt bereds innan det släpps ut på marknaden. Vilthanteringsanläggning (VHA) kan ta emot enbart vilt med pälsen eller fjäderdräkten på. Lyder under förordning (EG) 853/2004 och (EG) 854/2004.

Zoonotiska smittämnen sjukdomar eller smittämnen som på ett naturligt sätt kan spridas mellan djur och människor antingen via direkt kontakt eller via livsmedel, inklusive vatten.

.

1. Sammanfattning

Livsmedelsverket redovisar i denna rapport förslag till åtgärder som ska förenkla förfaranden för möjligheten att öka avsättning av svenskt vildsvinskött med bibehållen livsmedelssäkerhet.

Målsättningen är att de föreslagna åtgärderna ska bidra till livsmedelsstrategins övergripande mål om en livsmedelskedja där viltkött bidrar till att den totala inhemska livsmedelsproduktionen ökar. Detta ska ske genom att förenkla förfaranden för avsättning på marknaden. Ökad avskjutning, underlättat flödet från skog till bord och ökad status och efterfrågan av vildsvinskött är alla faktorer som kan bidra till att mer säkert svenskt vildsvinskött når marknaden.

Arbetet har genomförts med en metodik där, utöver aktuella myndigheter, aktörer från hela kedjan - från markägare till konsument – har deltagit i arbetet. Rapporten sammanfattar den information som har samlats in om hinder, problem och behov samt förslag till förändringar och andra typer av aktiviteter.

Livsmedelsverket anser att bland annat följande åtgärder bör kunna genomföras för att en ökad mängd vildsvinskött ska kunna nå konsumenter:

- Planera för och bygga upp ett samlat digitalt system som dokumenterar hela flödet och som förvaltas av Livsmedelsverket,
- Arbeta fram ny nationell lagstiftning med avseende på flödet av vildsvin så att jägare, utöver det som idag får avsättas för det egna hushållets konsumtion, föreslås kunna avsätta vildsvinskött från 5 vuxna eller 7 årsungar per kalenderår direkt till konsument inom det egna länet eller intilliggande län.
- Arbeta fram ny nationell lagstiftning för att möjliggöra jägarens direkta leveranser av 125 vuxna eller 175 årsungar av vildsvin med pälsen på per kalenderår till en vilthanterande anläggning av 852-standard under Livsmedelsverkets kontroll
- Arbeta för att bibehålla förutsättningar för nedsättning av avgift för godkännande och kontroll av nya VHA samt för nedsättning av avgift för registrering och kontroll av vilthanterande anläggningar med 852-standard
- Genomföra en konsumentinriktad informationsinsats gällande hantering av vildsvinskött i det egna köket
- Stödja branschen med riktade insatser för export av vildsvin
- Stödja offentliga måltider i deras strävan att konsumera mer vildsvinskött.

Ytterligare åtgärder som är avgörande för att uppdragets effektmål kan nås är de olika förslag gällande kunskap/kompetens, ekonomiska incitament och marknadsföring som riktar sig till andra aktörer, både myndigheter, företag och föreningar, längs hela kedjan från skog till bord.

Marknadsföringsaktiviteter anses ha en nyckelroll för måluppfyllelsen. Bland dessa förslag finns olika typer av statliga subventioner. Dessa åtgärder är bland annat:

- En statlig subventionerad vildsvinspremie till jägare som lämnar in till VHA,
- Statligt subventionerade cesiumprover inom definierat nedfallsområde,
- Statligt subventionerade trikinprover,
- Statliga subventioner för hantering av animaliska biprodukter (riskavfall med höga halter av cesium eller förekomst av trikiner),
- Subventionerade mobila och fasta uppsamlingscentraler för VHA,

- Riktade insatser för tillämpning av mer lokala inköp av kött råvaror som ingår i offentliga måltider och ökning av offentlig upphandling av svenskt viltkött hos kommuner, regioner och annan offentlig verksamhet samt vid större organisationer,
- Riktade insatser för export av svenskt vildsvinskött till tredje land (utanför EU).

Konsekvensanalys av de föreslagna åtgärderna anger att jägarens egna leveranser direkt till konsument i sin närhet underlättar avsättningen i liten skala. Jägarens direkta leveranser av vildsvin till en vilthanterande anläggning med 852-standard öppnar upp en ny möjlighet till avsättning till konsument inom samma län eller grannlän. Denna lösning ökar tillgängligheten för jägaren att kunna avsätta fällda vildsvin förutsatt att dessa företag uppstår i tillräcklig mängd och i områden där avstånden till vilthanteringsanläggningar upplevs för långa.

För att kunna nå effektmålet med mer säkert svenskt vildsvinskött till konsument behövs dock åtgärder som stödjer vilthanteringsanläggningar (VHA). Dessa anläggningar kan avsätta vildsvin i obegränsade mängder på hela den gemensamma marknaden och i tredje land.

Ekonomiska incitament i form av subventionerade analyser av cesium i nedfallsområden och trikiner för alla vildsvin som är ämnade för livsmedel anses stödja effektmålet på ett resurseffektivt sätt. Uppföljning av effektivitet och effekt av subventioner faller sig naturligt om dessa införs.

Sammantaget anses förslagen till författningsförändringar förenkla förfaranden och öka möjligheter till avsättning av svenskt, säkert, vildsvin. Administrativa bördor och kostnader hålls på låg nivå för de två centrala aktörerna - jägare och företag.

2. Bakgrund

2.1 Uppdraget

Regeringen gav den 11 juli 2018 Livsmedelsverket i uppdrag att analysera möjligheterna att förenkla förfaranden för avsättning av vildsvinskött.¹ Uppdraget skulle enligt regeringens beslut genomföras i samråd med Statens Jordbruksverk, Statens Veterinärmedicinska Anstalt, Naturvårdsverket och Länsstyrelsen i Sörmland. Utöver dem identifierade Livsmedelsverket ytterligare intressenter som skulle beröras av detta arbete och resultaten av detsamma.

Analysen skulle inkludera en bedömning av vilka volymer av vildsvinskött som kan göras tillgängliga på marknaden med de föreslagna åtgärderna och kostnader förknippade med dessa åtgärder. Andra åtgärder för att underlätta avsättning av vildsvinskött på marknaden skulle också utredas.

Utgångspunkten skulle vara bibehållen livsmedelssäkerhet, både avseende livsmedelshygien och köttkvalitet. Uppdragets målbild består huvudsakligen av tre olika delar som kan bidra till att mer svenskt vildsvinskött når marknaden. Se *Figur 1*.

Figur 1. Uppdragets målbild.

¹Regeringens beslut N2018/04065/DL, N2018/01954/DL, 2018-07-05. Se bilaga 1.

2.2 Uppdragets omfattning

Uppdraget omfattar en analys av olika möjligheter att förenkla förfaranden för avsättning av svenskt vildsvinskött. Analysen har fokuserat på att kartlägga de hinder, behov och problem som aktörerna upplever längs hela kedjan från jakten till konsument, inklusive den gemensamma marknaden inom Europeiska Unionen. Därefter har olika typer av åtgärdsförslag kartlagts med hjälp av intressenterna. Hur förslagen skulle kunna fungera i praktiken har analyserats. Konsekvensanalysen inkluderar både kvalitativa och kvantitativa konsekvenser.

I kapitel 13.5. presenteras tydligt vilka olika åtgärder Livsmedelverket kan genomföra. Andra åtgärder kan andra aktörer, både myndigheter och berörd bransch, genomföra. Åtgärdsförslagen anses bidra till att de övergripande målen i den svenska livsmedelsstrategin om att större mängder viltkött når konsumenter och att företagandet på landsbygden ökar, nås. På ett långsiktigt och konkurrenskraftigt sätt.

Uppdraget omfattar inte åtgärder för att beräkna avgifter eller besluta om eller verkställa olika åtgärder som föreslås i rapporten.

3. Genomförande

3.1 Projektplanen

Utredningen har internt genomförts i projektform med beställare, styrgrupp, projektgrupp samt referensgrupp. Utöver projektorganisationen har flera medarbetare vid Livsmedelsverket bidragit med information och kunskap.

3.2 Metodik

Tillväxtverket bjöds in att medverka i arbetet för att införa ett nytänkande arbetssätt. Tillväxtverkets medverkan har grundats i en ambition att utveckla och testa samskapande arbetssätt i förenklingsarbetet. Regeringsuppdraget har bedömts vara intressant för Tillväxtverket ur ett metodperspektiv men även i sak då livsmedelsstrategin tar upp att produktion av vilt och renkött kan bidra till tillväxt i livsmedelskedjan och att möjligheten till avsättning bör underlättas. Vildsvin påverkar även många lantbruksföretag.

Tillväxtverket arbetade under februari – juni 2019 med metodstöd och ledning av en samskapande workshopserie (förenklingslabb). Utgångspunkten var Livsmedelsverkets projektplan, indelad i tre faser:

Fas 1 – Kartläggning av hinder, behov och problem som finns enligt olika intressenter i flödet av vildsvin från jord till bord, januari – mars 2019.

Fas 2 – Förslag till åtgärder, mars-juni 2019.

Fas 3 – Konsekvensanalys (parallellt med ovanstående punkter, inklusive eventuell genomförandeplan för vissa åtgärdsförslag)

Arbetet planerades och genomfördes i samverkan med Livsmedelsverkets projektgrupp.

Livsmedelsverket bjöd in och hanterade all kommunikation med externa aktörer (Jordbruksverket, Jägarnas Riksförbund, Konsument Stockholm, Lantbrukarnas riksförbund, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Naturvårdsverket, Statens veterinärmedicinska anstalt, Svensk dagligvaruhandel, Svenska jägareförbundet, Svenska viltmatakademin, Svenskt viltkött ekonomisk förening och Sveriges jordägareförbund). *Se bilaga 2 för deltagarförteckning i respektive grupp.*

Förenklingslabbet som metod har utformats för att skapa en gemensam syn på utmaningar, utforska förutsättningar och behov och ta fram lösningar utifrån en gemensam bild av nuläget. Regler som styr hanteringen och avsättning av vildsvinskött har stått i fokus för arbetet men även andra delar av flödet, före avsättning till VHA och marknadsföring efter vilthantering och förädling, har analyserats. Genom tidigt samråd med berörda intressenter identifierades problembilden och dess omfattning.

För att bredda bilden och få ett underlag till arbetet i workshopserien genomförde Tillväxtverket två omgångar intervjuer med berörda målgrupper, främst jägare och VHA. I den första omgången ställdes allmänna och övergripande frågor för att få en bred bild av problem och förutsättningar ur målgruppernas perspektiv. I en andra omgång ställdes frågor med utgångspunkt i lösningsförslag i form av koncept och prototyper som ett test av de förslag som kommit fram i workshopserien. Intervjuobjekten valdes slumpmässigt bland medlemmar i respektive intressegrupp. Ytterligare information om metodiken förenklingslabb finns i *Bilaga 3 – Tillväxtverkets sammanfattning av projektet.*

Arbetet med konsekvensutredning genomfördes parallellt med ovanstående workshopserie. Konsekvensanalysen följer förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Eftersom en växande vildsvinspopulation berör flera olika delar i samhället avslutas utredningen med en samhällsekonomisk analys. I den samhällsekonomiska analysen utreds om implementering av de föreslagna åtgärderna är samhällsekonomiskt lönsamt. Analysen har fungerat som ett beslutsstöd under utredningens gång.

3.3 Riskanalys, proportionalitet och försiktighetsprincipen

Livsmedelsverket arbetar enligt riskanalysens principer. Målet är att hitta de hanteringsalternativ som resulterar i det effektivaste sättet att nå lämplig nivå av skydd för konsument². Principerna anges bland annat i FAO/WTOs handbok³ för riskanalys.

Riskanalys består av riskvärdering, riskhantering och riskkommunikation. Dessa definieras bland annat i gällande EU-lagstiftning⁴. Se *Begrepp och definitioner*, sida 9.

Riskhanteringsåtgärder ska vara proportionerliga. Det innebär att åtgärder inte ska gå utöver det som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Enligt denna princip vägs olika intressen mot varandra, till exempel samhällets krav på säkerhet mot individens rätt till integritet. Även förvaltningslagen (2017:900) påbjuder denna förvaltningsrättsliga princip.

För att fatta rätt beslut gentemot konsument bör så kallad försiktighetsprincip råda⁵. Det innebär att när man efter en bedömning av tillgänglig information identifierar möjligheten av skadliga effekter på hälsan, men när det fortfarande föreligger vetenskaplig osäkerhet, får sådana provisoriska åtgärder för riskhantering vidtas som är nödvändiga för att säkerställa den höga hälsoskyddsnivå som valts i EU-gemenskapen.

Aktuellt uppdrag kan betraktas genomföra just denna översyn som lagstiftningen påbjuder genom en omvärdering den gällande nationella lagstiftningen för hanteringen av framför allt faran *Trichinella* (trikiner) hos vildsvin.

Enligt en försiktig uppskattning sker cirka 500 000 matförgiftningsfall årligen i Sverige⁶. Källan till dessa fall går oftast inte att spåra eller kvantifiera. Det ligger i Livsmedelsverkets intresse att de riskhanteringsalternativ som väljs i detta eller andra uppdrag inte påverkar folkhälsan negativt genom att ytterligare öka antalet matförgiftningsfall eller andra smittor (trikinos, toxoplasmos).

Se vidare bilaga 4.

² Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures, WTO, 1995: Article 5: Appropriate level of protection = ALOP.

³ <http://www.fao.org/3/W4982E/w4982e02.htm>

⁴ Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet, artikel 3.

⁵ Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet, artikel 7.

⁶ ⁶ Livsmedelsverket. Lindqvist, R. 2019. L 2019 nr 02: Sjukdomsöbördan av inhemska fall av matförgiftning. Livsmedelsverkets rapportserie. Uppsala. L 2019 nr 02 ISSN 1104-7089.

4. Nuvarande regelverk

Nedan presenteras en övergripande bild av nuvarande regelverk. *Se mer om regelverket i bilaga 5.*

4.1 EU-bestämmelser

De EU-rättsliga bestämmelserna på livsmedelsområdet syftar till att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa, skyddet av konsumenternas intressen, inbegripet god sed inom handeln med livsmedel, i förekommande fall med beaktande av skyddet av djurs hälsa och välbefinnande, växtskydd samt miljön. Livsmedel inte ska släppas ut på marknaden om de inte är säkra. Det innebär om de kan anses vara skadliga för hälsan eller otjänliga som människoföda. Livsmedelsföretagaren bär det fulla ansvaret för att de krav som finns i livsmedelslagstiftningen uppfylls. Ett livsmedel ska kunna spåras på alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan. Livsmedelsföretagare ska kunna ange alla personer från vilka de har erhållit ett livsmedel eller ett livsmedelsproducerande djur, i detta fall det fällda viltet.

Bland de EU-rättsliga bestämmelserna om livsmedel finns också regler om hygien. Dessa regler ska inte tillämpas på producenters direkta leveranser av små mängder primärprodukter till slutkonsumenter eller till lokala detaljhandelsanläggningar som levererar direkt till slutkonsumenter. Reglerna ska inte heller tillämpas på jägare som levererar små mängder av frilevande vilt eller kött från frilevande vilt direkt till slutkonsumenter eller till lokala detaljhandelsanläggningar som levererar direkt till slutkonsumenter. Medlemsstaterna ska meddela nationella bestämmelser i dessa frågor. Medlemsstaterna bör också ta ansvar för att minska risken för att trikinsmittat vildsvinskött når ut till konsumenter.

Medlemsstaterna ska tillse att det sker offentlig kontroll av livsmedelsproduktionen. Kontrollen ska utföras med användning av lämplig kontrollmetod och-,teknik såsom revision, inspektion, provtagning och analys.

4.2 Nationella bestämmelser och Livsmedelsverkets bemyndiganden

4.2.1 Grundlagarna

Föreskrifter ska meddelas genom lag om de avser bl.a. förhållandet mellan enskilda och det allmänna under förutsättning att föreskrifterna gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. Betungande reglering som medför ingrepp för den enskilde måste ha stöd i lag. Det måste alltså finnas ett bemyndigande för Livsmedelsverket att uppställa krav på hur kött från vildsvin hanteras m.m., om dessa krav innebär en inskränkning för den enskilde.

4.2.2 Bemyndiganden

Livsmedelsverket får meddela föreskrifter eller i det enskilda fallet fatta beslut om förbud eller villkor för handhavande, införsel till landet eller utsläppande på marknaden av livsmedel om det behövs för att skydda människors liv eller hälsa. Livsmedelsverket får också meddela föreskrifter om märkning och presentation av livsmedel. Någon rätt för Livsmedelsverket att reglera frågor om t.ex. utbildning av jägare i allmänhet finns inte.

En kontrollmyndighets kostnader för offentlig kontroll av livsmedel som inte uppstår på grund av bristande efterlevnad ska täckas av en årlig avgift. Detta gäller dock inte för offentlig kontroll av livsmedelsföretag i primärproduktionen av livsmedel eller en för sådan kontroll av en livsmedelsanläggning som får utföras tillfälligt av en annan myndighet. Avgiften ska betalas av de livsmedelsföretagare där verksamhet är föremål för kontroll. Avgift för extra kontroll på grund av bristande efterlevnad kan utgå.

Livsmedelsverket får meddela föreskrifter om hur en avgift som tas ut av en kontrollmyndighet ska beräknas när det gäller extra offentlig kontroll. Den som hos en behörig myndighet ansöker om godkännande, eller anmäler registrering, av en anläggning för att driva bland annat livsmedelsverksamhet ska betala en avgift för myndighetens prövning av frågan om godkännande eller registrering.

4.3 Utredningar av nationella regelverket kring vildsvin

Den nationella föreskriften⁷ har varit föremål för granskning och diskussion sedan den började gälla. Livsmedelsverket har fått i uppdrag av regeringen såväl 2008 som 2010 att utreda om regleringen kan ändras så att det ska vara möjligt för jägare att leverera vildsvin och kött av vildsvin direkt till konsumenter och livsmedelsbutiker/restauranger på motsvarande sätt som med övrigt vilt. Bakgrunden är en kraftigt ökande vildsvinsstam och de skador på grödor och trafikolyckor som vildsvinen orsakar. Livsmedelsverkets tidigare förslag har dock inte lett till några åtgärder.

Svenska Jägarförbundet och Lantbrukarnas Riksförbund har i en hemställan till Näringsdepartementet 2018-03-20 framställt ett önskemål om att regeringen ska uppdra åt ansvariga myndigheter att ändra tillämpliga regler så att utbildade medlemmar av jägarkåren, efter provtagning för trikiner, kan sälja kött från vildsvin direkt till konsumenter och näringsidkare enligt ett i dokumentet presenterat system. *Se bilaga 6.*

I det nu aktuella uppdraget har regeringen uppdragit åt Livsmedelsverket att utreda frågan och därvid särskilt uppdragit åt verket att samråda med Statens Jordbruksverk, Statens Veterinärmedicinska Anstalt, Naturvårdsverket och länsstyrelsen i Södermanland.

Se vidare om skillnader i resultat och förslag under Kapitel 75.15 på sidan 75.

⁷ Föreskrifter om livsmedelshygien, LIVSFS 2005:20, §§59-64

5. Myndigheters ansvar för kontrollen

Enligt 23 § i Livsmedelsförordningen delas kontrolluppdrag upp mellan olika myndigheter beroende på vilken typ av anläggning som avses i flödet från skog och mark till detaljhandeln; butik och restaurang. Länsstyrelsen ansvarar för kontroll av primärproducenter av livsmedel.

Uppsamlingscentraler för vilt betraktas som primärproduktionsanläggningar och ska vara registrerade hos och kontrolleras av länsstyrelsen.

Kommunala myndigheter ansvarar för kontroll av detaljhandelsanläggningar såsom butiker och restauranger, däribland de anläggningar som kan ha vilthantering av icke-trikinhärande vilt. Därutöver faller kontrollen av slakt av fjäderfä och hardjur som slaktas på producentens egen gård och max 10 000 djur totalt per kalender år på kommunala nämnder (även kallad som 0-skalg slakt).

Livsmedelsverket godkänner och kontrollerar vilthanteringsanläggningar. Här ingår även köttbesiktning enligt Förordning (EG) 854/2004.

Enligt Livsmedelsverkets nationella föreskrifter⁸ får jägare leverera små mängder vilt eller kött av vilt till detaljhandelsanläggningar utan att vara registrerad som livsmedelsföretagare. Detta gäller dock inte potentiella trikinhäreande djurslag eller hjort från icke-friförklarade hägn med avseende på tuberkulos (*Mycobacterium sp.*).

5.1 Nuvarande kontrollens effektivitet och effekt

I Livsmedelsverkets instruktion från regeringen framgår att verket ska leda, samordna och följa upp livsmedelskontrollen som utförs av länsstyrelsen, kommunerna och Livsmedelsverket. Årligen rapporterar myndigheterna som utför livsmedelskontroll sina resultat från kontrollerna till Livsmedelsverket och revisioner av kontrollmyndigheterna utförs av länsstyrelsen och Livsmedelsverket. Kontrollens utfall analyseras, jämförs med uppsatta mål och sammanfattas av Livsmedelsverket i en årlig rapport som publiceras och skickas till EU-kommissionen. Varje år skickar Livsmedelsverket också en rapport till regeringen om livsmedelskontrollens utveckling, brister och förbättringsförslag, i enlighet med verkets instruktion.

Livsmedelskontroll av primärproducenter bedrivs i låg omfattning. Nationell kontrollfrekvens är lägre än tre procent av registrerade anläggningar. Länsvis varierar kontrollfrekvensen mellan en och sex procent. Så få utförda kontroller omöjliggör en regelbunden kontroll på anläggningsnivå och begränsar möjlighet till regelbunden kontroll på branschnivå. Ett annat problem med kontrollen i primärproduktionen är att anläggningsregistren hos länsstyrelserna inte är fullständiga, alla befintliga anläggningar/företagare är inte registrerade. Exempelvis finns endast nio uppsamlingscentraler registrerade hos länsstyrelserna sammanlagt i landet. Det verkliga antalet befintliga uppsamlingscentraler torde vara avsevärt större.

De 249 kommunala myndigheterna har mycket varierande förutsättningar vad gäller storlek, bemanning och kompetens och uppvisar också stora skillnader i hur väl de lyckas att utföra sitt kontrolluppdrag och i hur de bedömer företagarnas efterlevnad av lagstiftningen. Många av dem sköter kontrollen på ett bra sätt, men årligen klarar inte 10-15% av kommunerna att utföra kontroller i

⁸ LIVSFS 2005:20, §§59-64.

lämplig omfattning jämfört med sin plan som baseras på en riskklassning av kontrollobjekten. Till övervägande del beror det på svårigheter att upprätthålla bemanning och kompetens bland inspektörerna. Problemet är mest framträdande i små kommuner och i glesbygdskommuner. Ca 30% av de kommunala myndigheterna har mindre än en årsarbetskraft avsatt för livsmedelskontroll, vilket försvårar upprätthållande av kompetens inom alla områden som kontrollen ska täcka in. Rörande de 0-skaliga slakterierna av fjäderfä och hardjur förekommer det att kommuner är omedvetna om sitt kontrollansvar för dessa anläggningar, vilket framkom under detta regeringsuppdrag när Livsmedelsverket kontaktade ett antal kommuner.

Livsmedelsverket ansvarar för kontroll av anläggningar som omfattas av krav på godkännande enligt förordning (EG) nr 853/2004. Det handlar exempelvis om vilthanteringsanläggningar.

Livsmedelsverkets kontroller vid vilthanteringsanläggningar regleras av krav på köttbesiktning för att kontrollera slaktkroppen för livsmedelssäkerhet och smittskydd. Kontrollerna utförs av officiell veterinär. Köttbesiktning görs av alla slaktkroppar och tillhörande organ (i de fall intyg från så kallad viltundersökare inte ersätter dessa) så snart som möjligt efter ankomsten till en vilthanteringsanläggning. Därutöver kontrolleras livsmedelsföretagarens rutiner enligt en årlig kontrollplan. Kompetensförsörjning sker löpande både när det gäller köttbesiktning och övrig kontroll av livsmedelsföretagaren.

6. Faror och risker med vildsvin som livsmedel

Mikrobiella, kemiska och fysikaliska hälsofaror i vildsvinskött kan medföra risker för konsumenter. Sådana faror kan finnas hos levande vildsvin eller tillföras från omgivningen (inklusive jägaren själv) genom dåligt placerade skott (sönderskjutning av tarm och hud på ett eller flera ställen) eller bristfällig hygien vid transport och uppslaktning (jord, mag-tarminnehåll och annan smuts tillförs). Nedan beskrivs farorna övergripande. För mer detaljer se bilaga 7.

Av **mikrobiella faror** är parasiten trikiner (*Trichinella* sp.) anledning till att nuvarande lagstiftning så tydligt vill styra riskhanteringen. Förekomsten av trikiner hos vildsvin och även antalet humana fall är lågt i Sverige. Konsekvenserna för människa kan dock vara mycket allvarliga och måste i möjligaste mån undvikas. En kvantitativ riskvärdering som utgick från dagens situation avseende trikinförekomst hos vildsvin, och med antagandet att allt kött från vildsvin som konsumeras har undersökts för trikinförekomst, visade på en låg risk att infekteras (0,015 fall per miljoner invånare och år) samt vikten av tillagning för inaktivering av trikinlarver i infekterat kött. Utan undersökning för trikinförekomst ökar antalet infektioner med en faktor tusen enligt riskvärdering. Upphettningsmetoden är det säkraste sättet att avdöda trikiner. Frysning kan inte betraktas som en helt säker metod för avdödning av trikiner. I Europa har flera utbrott från korv tillverkad på kött från vildsvin och tamgrisar utanför certifierade kontrollerade uppfödningssystem rapporterats under 2000-talet⁹.

Den encelliga parasiten *Toxoplasma gondii* kan smitta människan genom intag av otillräckligt tillagat kött. Smittas en gravid kvinna som inte tidigare varit i kontakt med smittämnet finns dock risk att hon överför infektion till sitt foster och barnet kan födas med hjärnskador eller senare utveckla blindhet/synnedsättning. *T. gondii* är känslig för upphettning och dör snabbt vid tillagning av kött. Parasiten dör även efter en tid vid djupfrysning.

Humanpatogena bakterier som kan förekomma hos vildsvin är främst *Yersinia enterocolitica*, *Yersinia pseudotuberculosis* och *Salmonella*. Dessa kan smitta människor via kött som inte är genomstekt eller genom spridning från rått kött till ätfärdiga livsmedel i köket. Halter och förekomst av bakterier på viltkött påverkas i ett första steg av skottets placering och hygien vid urtag av slaktroppar i fält^{10,11}. God hygien vid den fortsatta uppslaktningen är också viktig för att förhindra att kött förorenas. Förekomsten av patogener hanteras i den kommersiella kedjan genom företagets egenkontroll av inkommande råvara och hanteringshygien under uppslaktningen¹². Jägarens kompetens är avgörande hur dessa faror kan begränsas vid hantering av det fällda viltet utanför vilthanteringsanläggningar.

Ytterligare hos vildsvin förekommande faror med zoonotisk potential är hepatit E-virus (HEV3) och sugmasken *Alaria alata*¹³,

⁹ Rosengren, Å. Trikiner i kött – riskhanteringsrapport. Livsmedelsverkets rapportserie nummer 10 del 1, 2017

¹⁰ Gill, C. O. 2007. Microbiological conditions of meats from large game animals and birds. Meat Science 77; 149–160

¹¹ Laaksonen, S & Paulsen, P: Hunting hygiene. Pp. 217-239, Wageningen Academic Publishers, 2015.

¹² Kautto, A. Hygienisk kvalitet på industriellt älgkött i Sverige. Granskad artikel, Sv.Vet.tidning 2006 (15): 11-18

¹³ Portier, J et al. Increasing circulation of *Alaria alata* mesocercaria in wild boar populations of the Rhine valley, France, 2007–2011. Vet. Parasitol. (199);3-4, pp.153-59. 2014

Kemiska och fysikaliska faror som kan finnas hos vildsvin är radioaktivt cesium (Cs^{137}) vilket är rester av Tjernobylyckan under 1986 och förekommer som kontamination i naturen på definierade nedfallsområden. Ammunitionsbly är en fara som kan undvikas genom att använda blyfri ammunition. Rensning av skottskada med angivna rekommendationer om 10 cm säkerhetszon i det tillsynes oskadade området kring skotthålet minskar faran till acceptabel nivå även på det vilt som fällts med blyammunition¹⁴.

Det är av stor vikt att jakt och uppslaktning av vildsvin sker i hygieniskt bra former av personer som känner till farorna och betydelsen av rätt hantering för att inte öka sjukdomsördan hos befolkningen. Toxinproducerande bakterier finns i viltet och i den omgivning där viltet hanteras, inklusive jägarens händer. Vildsvin bär på ytterligare zoonotiska patogener (*Yersinia*, *Salmonella*, *Toxoplasma*, Hepatit E) som listas högt i sjukdomsördan. Eftersom matförgiftningsfallen inte visar härkomsten av agens; dvs. smittan kan inte härledas till förtäring av viltkött i allmänhet eller vildsvinskött och produkter därav i synnerhet, är det inte möjligt att beräkna viltets del i sjukdomsördan. Se bilaga 8.

¹⁴ Bjerselius R. et al.. Bly i viltkött – riskhantering. Livsmedelsverkets rapportserie nr 18/2014, del 4

7. Vildsvinsstammens utbredning i Sverige

Vildsvin har varit en naturligt förekommande art i svensk fauna men arten utrotades genom högt jakttryck och domesticering i slutet av 1700-talet¹⁵. Återetablering skedde i mitten av 1970-talet via rymningar från hägn. Riksdagen beslutade 1987 att vildsvin ska vara ett inslag i den svenska faunan, i kontrollerade former. Före detta var ett försök att utrota vildsvin inte gett önskat resultat¹⁶. Vildsvin förekommer idag allmänt i stora delar av Götaland och Svealand. Enligt Svenska Jägarförbundet sker både spridning och förtätning. De tätaste populationerna fanns under jaktåret 2016/17 i södra och östra delarna av Götaland men det finns indikationer på att populationen nu sprids till de sydöstliga delarna av Norrland¹⁷.

Det finns ingen säker uppgift om hur många vildsvin som finns i Sverige. Eftersom vildsvinen är skygga och nattaktiva samt att grisningsperioden kan vara lång, i kombination med att suggor med smågrisar är fredade hela året, försvåras inventering. Populationens storlek skattas till stor del baserat på avskjutningsdata, vilken också är osäker eftersom jägare inte är skyldiga att rapportera in skjutna vildsvin.

Naturvårdsverket uppskattar populationen till ungefär 300 000¹⁸ och Svenska Jägarförbundet har tidigare uppskattat populationen till 200 000 djur¹⁹. Uppgifter från viltdata visar att det finns relativt stora variationer i avskjutning mellan olika län²⁰. Vildsvinen är alltså inte jämnt fördelade i landet och kan förekomma i täta populationer lokalt.

Vildsvin har, jämfört med annat vilt, också en hög reproduktiv förmåga. En avhandling om vildsvinens fortplantningsförmåga från SLU²¹ visar att en suga i snitt får 5,4 kulingar per år. En bidragande faktor till den snabba ökningen av populationen är att hondjur ofta fredas vid jakt för att undvika att kulingförande suggor skjuts av misstag. I litteraturen återfinns ett antal olika uppgifter om populationstillväxt på aggregerad nivå. Tillväxt av vildsvinspopulationer i Europa (bland annat i Sverige) under en 30-årsperiod har visat sig variera år från år, men vanligen har tillväxten motsvarat från faktor 1 till 1,46. Tillväxten under en femårsperiod kan variera mellan en faktor 1,4 till 1,73, beroende av hur goda förutsättningarna är²². En annan studie²³ redovisar en årlig tillväxtfaktor som ligger mellan 1,09 till 1,63, beroende på förutsättningar. Eftersom Naturvårdsverket²⁴ anger att förutsättningarna i Sverige är relativt goda året om, ligger tillväxten i Sverige sannolikt i det högre

¹⁵ Naturvårdsverket (2019). Nationell förvaltningsplan för vildsvin - Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner (kommande)

¹⁶ SOU 1980:11

¹⁷ Svenska Jägarförbundet (2018). Förekomst och förvaltning av vildsvin i Sverige- en analys från Svenska Jägarförbundets viltövervakning 2017.

¹⁸ Naturvårdsverket (2019). Nationell förvaltningsplan för vildsvin - Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner (kommande)

¹⁹ Svenska Jägarförbundet (2018). Förekomst och förvaltning av vildsvin i Sverige- en analys från Svenska Jägarförbundets viltövervakning 2017.

²⁰ Viltdata (2019). <https://www.viltdata.se/avskjutningsrapporter/> hämtat 2019-01-25.

²¹ Malmsten, Anna (2017). On the reproduction of female wild boar (*Sus scrofa*) in Sweden. Acta Universitatis agriculturae Sueciae, 2017:86.

²² Massei G, Kindberg J, Licoppe A, Gačić D, Šprem N, Kamler J, et al. Wild boar populations up, numbers of hunters down? A review of trends and implications for Europe. Pest Manag Sci. 2015;71(4):492–500.

²³ Bieber, C. & Ruf, T. 2005: Population dynamics in wild boar *Sus scrofa*: ecology, elasticity of growth rate and implications for the management of pulsed resource consumers. – The Journal of applied ecology 42(6): 1203-1213.

²⁴ Naturvårdsverket (2019). Nationell förvaltningsplan för vildsvin - Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner (kommande)

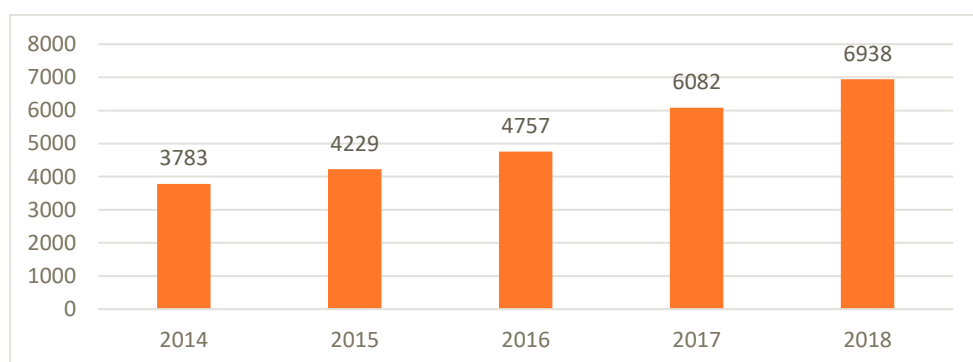
spannet och vi antar därför en tillväxtfaktor 1,46. En population med 300 000 vildsvin kan därmed teoretiskt beräknas uppgå till 438 000 djur efter ett år.

I konsekvensutredningen (13.9.6, Tabell 6) görs antagandet att år 2018 avskjutningsnivå på 115 000 vildsvin inte räcker att minska skadorna orsakade av vildsvin. Enligt våra beräkningar finns det möjlighet, i för övrigt oförändrade förhållanden, med avskjutningsnivå på 150 000 vildsvin att uppnå effektmålet med population i balans med sin omgivning.

7.1 Vildsvinens utbredning leder till kostnader för samhället

7.1.1 Kostnader i trafiken

Statistik från nationella viltolycksrådet visar på en uppåtgående trend av kollision mellan vildsvin och fordon under de senaste fem åren. Se Figur 2.

Figur 2. Antal kollisioner mellan vildsvin och fordon under perioden 2014 och 2018²⁵.

Utifrån statistiken, nedbruten på regional nivå, kan utläsas att antal kollisioner troligtvis beror på populationstäthet, trafikbelastning, förekomst av stängsel längs vägar samt storlek på län. Flest kollisioner med vildsvin sker i Skåne län.

Ofta orsakar kollisioner fordonsskador. I en studie från SLU uppskattades kostnaden av en genomsnittlig fordonsskada orsakad av vildsvin till 23 000 kr²⁶. Sett till detta och under antagande att samtliga kollisioner ger fordonsskador, skulle kostnader för 2018 uppgå till drygt 160 miljoner kr. I Trafikverkets ”Analysmetod och samhällsekonomiska kalkylvärden för transportsektorn” (ASEK²⁷) rekommenderas schablon för fordonsskador om 16 000 kronor, uttryckt i 2014-års penningvärde. Utifrån denna schablon skulle skadekostnader uppgå till 111 miljoner kr under 2018.

Förutom skador på själva fordonet bör totala kostnader inkludera personskador, det vill säga kostnader för ev. sjukhusvård, rehabilitering etc. Ungefär 1 av 100 (1,13%) olyckor beräknas ge personskador, de allra flesta olyckor uppges dock vara mindre allvarliga²⁸. Enligt kalkylvärden i ASEK ska lindrigare former av skador (ej allvarligt skadad) värderas till 40 000 kr. Detta implicerar att materiella kostnaderna för personskador under år 2018 kan ha uppgått till drygt tre miljoner kr. Om man därtill

²⁵ Nationella Viltolycksrådet (2019). <https://www.viltolycka.se/statistik/viltolyckor-for-respektive-viltslag/> hämtat 2019-01-25.

²⁶ Häggmark Svensson, T. & Gren, I. & Andersson, H. & Jansson, G. och A., Jägerbrand (2014). Costs of traffic accidents with wild boar populations in Sweden, Working Paper Series 2014:5, Swedish University of Agricultural Sciences, Department Economics.

²⁷ Trafikverket (2018). Analysmetod och samhällsekonomiska kalkylvärden för Transportsektorn: ASEK 6.1. Kapitel 9; Trafiksäkerhet och olyckskostnader, Trafikverket, 2018.

²⁸ Jägerbrand, A. och I. Gren (2018) Consequences of Increases in Wild Boar-Vehicle Accidents 2003–2016 in Sweden on Personal Injuries and Costs. Safety 2018, 4(4), 53.

lägger olycksvärderingen, det vill säga betalningsvilja om 4,2 miljoner kr per skadad person, summerar totala kostnaden för trafikolyckor till 330 miljoner kr för år 2018.

En studie²⁹ har skattat totala kostnader för vildsvinskollisioner under år 2016 till drygt 130 miljoner kr. Utöver uppgifter från Nationella viltolycksrådet användes här även uppgifter från polis och sjukhus.

Kollision med vildsvin kan också innefatta ett antal externa kostnader i termer av köttvärde, jaktvärde och kostnader för eftersök. Inom ramen för ett examensarbete vid SLU år 2010 genomfördes telefonintervjuer och beräkningar utifrån viltolycksstatistik för att skatta externa kostnader. Totalt värderades sådana kostnader för vildsvin till 1,3 miljoner kr per år.

Summerat: antalet kollisioner mellan fordon och vildsvin står i proportion till populationens storlek. En trafikolycka orsakar i de flesta fall skada på fordon och i mer sällsynta fall personskador. Trafikolyckor orsakade av vildsvin kan ha kostat samhället 330 miljoner kr under år 2018.

7.1.2 Kostnader inom jordbruk

Vildsvin orsakar också skador på jordbruksmark genom bökning, trampning och konsumtion av odlade grödor. Beräkningar från SLU visar att vildsvin kan orsaka produktionsbortfall om ca. 29 000 kr per år och gård eller i genomsnitt 305 kr per hektar.³⁰ Kostnader visade sig vara ojämnt fördelade, 60 procent av gårdarna hade inga kostnader. Resultaten visade också att ju mer heterogent landskap, desto större kostnader. Författarna förklarade resultatet med att mångfald i landskapet skapar större möjligheter för vildsvin att söka skydd. Enligt uppgift från Jordbruksverket kan skördeförlusterna på spannmål ha uppgått till ca. 43 000 ton år 2014³¹. Detta motsvarat totalt sett ca. 60 miljoner kr³².

Enbart i Södermanlands län beräknades produktionsförluster på grund av exempelvis skördeföruster, arbets- och maskinkostnader och inköp av frö till 17 miljoner kr år 2009³³. För riket i stort finns uppskattningar om skador i jordbruket för 660 miljoner kr³⁴ respektive för 1,56 miljarder kr³⁵. Produktionsförlusten för svenskt jordbruk på grund av en växande vildsvinsstam är alltså betydande.

Vildsvinens skador på skogsbruk är mer omtvistade. En studie³⁷ från SLU visar att vildsvin troligtvis ger få ekonomiska effekter på skogsbruk, det rapporteras mest om skador på skogsvägar. Dock utesluts inte att vildsvinsbökan kan leda till ökad rotröta hos gran. En möjlig positiv effekt anses vara att svinen bidrar till biologisk mångfald³⁸.

Vildsvin orsakar skador på grönytor (bland annat golfbanor, trädgårdar, kyrkogårdar) och värdefulla natur- och kulturmiljöer³⁹. En studie från SLU⁴⁰ visar på att ungefär en tredjedel av allmänheten är

²⁹ Ibid.

³⁰ Andersson, H., Gren, I. och T. Pettersson (2016). Wild boars and farming in Sweden - an assessment of the costs. Working paper 10/2016, Institutionen för Ekonomi, SLU.

³¹ Jordbruksverket och SCB (2015). Viltskador i lantbruksgrödor 2014, Statistiska meddelanden, JO 16 SM 1501.

³² Med antagande om att det genomsnittliga avräkningspriset på spannmål ligger på 140 kr/kg (se Jordbruksverket (2019). Priser på jordbruksprodukter – januari 2019)

³³ Jordbruksverket (2010). Vildsvin - Hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket? Rapport 2010:26.

³⁴ Se <https://www.atl.nu/lantbruk/vildsvin-forstor-for-660-miljoner-varje-ar/>

³⁵ Se <https://www.atl.nu/lantbruk/vildsvin-forstor-for-660-miljoner-varje-ar/>

³⁶ <https://www.jaktojagare.se/kategorier/aktuellt/vildsvinen-ger-miljardsmall-20171019/>

³⁷ Jansson, G. och J. Månsson (2009). Vildsvinen och skogsbruket. Fakta Skog, nr 1 2009, SLU.

³⁸ <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.44f26481161466409d3671/1526067943071/2014-2.pdf>

³⁹ Länsstyrelsen Gävleborg (2014). Förvaltningsplan för vildsvin i Gävleborgs län. Rapport 2014:2. Länsstyrelsen Gävleborg.

⁴⁰ Ericsson, G., Sandström, C., Kindberg, J. och G. Støen (2010). Om svenskars rädsla för stora rovdjur, älg och vildsvin. Rapport 2010:1. Institutionen för vilt, fisk och miljö, SLU.

rädda för att möta vildsvin i skogen. Överraskande vildsvin kan också skrämman rid- och travhästar som tränas i skog och mark och på detta sätt orsaka olyckor.

Ytterligare risk för skador av vildsvin finns vid ekologisk grisproduktion, särskilt för dem som försöker bevara äldre rena raser såsom Linderödsvin. Förekomsten av vildsvin innebär en viss risk för att vildsvinsgaltar tjuvbetäcker sugor som vistas ute⁴¹. Djurskyddslagen omfattar dessa djur och förpliktigar djurhållaren att skydda tama djur från viltet^{42,43, 44}. Därutöver anser Naturvårdsverket i sin lagstiftning att korsningar mellan tamgris och vildsvin kan hållas i hägn⁴⁵. Vildsvin och korsningar av vildsvin som hålls i hägn godkänt av länsstyrelsen kan betraktas som hägnat vilt och behöver besiktigas levande före slakt. Djurägaren kan ansöka hos Livsmedelsverket om att få besiktiga och avliva djuren på gården. Levandedjursbesiktning samt övervakning av bedövning och avblodning ska ske av en officiell eller godkänd veterinär. Den som avlivar djuren ska inneha kompetensbevis⁴⁶. En officiell veterinär måste finnas på plats för att skriva ett intyg som medföljer slaktkropparna, vilka ska skickas till ett slakteri som är godkänt för slakt av hägnat vilt. Allt detta innebär extra kostnader för djurhållaren.

7.1.3 Afrikansk svinpest en fara för djurskydd och grisnäring

Det förekommer också risk för skador och olägenheter på grund av olika smittor som kan föras över mellan djur. På kontinenten pågår just nu avskjutning av stora populationer av vildsvin på grund av rädsla för spridning av afrikansk svinpest⁴⁷. Enligt SVA är risk för spridning till Sverige fortfarande låg. Men generellt kan sägas att en hög populationstäthet ökar risk för smittspridningar. En stor population ger ett större antal döda vildsvin i naturen, vilket i sig ökar sannolikheten för smittspridningen. Afrikansk svinpest skulle få förödande konsekvenser även i Sverige, framförallt för svensk grisproduktion. Trots att biosäkerheten inom kommersiell grisnäring är hög anser branschen att Sverige inte har uppnått samma säkerhetsnivå som en del andra länder på kontinenten.

⁴¹ Jordbruksverket (2010). Vildsvin - Hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket? Rapport 2010:26.

⁴² Djurskyddslag (2018:1192) 1§

⁴³ Korsningsdjur klassificeras som renrasiga av en specifik art efter fyra generationers avel med renrasigt faderdjur. Avkomor i första till och med fjärde generationen efter korsning mellan en vild art och tamboskap benämns hybrider. Definitionen härrör från grundprincipen med hybridisering i fyra generationer fastställt genom så kallad CITES lagstiftningen.

⁴⁴ Rådets förordning (EG)nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem.

⁴⁵ Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om vilthägn och inhägnader för handelsträdgårdar med mera för att förebygga skador av hare (NFS 2002:20) och i 3 §

⁴⁶ Rådets Förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning

⁴⁷ Se till exempel <https://www.jaktojagare.se/kategorier/utrikes/vildsvin-utrotas-i-belgisk-zon-20190614/>

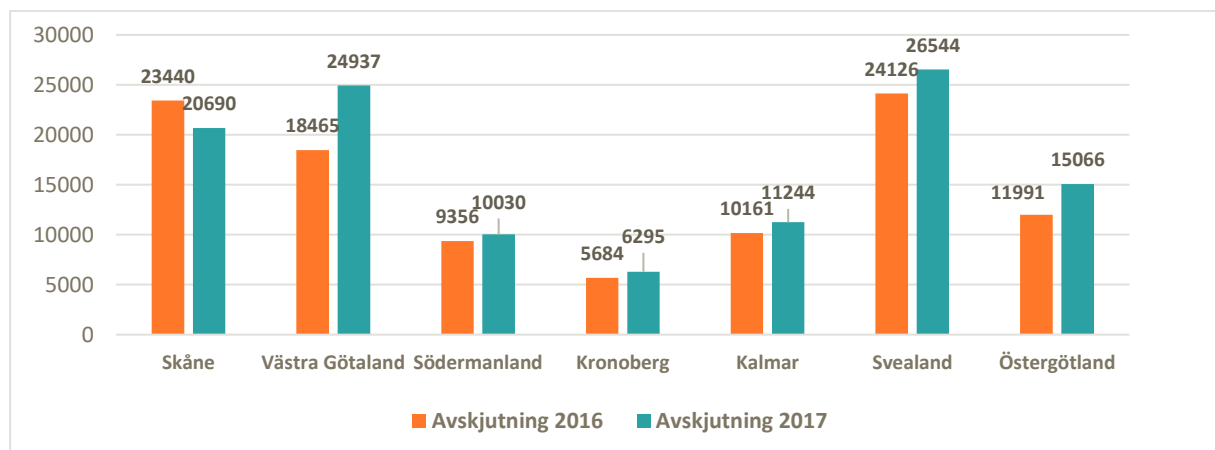
8. Vildsvin i livsmedelskedjan

8.1 Vildsvin som livsmedel

Vildsvinskött skiljer sig väsentligt från kött av tamgris. Färgen är mycket mörkare. Vildsvinets ålder och rörlighet påverkar hur mörkt köttet blir. Den vilda smaken varierar efter vilka växter det har ätit. Fettsammansättningen är i stort sett samma som hos en tamgris⁴⁸. Sammansättning av muskelfibertyper hos vildsvin skiljer sig dock från den hos tamgris⁴⁹. De stora fördelarna med vildsvinskött är att det finns lite fett inne i muskulaturen och att högre halter av α -tokoferol (en E-vitaminvariant) ger bättre hållbarhet än kött av tamgris⁵⁰.

8.2 Avskjutning av vildsvin

Avskjutning av vildsvin ligger på en nivå om cirka 100 000 djur per år de senaste tre åren (tabell 1). Avskjutningen varierar mycket mellan olika län och regioner (Figur 3). Det finns osäkerhet i statistiken (se under kapitel 7). Den skattade avskjutningen har ökat kraftigt från 334 vildsvin under 1990 till 97 626 vildsvin 2015⁵¹. Populationen växer både lokalt och via nya geografiska områden norrut. I media finns dokumentation om vildsvin även i Jämtland⁵².

Figur 3. Avskjutningsnivåer av vildsvin under jaktåret 2017/2018, redovisat per län eller region⁵³. *Skåne= Skåne, Blekinge; Svealand= Uppsala, Västernorrland, Dalarna, Västmanland, Gävleborg, Gotland, Stockholm, Värmland, Örebro; Västra Götaland= Halland, Jönköping, Västra Götaland.

De flesta vildsvin provtas för trikiner och antas därmed vara avsedda för humankonsumtion. Enbart enstaka djur testas positiva årligen. Se Tabell 1.

⁴⁸ Sales, J. and Kotrba, R. Meat from wild boar (*sus scrofa* L.): A review. Meat Science 94 (2013) 187-201.

⁴⁹ Essén-Gustavsson, B. and Lindholm, A., 1984. Fiber types and metabolic characteristics in muscles of wild boars, normal and halothane sensitive Swedish Landrace pigs. Comp. Bioch. And Physiol. 78A, 67-71.

⁵⁰ Marchiori, A.F. and Felicio, P.E. de: Quality of wildboar meat and commercial pork. Scientia Agricola, 60:1, pp.1-5. 2003

⁵¹ <https://jagareforbundet.se/globalassets/documents/vildsvinsbarometern/antal-fallda-vildsvin-i-sverige-1990-2015.pdf>. Hämtat 2019-06-20

⁵² <https://www.landlantbruk.se/landbruk/vildsvin-skjutet-pa-grisgard-i-jamtland/>

⁵³ <https://rapport.viltdata.se/statistik/>

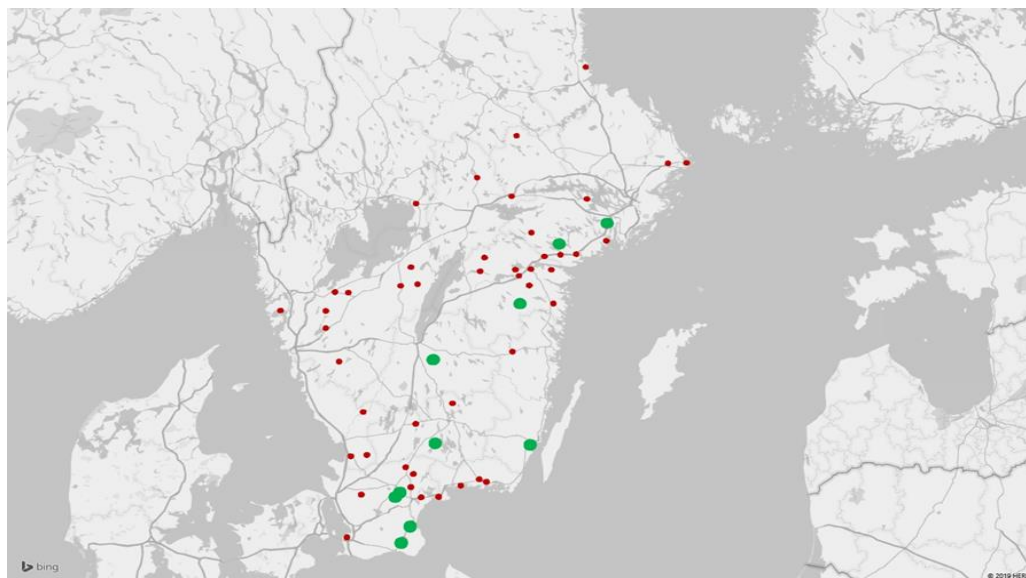
Tabell 1. Avskjutning hela landet, totala antalet trikinprover, antalet skjutna ej trikintestade, inkomna till VHA och VHA som tar emot vildsvin/antalet VHA i hela landet. Data visas för åren 2016-2018.

År	Avskjutning hela landet**	Totala antalet trikinprover (Positiva) ⁵⁴	Antalet skjutna ej trikintestade vildsvin (%)	Inkomna till VHA ⁵⁵	VHA med vildsvin/antalet VHA i landet
2016	102 923	91 289 (3)	11 634 (11)	15 670	68/151
2017	114 831	111 845 (7)	2 986 (2,6)	16 130	71/154
2018	29 208*	106 055 (9)	-----	15 161	64/200

*Uppgiften inte komplett, hämtad 2019-08-15**Vid <https://rapport.viltdata.se/statistik/> anges data per kalenderår men i övrig information anger Jägareförbundet jaktåret för samma siffror.

8.3 Antalet vildsvin i vilthanteringsanläggningarna (VHA)

Under 2018 fanns 200 godkända vilthanteringsanläggningar (VHA) i Livsmedelsverkets register. Av dessa hanterade 64 anläggningar vildsvin. År 2017 fanns 154 anläggningar varav 71 tog emot vildsvin. Vi kan alltså konstatera att antalet VHA har ökat under de senaste två åren men inte antal anläggningar som hanterade vildsvin. I nedanstående figur 4 redovisas var i landet anläggningarna som tog emot vildsvin under år 2018 finns.

Figur 4. VHA som tar emot vildsvin under år 2018. De 10 grönmarkerade punkterna avser anläggningar som tillsammans tog emot ca 80 procent av det totala antalet vildsvin som passerade via VHA under året (egen bearbetning efter information från Svensk Viltkött).

Vi kan utifrån ovanstående konstatera att det finns relativt höga koncentrationer av VHA i Skåne, Blekinge, Västra Götaland och Södermanlands län. Det finns stora variationer i avstånd mellan anläggningarna.

⁵⁴ Zoonosrapport, SVA

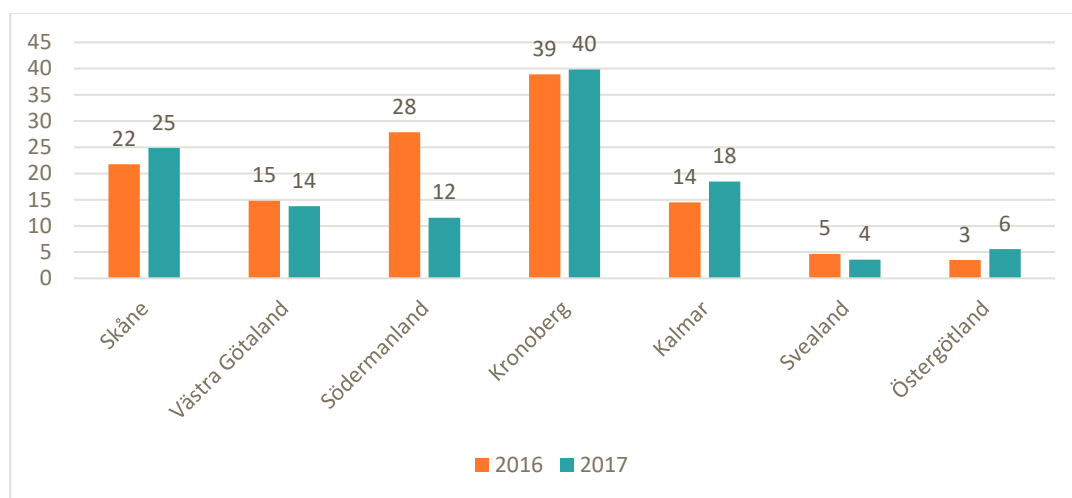
⁵⁵ Slaktdata, Livsmedelsverket.

Enligt Livsmedelsverkets databas tar merparten av VHA emot relativt små mängder vildsvin⁵⁶. Under 2018 stod endast 10 av de 64 anläggningarna för drygt 80 procent av den totalt hanterade kvantiteten (grönmarkerade i ovanstående Figur 4).

Enligt Livsmedelsverkets databas passerade totalt 15 161 vildsvin via VHA under 2018. Detta motsvarar ungefär 14 procent av totalt antal fällda vildsvin i Sverige. Beräknat på ca 100 000 skjutna vildsvin med en genomsnittlig slaktvikt på 30 kg per vildsvin ger det totalt cirka 3 000 ton vildsvinskött med ben, varav knappt 500 ton går via VHA. Den stora merparten av kött från fällda vildsvin når alltså konsumenter, inklusive jägarens eget hushåll, via direkta kanaler från jägare. Det finns också relativt stora regionala skillnader mellan antalet skjutna och inlämnade vildsvin till VHA vilket visar hur olika VHA nyttjas av jägare. I Kronobergs och Skåne län gick under år 2017 en andel om 40 respektive 25 procent av de skjutna vildsvinen genom VHA jämfört med Östergötland och Södermanlands län där andelen var 6 respektive 12 procent. *Se Figur 5.*

Sammanlagt 64 VHA hanterade vildsvin, antingen från frilevande i hägn eller frilevande. Fem anläggningar slaktade från 1000 upp till 3000 vildsvin under året, vilket motsvarar mellan ca. 30 och 90 ton slaktad vikt per år. Totalt 10 anläggningar slaktade mellan 100 och 1000 djur, vilket motsvarar 3 till 30 ton per år. Resterande 49 anläggningar slaktade mellan 1 till 100 djur (30 kg upp till 3 ton per år).

De flesta företag är enmansföretag eller har hjälp med en-två personer under säsong. Det finns inga VHA som enbart tar emot vildsvin utan i möjligaste mån tar de emot allt som kan avsättas vidare till handeln.

Figur 5. Andel (%) av skjutna vildsvin som passerade VHA under 2016 och 2017 i olika län eller regioner.

8.4 Införsel av vildsvinskött till Sverige

Statistik för införsel finns hos Jordbruksverket. Införsel av vildsvinskött sker framför allt från Polen och Tyskland. Övriga länder levererar mycket små volymer. Dessa ingår i den totala mängden men har inte specificerats var för sig i tabellen nedan (*se Tabell 2*). Varor som ingår är färska och frysta hela eller halva slaktkroppar, skinka och bog med ben och övrigt färskt och fryst kött som till exempel framändar, rygg och sida. Enligt uppgift från svenska viltbranschen kan inköpspriserna i grossistledet ligga så lågt som fem euro per kilo.

⁵⁶ 56 anläggningar tog emot färre än 100 vildsvin per år.

Tabell 2. Införsel av vildsvinskött under 2015-2017 från Polen, Tyskland och övriga länder med mindre volymer. Volymen anges i ton. Källa: Jordbruksverket.

Land	2015	2016	2017
Polen	48	60	76
Tyskland	1 221	2 618	1 796
Övriga	734	473	276
TOTALT	2 003	3 151	2 148

8.5 Vildsvin i livsmedelskedjan i andra länder inom EU

I detta avsnitt beskrivs två olika typer av vildsvinshantering i andra medlemsstater med avseende på storleken på både vildsvinspopulationen och avskjutning. Jakten är i båda länder tätt förknippad med markägandet.

8.5.1 Tyskland

Tyskland är ett exempel på ett land med stor vildsvinspopulation. Under jaktåret 2017/2018 (1 april - 31 mars) nedlades 836 900 vildsvin, vilket var en ökning med 42 % från jaktåret 2016/2017 (589 000 fällda vildsvin) och det högsta dokumenterade antalet någonsin⁵⁷.

Den tyska nationella lagstiftningen reglerar jägarens egna leveranser av små mängder direkt till konsument, eller till detaljhandeln som i sin tur levererar till konsument på ett omfattande sätt⁵⁸. En vanlig jägare kan leverera vildsvin till en VHA, till en detaljhandelsanläggning (en 852-anläggning) eller till en annan jägare som är certifierad för att hantera vildsvin som säljs direkt till konsument eller till en ytterligare detaljhandelsanläggning. Mängden vilt, inklusive vildsvin, som en jägare får leverera är inte begränsad. Inte heller mängderna som en certifierad jägare eller en mottagande detaljhandeln hanterar och säljer direkt till konsument. Riskhanteringen sker istället genom specifika hygienkrav på driften och lokaler, inklusive vatten som används i samband med vilthantering av den certifierade jägaren. Dessa krav är omfattande och liknar de krav som finns för detaljhandeln och för VHA i den EU-gemensamma lagstiftningen.

Köttbesiktningskrav för allt fälld vilt finns inom VHA. Därutöver finns det krav för den certifierade jägaren och detaljhandeln att provta varje vildsvin för trikinanalys och att begära köttbesiktning av den kommunala kontrollveterinären i de fall något avvikande misstänks i en slaktkropp eller tillhörande organ. Spårbarhet skapas genom krav på märkning av varje slaktkropp och dokumentation av hanteringen av viltet.

8.5.2 Finland

Finland är ett exempel på ett land med liten vildsvinspopulation men med liknande system för jakt som i Sverige. Geografisk närhet till länder med aktiv situation med afrikansk svinpest skapar stora behov av aktiva profylaktiska åtgärder med förvaltning av stammen. Vildsvinspopulationen i Finland är förhållandevis liten men ökade med 51 procent mellan 2017 och 2018. Det ledde till nationella åtgärder som har underlättat jakten (fast belysning, förlängd jakttid) och gett vissa ekonomiska incitament för jägare⁵⁹. Åtgärderna har varit framgångsrika och halverat den tämligen lilla populationen ytterligare till max 2650⁶⁰ vildsvin, enligt inventering mars 2019. Avskjutning av

⁵⁷ Se vidare bilaga 9

⁵⁸ Se vidare för detaljer bilaga 10

⁵⁹ <https://www.luke.fi/uutiset/luke-on-julkaissut-ensimmaisen-kanta-arvion-villisikojen-maarasta-suomessa/>. Se bilaga 9.

⁶⁰ Naturresursinstitutet, LUKE. www.luke.fi. Statistik, hämtat 2019-06-19

vildsvin sker i södra delen av landet och registreras av jägare och jaktlag i ett nationellt registreringssystem.

Jägarens direkta leveranser av vilt förutsätter alltid registrering av livsmedelslokaler hos den lokala kontrollmyndigheten. Det finns dokumentationskrav för jägare/jaktlag över alla leveranser per år. När jägaren eller jaktlaget vill leverera fällt vilt av hjortdjur direkt till konsument eller till detaljhandeln kan det ske i form av hela slaktkroppar eller styckade detaljer. Djurslag som kan bära på trikiner (vildsvin, björn, säl, bäver, grävling osv) får levereras av jägaren enbart direkt till konsument efter att ett negativt provsvar har erhållits från trikinanalys. Trikinbärande djur som hanteras i detaljhandeln ska ha genomgå officiell köttbesiktning vid en godkänd VHA.^{61,62}

⁶¹<https://mmm.fi/documents/1410837/1818450/Konsolidoitu+v%C3%A4h%C3%A4riskinen+15.2.2017.pdf/a3d3c9ce-94dc-4ace-a8ea-7b38f24fe1cc/Konsolidoitu+v%C3%A4h%C3%A4riskinen+15.2.2017.pdf>

⁶² <https://mmm.fi/documents/1410837/1818450/Konsolidoitu+huoneistoasetus+FI+27.6.2019.pdf/a11194bd-5c7c-4048-6eb8-618075e95da6/Konsolidoitu+huoneistoasetus+FI+27.6.2019.pdf>

9. Kostnader förknippade med avsättning av vildsvin

9.1 Kostnader för jägaren

Kostnader som är förknippade med jakten består av många olika delar och är i grunden omfattande.

Grundutbildningen för en jägare består av jägarskolan med teori och skjutträning. För jägarexamen krävs godkända teori- och skjutprov. Kostnaden för jägarskolan varierar. Enligt Jägareförbundet⁶³ kostar en intensivkurs, inklusive mat och logi, på ett antal dagar upp till 20 000 kr. En kurs via studieförbund under cirka 10 veckor kostar cirka 3 000 - 4 000 kr. Kostnad för litteratur på cirka 800 kr och minst 250 kr till Naturvårdsverket för provskrivning och registrering tillkommer.

En tredagars intensivkurs i skytte med skjutinstruktör och avslutning med praktiskt prov kan kosta runt 8 000 kr. Det är billigare på lokala skjutbanor och i samverkan med skytteklubbar. Skjutsimulatorer finns på olika håll i landet och kan hyras på timbasis för skjutträning. Priserna varierar men ligger ungefär på 1 600 kr/timme.

Provkostnaden för de praktiska skytteproven ligger runt 1 000 kr för de tre moment (avståndsbedömning och säkerhet, hagel, högvilt) som ingår i slutprovet.

Vapen, ammunition, annan teknisk utrustning, kläder och en väl fungerande jakthund för att jaga är en förutsättning för jakt. Sedan finns det behov av transportmedel till och från skogen och i vissa fall även terränggående fordon i skog och mark. Därutöver tillkommer kostnaden för vägtransport till den anläggning, VHA eller egen slaktbod, där vidarehantering sker. Lokalen där viltet slaktas upp för jägarens egen konsumtion måste vara så pass välutrustad att en hygienisk hantering kan ske. Detta förutsätter skydd mot väder och vind, tillgång till viss yta, utrustning, eventuell aktiv kyla och rent vatten.

Om jägaren väljer att lämna in sitt fällda vilt till en VHA för uppslaktning och därefter återtag kostar hanteringen olika beroende i vilken form återtag sker. Ju mer förädlad vilt är i de verksamheter som kan finnas i samband med VHA (styckning, rökning, korvtillverkning osv), desto högre blir kostnaden. Om jägaren väljer att förädla viltet själv krävs ytterligare utrustning som innebär kostnader.

9.2 Kostnad för laboratorieanalyser av vildsvin

Kostnader för laboratorieanalyser av trikiner för jägare är cirka 11,4 miljoner kr per år⁶⁴. Till detta kommer även den kostnad som VHA-företagen betalar för cirka 16 000 tester; motsvarande 1,6 miljoner kr. Denna kostnad ingår i VHAs driftkostnad och påverkar sekundärt priset gentemot den jägare som levererar vildsvin till VHA. Kostnad per prov varierar hos de ackrediterade laboratorierna. Se Tabell 3.

⁶³ Mattias Olsson, Jägareförbundet, personlig kommentar

⁶⁴ Kostnaden för trikinprov är en överslagsberäkning baserat på antalet gjorda trikinprov och en genomsnittskostnad för dessa. Antalet positiva trikinprov understeg den totala kostnaden 1000 kronor. Mattias Olsson, Jägareförbundet, pers kom.

Tabell 3. Exempel på kostnad för trikinprover hos fyra olika ackrediterade laboratorier. Källa: Hemsida för respektive aktör. Hämtat 2019-08-18.

Aktör	Pris
SVA	115 kr per styck
Vidilab	110 kr/st för medlemmar av Jägareförbundet (frysta prover dubbla priser)
Vidilab	175 kr/st
JP Hästveda	65 kr(fler än 16 st)
JPHästveda	120 kr/st enskilt prov, 95 kr/st 5-10 prover (frysta prover dubbla priser)
SYNLAB AB	295 kr/st

9.3 Kostnader för kompetensutveckling – viltundersökare

För att kunna bli viltundersökare (utbildad person enligt förordning 853/2004⁶⁵) krävs att personen innehar både en jägarexamen och en vidareutbildning för viltundersökare (i fortsättning benämnt viltundersökare).

Vidareutbildning för att bli en viltundersökare sker i regi av jägarorganisationerna. Utbildningen sker under en dag och kostar cirka 1 100 kronor⁶⁶. Inga subventioner föreligger för denna utbildning i dagsläget.

9.4 Kostnader för vilthanteringsanläggning

Kostnaden för att driva en vilthanteringsanläggning beror på dess storlek. Med större antal vilt som hanteras kan kostnaderna per kilo minskas. Utöver driften består kostnaderna av inköp av råvaran; det fällda viltet. Grovt uppskattat kan anges att kostnaderna fördelar sig på inköp av vildsvin 60 %, uppslaktning och köttbesiktning i en godkänd lokal 30% och avfallskostnad 10 % från att vildsvinet kommer in och är klar till styckning⁶⁷.

Nedkylning och kylagring efter uppslaktning och besiktning är en av de största kostnaderna. En slaktkropp av ett vuxet vildsvin kräver 0.6 meter hängbana motsvarande 0.8 m² golvyta för kylförvaring. Nybyggnation av ett kylrum inklusive banor och kylaggregat kostar cirka 18 000–20 000 kronor per m² (2018⁶⁸). Driftkostnad under lagring beror på kvaliteten på kylrummet och vald utrustning. Här gäller kylförvaring av redan nedkylda kroppar (lagerkyl, inte nedkylningskyl).

Nedkylningen innebär en viktförlust på 1 % per dygn. Ökat svinn i styckning kan uppstå på grund av renskärning av den torkade ytan och sidorna (motsvarar 2 % av totalvikten) i de fall som styckningen inte kan ske direkt efter att slaktkropparna har uppnått den föreskrivna temperaturen på 7° C. *För avfallskostnad, se nedan under rubriken 9.5.2.*

⁶⁵ Förordning (EU) 853/2004, punkt 2, kapitel I, avsnitt IV, bilaga III.

⁶⁶ Mattias Olsson, Jägareförbundet, pers. komm.

⁶⁷ Beräkningen är grov och baserar sig på uppgifter från VHA-branschen.

⁶⁸ Fredrik Eklund, Svenskt Viltkött ekonomisk förening, pers. komm.

9.4.1 Kostnad för godkännande av en vilthanteringsanläggning

Prövningsavgift för slakterier och vilthanteringsanläggningar⁶⁹ uppgår till 36 000 kr för en ny anläggning. Vid ägarbyte eller väsentlig förändring av verksamheten vid en befintlig anläggning ska motsvarande halv avgift betalas.

Vid nytt godkännande, ägarbyte eller väsentlig förändring av slaktverksamhet som enligt ansökan ska slakta mindre än 1 000 ton per år nedsätts hela godkännandeavgiften.

Prövningsavgiften nedsätts till 0 kr vid nygodkännande, ägarbyte eller väsentlig förändring av slaktverksamhet som enligt ansökan ska slakta mindre än 1 000 ton per år.

9.4.2 Kostnad för kontroll i vilthanteringsanläggning

Köttbesiktningstiden. Som grund för den årliga avgiften, beräknas köttbesiktningstiden med hjälp av riktvärden; fem minuter per storvilt och en minut per vild fågel/hardjur i kombination med 20 minuter per beräknat kontrolltillfälle. Kontrollkostnad tas fram enligt de uppgifter som företaget lämnar in om antalet djur av olika djurslag som beräknas komma in och beräknat antal besök. VHA får ta del av nedsättning för kontroll. De betalar per djur och beroende på storlek (ton uppslaktat) så betalar dom antingen 1 ggr EU s minimi avgift eller knappt 2.

Tid för övriga kontroller vid VHA beräknas delvis fram som riskklassad kontroll (2-14 timmar per år, <1 – 1000 ton per år respektive). Kontroll av kontrollmärkning varierar mellan en timme per år (produktion <1 ton) till fyra timmar per år (produktion max 1000 ton per år. Kontroll av rutiner för animaliska biprodukter (avfallshantering) tillkommer enligt samma beräkning.

Tid för kontroll av förädlingsverksamheter tillkommer i de fall sådan verksamhet finns i anslutning till VHA. Vid varje anläggning görs dessutom en särskild utvärdering av lokala förhållanden som kan resultera i lokala anpassningar av behövlig tid för årlig kontrollverksamhet. Summa av timmar multipliceras med Livsmedelsverkets timkostnad för det aktuella året (1 225 kr år 2019). Därefter tillämpas en modul för nedsättning av avgift för produktion under 1000 ton. *Se vidare bilaga 11.*

Detta kan jämföras med kostnader för en livsmedelsanläggning som är under kommunal kontroll. Den aktuella kommunen beslutar om avgiftens storlek för både registrering av anläggning och om timtaxan för löpande kontroll. *Se **Fel! Hittar inte referensälla..***

Tabell 4. Kontrollkostnad inom livsmedelsområde i olika kommuner 2019. Källa: Respektive kommuns hemsida. Hämtad 2019-03-07.

Kommun	Registreringsavgift	Timtaxa för kontroll
Grums	Ingen uppgift	750,-
Halmstad	1 082,-	1 298,-
Luleå	1 224,-	1 224,-
Malmö	1 960,-	1 330,-
Norrköping	1 070,-	1 070,-
Orsa	958,-	900,-
Skelefteå	1 175,-	1 325,-

⁶⁹ Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2006:21) om avgifter för offentlig kontroll, prövning och registrering 2 kap 1 §

Hur många timmars kontroll en anläggning behöver beror på den riskklass anläggningen hör till. Till exempel klassas kaninslakten som sker i mindre mängd på den gård som kaninerna kommer ifrån som högriskverksamhet men med slutligen ytterst liten risk gentemot konsument. Erfarenhetsklass läggs vanligen i klass B som motsvarar normalläget. Detta ger fyra timmar per år i kontrolltid och motsvarande till exempel i Skellefteå kommun (Tabell 4) 5 300 kronor per år i kontrollavgift.

9.5 Avfallshantering – kategorier och kostnader

I samband med vilthantering uppstår avfall av animaliskt ursprung, t ex klövar, huvudet, hud, blodrester och mag-tarminnehåll. Detta är organ som inte går vidare till konsumtion. Rensning av skottkanal och dess kanter ger material som innehåller oftast ammunitionsbly (om blyammunition används).

Hantering av animaliskt avfall regleras genom en EU-förordning för animaliska biprodukter⁷⁰ och en kompletterande förordning för tillämpningen⁷¹. Båda dessa gäller i butiker, restauranger och andra anläggningar som hanterar livsmedel med animaliskt ursprung.

9.5.1 Animaliska biprodukter - avfallskategorier

Alla djurprodukter omfattas dock inte av förordningarna. Hela kroppar eller delar från vilda djur berörs inte i normala fall, däremot när:

- det fällda viltet är eller misstänks vara smittade med, eller påverkade av, en sjukdom som kan överföras till människor eller djur,
- kroppar eller delar av vilda djur som används för att tillverka jakttroféer samt
- biprodukter från slakt och styckning som uppstått vid registrerade eller godkända livsmedelsanläggningar

Den gäller inte heller för frilevande vilt som efter nedläggningen lämnas ute i skog och mark. I vissa fall träder en annan veterinärlagstiftning in som syftar till att bekämpa och utrota djursjukdomar.⁷²

I den aktuella förordningen delas avfallet upp i kategori 1-3.

Kategori 1 omfattar hela kroppar och alla delar av kroppen, inklusive hudar och skinn av vilda djur som misstänks vara infekterade med sjukdomar som kan överföras till människor eller djur. Bortskaffande ska ske genom förbränning eller nedgrävning (där sådan är möjlig enligt nationella bestämmelser).

Kategori 2 omfattar bland annat djur eller delar av djur som dött på annat sätt än genom att slaktas eller nedläggas för att användas som livsmedel, inklusive djur som avlivats som ett led i sjukdomsbekämpning.

⁷⁰ Europaparlamentets och rådets Förordning (EG) nr 1069/2009 av den 21 oktober 2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002 (förordning om animaliska biprodukter)

⁷¹ Kommissionens förordning (EU) nr 142/2011 av den 25 februari 2011 om genomförande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om genomförande av rådets direktiv 97/78/EG vad gäller vissa prover och produkter som enligt det direktivet är undantagna från veterinärkontroller vid gränsen

⁷² När det gäller vissa allvarliga sjukdomar finns särskild lagstiftning som ska tillämpas om någon sådan sjukdom inträffar. Den lagstiftningen har företräde och ska tillämpas i första hand i händelse av ett utbrott. Bara om det saknas regler avseende animaliska biprodukter eller om speciallagstiftningen hänvisar till förordning (EG) nr 1069/2009 ska förordning (EG) nr 1069/2009 och förordning (EU) nr 142/2011 tillämpas.

Kategori 3 omfattar i sin tur slaktkroppar eller delar av vilt som nedlagts, och som enligt gemenskapens lagstiftning är tjänliga som livsmedel, men som av kommersiella skäl trots detta inte är avsedda att användas som livsmedel. Denna kategori är den enda som kan rötas eller komposteras.

Kostnader för att kunna avskaffa avfallet på rätt sätt varierar beroende på var i landet och vilken kategori det handlar om.

9.5.2 Animaliska biprodukter - avfallskostnader

Enligt branschen är det många VHA som inte sorterar utan skickar allt animaliskt avfall som kategori 1 då det inte skiljer särskilt mycket i pris mellan kategorierna och det då enbart blir en fraktkostnad. Avgiften varierar beroende på hur mycket avfall som produceras per år vid en VHA. Snittkostnaden är cirka 3.50 kr per kilo⁷³. På områden där avfallet får grävas ned är kostnader cirka 3 kr per kilo⁷⁴.

Ett vildsvin som väger 100 kg levande väger cirka 50 kg uppslaktad och ungefär 33-35 kg benfritt. Hur många kilo som måste rensas bort på grund av skottrensning varierar mellan 1-15 kilo. Totalt blir det minst 25 kg avfall på ett vildsvin med 100 kg levande vikt. De flesta vildsvin kommer in utan mag-tarm-paketet, vilket är en fördel sett till avfallskostnaden. Vikten på skottrenset kan grovt uppskattas i de flesta fall motsvara vikten på mag-tarm-paketet.⁸¹

⁷³ Per-Ola Andersson, personligt meddelande

⁷⁴ Fredrik Eklund, personligt meddelande

10. Konsument och vildsvin

Livsmedelsverket ska enligt myndighetens instruktion informera konsumenter, företag och andra intressenter i livsmedelskedjan om bland annat viktiga förhållanden på livsmedelsområdet⁷⁵.

Livsmedelsverkets befintliga kostråd förmedlar att vi behöver äta mer grönt och mindre rött kött. I de fall man vill äta kött så är vildsvinskött både ett näringsrikt och miljösamt alternativ som finns tillgängligt året om. Livsmedelsverket avser emellertid inte att marknadsföra vildsvinskött.

Marknadsföring av specifika livsmedel åligger branschen och intresseorganisationer.

10.1 Samla och sprida information

En anledning till att konsumenters efterfrågan av vildsvinskött inte är högre, uppges vara okunskap om hur köttet ska tillagas. Vildsvinskött och recept för tillagning finns oftast i media som riktar sig till jägare. Den breda allmänheten har inte samma kunskap om hur det ska tillagas. Det kan alltså behövas information kring om hur vildsvin ska hanteras och tillagas.

För att konsumenter ska uppmärksamma sådan information kan andra kommunikationsinsatser som leder dem till den, behövas. Det kan ske på flera sätt; från enstaka inlägg i egna sociala medier till en större kommunikationsinsats. Kostnader för det beror på vilken effekt och kommunikationsmål som ska nås.

Livsmedelsverket har vana av att förmedla risker förknippat med vissa livsmedel, till exempel hur man tillagar kyckling för att undvika *Campylobacter*. Konsumentens öppenhet och vilja att ta till sig budskap om *Campylobacter* bedöms vara högre än budskap om hur man tillagar vildsvin, då kyckling är ett vanligare livsmedel. Det kan innebära att det behövs lägga mer resurser på informationsspridning om hur man hanterar vildsvinskött. Vidareförmedling av Livsmedelsverkets information till konsument genom andra aktörer i kedjan skulle ge mer spridning och kraft.

Se bilaga 12.

10.2 Efterfrågan en nyckelfaktor

Konsumenternas vilja att äta vildsvinskött är en nyckelfaktor. Åtgärder som kan vidtas i samband med jakt eller under vilthanteringen ger lite eller ingen nytta om efterfrågan av vildsvinskött bland konsumenterna uteblir.

Det saknas idag tillräcklig faktabaserad kunskap om konsumentens intresse att köpa vildsvinskött. För att kunna förstå kommunikationsbehoven bättre och landa i ovan nämnda avvägningar, bör en undersökning göras - med fördel av branschen själv.

⁷⁵ Förordning (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket, 2§, punkt 4.

11. Hinder, problem och behov för att nå mål om mer svenskt vildsvinskött

I syfte att uppnå ett projektmål om ökad kunskap om problem, behov och hinder i ett önskvärt flöde av svenskt vildsvinskött från jägare till konsument genomfördes ett arbetsmöte (workshop 1) med inbjudna intressenter längs hela kedjan från skog till konsument (fas 1). Resultaten av denna kartläggning visar hinder, problem och behov framför allt i tre huvudgrupper: 1) bristen på kunskap och kompetens, 2) ekonomiska problem och 3) avsaknad av efterfrågan av vildsvinskött. Nedan presenteras dessa brister i tre steg från jord till bord: före vilthantering, under vilthantering och efter vilthantering. *Se även bilaga 3.*

11.1 Hinder, problem och behov i samband med jakt

Jakträtten i Sverige tillhör markägaren som kan arrendera bort denna till jägare; andra än sig själv. Det framstår att samverkan mellan markägare och jägare är svag och att det delvis finns motstående intressen. Jägare vill jaga mer men upplever ofta att jaktarrenden är alldeles för höga. Utveckling mot mer samverkan finns bland annat via Vildsvinshjälpen⁷⁶. Jägare framhåller även möjligheten till att hjälpa markägare med vildsvin mot ersättning för att balansera upp stammen lokalt.

Vakjakt av vildsvin är tidskrävande och sker ofta nattetid. Detta är delvis orsak till att jägarna slutar jaga när husbehovet av kött är uppfyllt. När tillvaratagandet av viltet blir kostsamt finns inte incitament för mer jakt även om det vore önskvärt ur ett viltförvaltningsperspektiv. Samtidigt finns det jägare i andra delar av landet som vill uppleva vildsvinsjakt. Eftersom vildsvin kan jagas året runt finns här möjlighet till en utvecklad besöksnäring.

11.2 Hinder, problem och behov i samband med vilthantering

Många jägare anser att antalet VHA som hanterar vildsvin är lågt. Därav uppstår långa avstånd från jakt till inlämning för hantering av fällda vildsvin och detta medför transportkostnader och tidsåtgång. Det finns även vissa svårigheter för vanlig jägare att hitta information var VHA och deras uppsamlingscentraler finns. Jägarna upplever även att ersättning till jägare för vildsvin som lämnas till VHA är låg. Det utgår ingen ersättning för skjutna vildsvin med vikt under 10 kg. I många fall går jägaren med ekonomisk förlust när vildsvin lämnas in på VHA.

VHA-ägarna menar att kvalitet på de djur som skjuts (smågrisar, årsungar, galtar) varierar kraftigt. VHA-branschen framhåller också att brister i hantering och transport av fällda vildsvin leder till onödigt rensning och kassering av delar av slaktkroppen. Att hantera enstaka inkomna vildsvin är dyrt så för att starta anläggningen krävs det att flera djur kan hanteras under samma omgång av uppslaktning.

⁷⁶ <https://jagareforbundet.se/vildsvinshjalp/ar-du-lantbrukare-och-behov-hjalp-med-jakten>

Behovet finns för båda parter att underlätta flödet av vildsvin från skog och mark, minska kostnader och skapa bättre lönsamhet. Jägare vill att inlämningen ska vara enklare och ekonomiskt bärande. VHA-branschen har ett behov av ett större, bättre hanterat och mer förutsägbart inflöde av vildsvin.

11.3 Hinder, problem och behov efter vilthantering

Efter att uppslaktning har skett sker leverans till detaljhandeln och vidare till konsument. Deltagarna pekar tydligt ut bristen att tillvarata den tillväxtpotential som finns i marknaden för svenskt viltkött. Det finns möjligheter för fler företag och arbetstillfällen både på landsbygd som i städer. Samtliga anser att svenskt vildsvin är en outnyttjad naturresurs; råvaran är klimatsmart och närproducerat för de flesta svenskar. Låg förädlingsgrad kan vara förknippad med låg efterfrågan. Det är sannolikt att produktutveckling och marknadsföring av nya varor kan öka konsumentintresset. Men om vildsvinskött av dålig kvalitet skulle nå konsument kan efterfrågan också snabbt minska. Detaljhandelns svaga intresse är en direkt följd av svag efterfrågan från konsument. Enligt Svensk Dagligvaruhandel ”finns ingen efterfråga av vildsvin bland butikerna idag, det är ingen speciell produkt utan betraktas som gris”⁷⁷. Här ligger det dock en eventuell cirkeleffekt: lågt utbud av vildsvin → konsument har liten kännedom om vildsvinskött smak och kvalitéer → låg efterfrågan → litet intresse för detaljhandeln att ta in köttet i sitt sortiment.

Informationskampanjer och marknadsföringsinsatser tillsammans med en attraktiv märkning behövs för att väcka konsumenternas intresse. De offentliga verksamheter som upphandlar stora mängder livsmedel årligen har inte fokuserat på lokala produkter, med några få undantag (exempelvis Oskarshamn kommun) där upphandlingen har ”splittats” till lokala producenternas fördel. Lokal samverkan mellan jägare, vilthanteringsanläggningar, butiker och restauranger bör kunna säkra tillgången till råvaran efter konsumenternas efterfrågan. Aktiva främjandeinsatser för förädling och försäljning av viltkött ska sedan kunna erbjuda kunderna det som efterfrågas.

Jordbruksverket⁷⁸ har undersökt vilka hinder som medför att inte mer vildsvinskött når marknaden. Det visades att inköpspriset på VHA kunde variera mellan 15–40 kr/kg slaktad skottrensad vikt. Kostnaden för jägarens transport i relation till det pris som erhöles för köttet via VHA medförde att det inte alltid var lönsamt för jägare att lämna in på VHA. Framförallt när det handlade om små mängder (se under rubriken 11. Kostnader). Enligt rapporten sker en stor del av avskjutningen vid ensamjakt vid åtel⁷⁹, så en stor andel av det fällda viltet har begränsade möjligheter att nå VHA. På grund av dålig lönsamhet hamnar det mesta köttet i jägarens frys och det förekommer också spekulationer om att det finns illegal avsättning av kött från vildsvin⁸⁰.

Höga kostnader i leden innan och undre vilthantering medför höga kostnader mot konsumentledet. Ute i handeln säljs ofta köttet fryst. Jordbruksverkets sammanställning visar att fryst kött från vildsvin innehar ett merpris om ca. 20 kr/kg jämfört med svenskt fläskkött. Det leder till en viss skepsis bland konsumenter, konsumtion av vilt tenderar i stor utsträckning vara säsongsbetonad. Många äter helst vilt under hösten och kött från vildsvin har inte kommit in i det svenska köket. Det råder bland annat okunskap/osäkerheter kring hur köttet ska tillagas. Allt detta skapar en situation där VHA upplever avsaknad av efterfrågan för svenskt vildsvinskött i handeln.

⁷⁷ Mona Lauermann Orheden, pers. kom.

⁷⁸ Jordbruksverket (2013). Från skog till krog – vilka hinder motverkar mer vildsvinskött på marknaden? Rapport 2013: 28.

⁷⁹ Enligt Svenska Jägarförbundets handlingsplan sker drygt hälften av jakt på vildsvin vid åtel.

⁸⁰ Se exempelvis <https://www.lantlantbruk.se/lantbruk/vildsvinskott-saljs-pa-svarta-marknaden/>

12. Föreslagna åtgärder

Under projektarbetet har effektmålet i början lagts på ett öppet och neutralt sätt: mer svenskt vildsvinskött når konsument. Detta mål har varit i fokus under fas 1 och 2 i projektet. Det bruttomaterial som har producerats under processen är sammanfattat av Tillväxtverkets projektgrupp⁸¹. Denna dokumentation är en objektiv bruttodokumentation och innehåller ingen värdering. Detta breda material kan varje intressent använda i inom sina egna mandat och intressen.

Genom att öka kunskap och ge förslag om vilka lämpliga åtgärder kan vidtas är målet att öka avskjutningen, förenkla flöden utan att livsmedelssäkerheten äventyras samt öka status och efterfrågan av vildsvinskött (se Figur 1). Förslag medföljs av ökad kunskap om kostnader förknippade med dessa åtgärder.

12.1 Föreslagna åtgärder i samband med jakt

12.1.1 Utbildning av jägare

Förslaget är att jägare utbildas specifikt i tillvaratagande av vildsvin inklusive behovet att öka övningskytte för maximalt nyttjande av fällt vilt och bättre köttkvalitet.

Livsmedelsverket anser att den teoretiska utbildningen är en förutsättning för att bli listad som jägare med möjlighet för direkta leveranser av kött av vildsvin direkt till konsument. De jägare som levererar vildsvin med pälsen på direkt till en vilthanterande anläggning av 852-standard undantas från detta krav. Hygieniska och kvalitetsmässiga aspekter både i teorin, slutprovet och i övningskytte bör ingå i grundläggande jägarutbildning.

12.1.2 Ökad lokal samverkan om vildsvinsjakt

Förslaget är att öka lokal samverkan mellan markägare, jägare och VHA. Det anses vara en förutsättning för att kunna förvalta vildsvinsstammen på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Jägaren bör uppleva att jakten inte är för kostsam med avseende på arrende och avsättning av vildsvin som livsmedel.

Naturvårdsverket anger detta som en nyckel till lyckad förvaltning⁸². Livsmedelsverket anser att den lokala samverkan för att skapa gemensamma mål är en framgångsfaktor och kan nås genom ökad kommunikation mellan jägare, markägare och företagen. Tillsammans med ökad kompetens om vildsvinsjakt och hygienisk hantering kan jägarna bli fler och resultera i högre avskjutning av vildsvin. Det kan sin tur leda till större volymer inom VHA och även vilthanterande anläggningar av 852-standard.

12.1.3 Stöd till fler uppsamlingscentraler

Förslaget är att fler uppsamlingscentraler som kan ta emot vilt nära jägaren upprättas. Dessa anläggningar ska uppfylla kraven i 852/2004, bilaga 1. Uppsamlingscentralerna är del av primärproduktion och registreras och kontrolleras av länsstyrelsen. De kan vara både fasta och mobila.

⁸¹ Se Bilaga 3

⁸² Nationell förvaltningsplan för vildsvin 2020-2025, Naturvårdsverket 2019

Det bör övervägas om stödet till flera uppsamlingscentraler kan vara en del av de finansieringsalternativ som finns inom livsmedelsstrategin och Landsbygdsprogrammet⁸³. Privata aktörer kan på detta sätt kunna arbeta för att öka tillgängligheten av inlämningsställen för jägare. Arbetet bör inledas med kartläggning av befintliga privata kylrum och hur/om de uppfyller kraven för uppsamlingscentraler. Länsstyrelsen som kontrollmyndighet bör vara inkopplad i arbetet på regional nivå.

12.1.4 Stöd för en digital applikation för kommunikation mellan jägare och VHA

Förslaget är att skapa en digital applikation för mobiltelefoner där jägaren kan se hur och var ett fäلت vilt kan lämnas in. I samma applikation kan VHA-ägaren meddela var och när inlämning direkt till VHA eller en befintlig uppsamlingscentral kan ske.

Det bör övervägas om stödet för applikation bör vara delar av de finansieringsalternativ som finns inom livsmedelsstrategin och Landsbygdsprogrammet⁸⁴. Privata aktörer kan på detta sätt kunna arbeta för att öka tillgängligheten av inlämningsställen för jägare.

12.2 Föreslagna åtgärder i samband med vilthantering

12.2.1 Jägarens leveranser av kött av vildsvin direkt till konsument

Förslaget är att den utbildade jägaren ska kunna leverera kött av vildsvin direkt till konsument. Mängden vildsvin i detta flöde föreslås vara en enhet, vilket motsvarar fem vuxna eller sju årsungar per år. Ett vuxet vildsvin motsvarar 0.2 djurenheter och årsungar 0.15 djurenheter⁸⁵.

Utbildad jägare kan leverera kött av vildsvin fällda i de jakter hen deltagit i.

För att det ska kunna tillämpas anser Livsmedelsverket att det bör skapas ett system för:

- Utbildning av jägare i form av en kortare kurs (ca fyra timmar)
- Listning av dessa jägare efter godkänd genomgång av utbildning
- Personlig ID-stämpel för spårbarhet
- Krav på provtagning av trikiner och i förekommande fall cesium och andra faror samt dokumentation av detta
- Ansvarig myndighet för detta blir Livsmedelsverket i syfte att uppnå resurseffektivitet och likvärdighet
- Finansiering av punkterna ovan bör ske helt eller delvis via anslagsmedel

12.2.2 Jägarens leveranser av vildsvin direkt till en vilthanterande anläggning med 852-standard

Förslaget är att skapa en ny kategori av anläggningar som kan hantera vildsvin och andra trikinbärande djur som är avsedda för livsmedelskedjan. Dessa anläggningar kan även hantera annat vilt. Ingen köttbesiktning sker och ansvaret för livsmedelssäkerheten (provtagning, spårbarhet, hygienisk hantering, lokaler) ligger hos den livsmedelsföretagare som är registrerad för verksamheten. Anläggningarna ska uppfylla kraven i förordning (EG) 852/2004, bilaga 2. Det innebär att verksamheten har en HACCP-baserad egenkontroll inklusive dokumentation av trikin- och i förekommande fall cesiumprovtagning.

⁸³ www.Jordbruksverket.se

⁸⁴ www.Jordbruksverket.se

⁸⁵ Tillämpning av standardiserad måttenhet enligt punkt 6, artikel 17, Rådets förordning (EG) nr 1099/2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning.

Mängden inkommet vilt är inte begränsat. Däremot kan en jägare leverera maximalt 25 enheter, motsvarar 125 vuxna vildsvin eller 175 årsungar med pälsen på, till den här typen av anläggningar.

För att detta ska kunna tillämpas på ett ändamålsenligt sätt anser Livsmedelsverket att:

- Dessa anläggningar bör kunna leverera direkt till konsument och i begränsade mängder i sidled till andra detaljhandelsanläggningar.
- Dessa anläggningar registreras hos Livsmedelsverket.
- En anläggningsrelaterad ID-stämpel för spårbarhet för företaget (exempelvis stort T åtföljd av verksamhetens registreringsnummer) används
- Kontrollen sker efter årligen fastställt kontrollbehov
- Ansvarig myndighet för detta blir Livsmedelsverket för att uppnå resurseffektivitet och likvärdighet

12.2.3 Skapa ett samlat digitalt system för dokumentation

Förslaget är att skapa ett centralt samlat digitalt system för dokumentation. I systemet bör finnas uppgifter om alla listade jägare, registrerade vilthanterande 852-anläggningar, ackrediterade laboratorier och aktiviteter som sker i olika moment längs flödet, finnas. Jägaren och den vilthanterande 852-anläggningen kan skriva in sitt provtagna vildsvin då provet skickas in. Laboratoriet kan skriva in analysresultatet. Enskilda konsumenter kan därmed se när det tillgängliga köttet har provtagits och vilka resultat har erhållits. Reglerna för sekretesslagstiftning styr hur information presenteras⁸⁶.

Livsmedelsverket anser att detta är en förutsättning för de nya flödena med ändrad lagstiftning. Det digitala verktyget skapar bra förutsättningar för säkerhet och spårbarhet utan att belasta jägaren eller anläggningar med större administration. Samtidigt kan konsumenterna själva inhämta information om det kött som finns tillgängligt hos en jägare eller en vilthanterande 852-anläggning. Förslaget är i linje med handlingsplanen för Livsmedelsstrategin 2020 -2022⁸⁷.

12.2.4 Vildsvinspremie till jägare som inlämnar vildsvin till VHA

Förslaget är att jägare som lämnar in vildsvin till VHA och förutsatt att slaktkroppen med tillhörande organ blir godkända i köttbesiktning, erhåller en premie à 500 kr. Ett alternativ är att premien betalas ut under sommarhalvåret mellan maj och oktober för att öka motivationen för jakt under tiden av året när skadorna för grödor och skog kan vara som störst. Kostnad per år 2020 beräknas till ca 9 miljoner kr (beräknat på 18 000 djur). *Se vidare Tabell 7.*

Livsmedelsverket anser att detta förslag kan ge positiv effekt under förutsättning att:

- Ett digitalt system byggs upp för att koppla kontrollens resultat till utbetalning för rätt jägare.
- Den ökande administrativa bördan hålls minimal för jägare, VHA och kontrollpersonal
- Premie endast delar av året skulle kunna ge lägre kostnad jämfört med en premie som täcker in hela året.
- Informationsinsatser motverkar möjligt negativt rykte av vildsvinskött.

Subventioner bör ses över årligen och relateras till avskjutning och vildsvinspopulationens utveckling.

⁸⁶ Dataskyddsförordning (EU) 2016/679, General Data Protection Regulation (GDPR).

⁸⁷ <https://tillvaxtverket.se/download/18.37a8096316b3084215267a98/1560510076563/Slutrapport%20åtgärder%20handlingsplan%20för%20livsmedelsstrategin%202020-2022.pdf>

12.2.5 Subvention av cesiumprover

Förslaget är att samtliga vildsvin som fällt i definierade nedfallsområden testas för cesium och att denna analys bekostas av statliga medel.

Livsmedelsverket anser att detta kan hanteras genom att:

- ett digitalt system för dokumentation av insända prover samt resultat skapas och förvaltas av Livsmedelsverket,
- analys bör ske i ett ackrediterat laboratorium med ackrediterade metoder.

Hur debitering ska ske behöver utredas vidare. Subventioner bör ses över årligen och relateras till avskjutning och vildsvinspopulationens utveckling.

Kostnad är ca 400 kr per vildsvin (2019) och kan omfatta upp till 15 000 djur per år (ca 6 miljoner kr per år).

12.2.6 Subvention av trikinprover

Förslaget är att analys av samtliga vildsvin som provtas för förekomst av trikiner bekostas av statliga medel. Kostnad är ca 100 kr per vildsvin (2019) och kan omfatta upp till 150 000 vildsvin (ca 15 miljoner kr per år).

Livsmedelsverket anser att detta kan hanteras genom att:

- Ett digitalt system för dokumentation av insända prover samt resultat skapas och förvaltas av Livsmedelsverket,
- analys bör ske i ett ackrediterat laboratorium med ackrediterade metoder.

Hur debitering ska ske behöver utredas vidare. Subventioner bör ses över årligen och relateras till avskjutning och vildsvinspopulationens utveckling.

12.2.7 Avgift för godkännande eller registrering och kostnad för löpande kontroll av anläggningar

Förslaget är att VHA fortsatt kan ta del av det ekonomiska stöd som finns för anläggningar som slaktar mindre än 1000 enheter per år (Kapitel 9.4). För att skapa lika villkor för VHA och den nya anläggningstypen, vilthanterande anläggning av 852-standard, bör det skapas möjlighet att subventionera även registrering och kontroll av livsmedelsföretagare.

Då likriktning av kontrollen är av stor betydelse är det önskvärt att dessa nya vilthanterande anläggningar av 852-standard ligger under Livsmedelsverkets kontroll.

12.2.8 Subventioner av hantering av riskavfall

Förslaget är att de slaktkroppar med tillhörande organ som är smittade av trikiner eller har cesiumhalt överstigande 1 500 Bq/kg kött hanteras som kategori 1-avfall. Hanteringskostnaden för detta subventioneras med statliga medel, oavsett om det är jägaren, vilthanterande anläggning med 852-standard eller VHA som ansvarar för avfallet. Kostnad per år beräknas till ca 1,8 miljoner kr.

Livsmedelsverket anser att denna åtgärd följer den gällande lagstiftningen angående animaliska biprodukter⁸⁸. Subventioner bör ses över årligen och relateras till avskjutning och vildsvinspopulationens utveckling.

⁸⁸ se rubrik 9.5.2. Avfallshantering – kategorier och kostnader

12.2.9 Kvalitetshöjande vägledningar

Förslaget är att nya vägledningar skapas för de jägare som levererar direkt till konsument. Därutöver behövs nya branschriktlinjer för de vilthanterande anläggningarna med 852-standard och uppgradering av de befintliga branschriktlinjerna för VHA.

Livsmedelsverket anser att vägledning för jägare faller inom Livsmedelsverkets ansvar. Även bedömning av de branschriktlinjer som tas fram av branschorganisationer genomförs av Livsmedelsverket.

12.2.10 Informationsinsatser för företag

Förslaget är att Livsmedelsverket aktivt informerar de företag som hanterar vilt.

Livsmedelsverket anser att detta ingår i uppdraget jämte kontrollverksamheten. Omvärldsbevakning sker dels inom Område Undersökning och Vetenskap dels inom Område Kontroll. All den information som samlas kan på ett effektivt sätt spridas vidare som en naturlig del av myndighetens riskhanteringsaktiviteter. Vilken kanal är den effektivaste för informationsspridning bland kontrollobjekten bör utredas ytterligare inom Livsmedelsverket.

12.2.11 Kvalitetshöjande branschriktlinjer

Förslaget är att nya branschriktlinjer för de vilthanterande anläggningarna med 852-standard tas fram och de befintliga branschriktlinjerna för VHA uppdateras. Branschorganisationer bör själva ta ansvaret för branschriktlinjerna. För detta arbete bör branschen kunna söka ekonomiskt stöd från statliga medel.

12.3 Föreslagna åtgärder efter vilthantering

12.3.1 Informationsinsatser för konsument

Förslaget är att ett informationsmaterial som berör vildsvin och dess hantering i konsumenternas egna kök tas fram av Livsmedelsverket och publiceras på hemsidan.

Där informeras konsumenten också om de kvalitetskrav som ställs på köttet och möjligheten att i det digitala systemet kunna kontrollera när köttet är provtaget och vilka resultat som erhållits.

Många konsumenter i Sverige som redan hanterar älg, hjort, hardjur eller fågel har inte samma tradition att hantera vildsvin. För att öka avsetningen är det nödvändigt att konsumenternas kunskap höjs för att nå målet med säker mat. Ett samarbete med andra aktörer i kedjan och vidareförmedling av Livsmedelsverkets information till konsument genom andra aktörer i kedjan skulle ge mer spridning och kraft. Exempel på dessa åtgärder kan vara att butiker anslår tillagningsråd i närhet till köttet eller att eventuella filmer återanvänds av andra. Det skulle dock kräva resurser och förankring i framtagandet av informationsmaterial. En preliminär plan för dessa informationsinsatser inklusive ekonomisk kalkyl finns i bilaga 12.

12.3.2 Marknadsföringsinsatser – nationellt, utförsel och export

Förslaget är att öka samarbetet mellan VHA, grossister och detaljhandeln. Att ta fram lämpliga produkter för snabbmatskedjor kan nå väldigt många konsumenter och året runt. Ytterligare alternativ är produktutveckling mot mer exklusiva produkter för köpstarka grupper. Vildsvinskött och produkter därav skulle kunna vara del av en produkt ”matkasse” (viltkasse, klimatkasse). I all marknadsföring är det lämpligt att framhäva hur klimatsmart råvara svenskt vildsvin är. En attraktiv märkning av

vildsvinskött och produkter därav underlättar marknadsföring. Dessa insatser omfattar insatser för utförsel men även riktade exportsatsningar utan för den Europeiska Unionen.

Livsmedelsverket anser att marknadsföringsinsatser mot grossister, detaljhandel och konsumenter behövs. Branschen kan få stöd i de informationsinsatser som Livsmedelsverket kan genomföra inom sitt uppdrag. Livsmedelsverket ska även verka för att exporterande livsmedelsföretag uppfyller sådana särskilda krav som mottagarlandet kan ställa⁸⁹. Inrättandet av en ny typ av vilthanterande anläggning av 852-standard skulle kunna skapa ett kortare flöde av vildsvinskött till konsument. Dessa anläggningar kan enligt förslaget (se kapitel 12.2.2) kunna leverera till andra lokala detaljhandelsanläggningar (restauranger, butiker, gårdsbutiker) lokalt, marginellt och begränsat vilket kan synliggöra vildsvinskött för fler konsumentgrupper, bland annat inom agroturism.

12.3.3 Offentliga måltider

Förslaget är att uppmärksamma kommuner och regioner samt även stora organisationer om att det finns en råvara som med fördel kan upphandlas lokalt till den offentliga måltiden.

Livsmedelsverket anser att detta förslag är en viktig del av de nationella miljömålen och i linje med handlingsplanen för livsmedelsstrategin för 2020-2022⁹⁰. Lokala livsmedelsråvaror bör vara en viktig del i att kommuner, regioner och olika organisationer ska kunna nå målen i sin möjliga miljöpolicy. Detta kan vara fallet även inom andra verksamheter som finansieras med statliga medel såsom myndigheter, regeringen och riksdagen.

⁸⁹ Förordning (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket, 2§, punkt 6

⁹⁰ <https://tillvaxtverket.se/download/18.37a8096316b3084215267a98/1560510076563/Slutrapport%20åtgärder%20handlingsplan%20för%20livsmedelsstrategin%202020-2022.pdf>

13. Konsekvensutredning

13.1 Rättsliga förutsättningar för ändring av regelverket

Rättsliga förutsättningar som styr Livsmedelsverkets handlingsutrymme beskrivs mer i detalj i Kapitel 4.1 och 4.2. Medlemsstater får själva besluta om hur riskerna för att trikinbärande kött når ut till konsumenter i den handel som sker direkt från jägaren ska minska. Livsmedelsverkets bemyndigande om beslutanderätt grundar sig på 2 § tredje stycket livsmedelsförordningen (2006:813) att Livsmedelsverket får meddela de föreskrifter och fatta de beslut som behövs som komplettering till EU-bestämmelser.

13.2 Bakgrund

Regeringen har gett Livsmedelsverket i uppdrag att analysera möjligheterna att förenkla förfaranden för avsättning av vildsvinsskött. Utgångspunkten är att bibehålla livsmedelssäkerhet, både livsmedelshygien och köttkvalitet ska säkras. Analysen ska inkludera en bedömning av vilka volymer av vildsvinsskött som kan göras tillgängliga på marknaden.

13.3 Vad är problemen?

Antalet vildsvin i Sverige ökar samtidigt som efterfrågan av det svenska vildsvinsskötet inte utvecklas i samma takt. Eftersom populationen uppskattas med hjälp av avskjutningsdata råder viss osäkerhet kring hur många vildsvin som finns i Sverige. Men skattningar visar på att populationen kan uppgå till mellan 200 000 till 300 000 djur⁹¹. Vildsvinen, liksom annat vilt, är inte jämnt fördelade i landskapet och kan förekomma i täta populationer lokalt. Som presenterats i Kapitel 7 (sid.25) har vildsvin dessutom en hög reproduktiv förmåga, vilket ger hög sannolikhet för stark tillväxt framöver.

13.3.1 Vildsvin orsakar höga kostnader för samhället

Vi har i tidigare delar av rapporten också visat på att hög tillväxt av populationen kan innebära höga kostnader för samhället (Kapitel 7.1 sida 26).

13.3.2 Kött från vildsvin till konsument ska passera VHA

Den nationella regleringen innebär att vildsvin idag, vare sig som primärprodukt eller i form av kött, inte ens vid enstaka tillfälle och inte i någon mängd får ges bort eller säljas av jägaren (Kapitel 4. Nuvarande regelverk).

Det är med anledning av de bedömda riskerna för spridning av trikinos, om än förefallande låg, som Livsmedelsverket har beslutat att kött från vildsvin ska regleras särskilt. En annan fördel med hantering vid VHA är att det finns kompetens och rutiner för verksamheten med HACCP-baserad egenkontroll och hanteringshygien under uppslaktning.(Kapitel 6, sida 23).

13.3.3 Vildsvinsskött är en resurs

I takt med att vildsvinsstammen växer ökar också resurser av viltkött, men merparten av köttet når inte detaljhandeln och konsument på bredare bas. Som presenterats i Kapitel 8.2, sida 298.3 uppgick avskjutningen av vildsvin under jaktåret 2017/18 till drygt 115 000 djur. Endast 14 procent av de

⁹¹ Se Naturvårdverket (2019). Nationell förvaltningsplan för vildsvin - Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner (kommande) och Svenska Jägarförbundet (2017). Förekomst och förvaltning av vildsvin i Sverige en analys från Svenska Jägarförbundets viltövervakning 2017.

fällda vildsvinen hanterades i någon VHA. Kött från vildsvin är därmed en resurs som kan nyttjas bättre i den handeln som når konsumenter som inte själva jagar eller har kontakt med jägare. Detta beror delvis på bristande kunskap i olika led, från skog till bord. (Kapitel 11, sidan 40).

13.4 Orsakerna till problem

I Kapitel 11 redogörs mer i detalj för olika hinder och problem för att mer kött från vildsvin inte når konsumenten. Kapitlet redogör också för vilka behov finns för att övervinna nämnda hinder och problem.

Ett av de grundläggande problemen för att förhållandevis små mängder kött når handeln är att det är låg efterfrågan på kött från vildsvin. Aktörerna i branschen framför olika orsaker till detta.

Konsumenterna kan uppleva skepsis gentemot köttets kvalitéer och egenskaper och även osäkerhet kring hur det tillagas på ett säkert sätt. Priset har också betydelse då vildsvinskött jämfört med priset på kött från tamsvin är högre.

För att hålla nere hanteringskostnader föredrar VHA att ta emot större kvantiteter. För jägare kan det innebära att VHA väljer att neka intag av små mängder vildsvin. De flesta VHA som tar emot vildsvin idag, har därmed bristande incitament att ta in mer än vad som görs idag om antalet inlämnade vildsvin förblir lågt.

Jakt sker till stor del genom ensamjakt vid åtel och vildsvin skjuts i små mängder. Vildsvin är relativt svårjagat vilket medför höga kostnader för den enskilda jägaren (Se om kostnader i 9.1). Avstånden mellan VHA varierar mellan ca 5 km och 95 km mellan anläggningar. Ersättning som ägaren erhåller från VHA täcker inte alltid kostnaderna för jakten vilket leder till att jägaren behåller då köttet⁹² eller slutar jaga när det egna husbehovet är fyllt.

13.5 Utredningens föreslagna åtgärder

Livsmedelsverket har tillsammans med övriga deltagare undersökt förutsättningar för att underlätta förfaranden för att mer svenskt vildsvinskött ska nå konsument med bibehållen livsmedelssäkerhet. Förslagen i utredningen är flera och riktar in sig på brister på kunskap och kompetens, ekonomiska incitament och avsaknad av efterfrågan av vildsvinskött. För en mer detaljerad beskrivning av föreslagna åtgärder hänvisas till Kapitel 12.

Livsmedelsverket kan inom sin jurisdiktion genomföra följande:

- Ändra innehåll i nationell lagstiftning som tillåter överlämning av små mängder kött av vildsvin från jägare direkt till konsument
- Ändra innehåll i nationell lagstiftning som tillåter överlämning av små mängder vildsvin med pälsen på från jägare till vilthanterande anläggning med 852-standard,
- Inrättande av en ny kategori av vilthanterande anläggning med 852-standard med registrering hos Livsmedelsverket,
- Skapa ett samlat digitalt system som dokumenterar hela flödet och som förvaltas av Livsmedelsverket,
- Arbeta för att bibehålla förutsättningar för nedsättning av avgift för godkännande och kontroll av nya VHA,

⁹² Det kan också förekomma illegal avsättning utanför jägarens eget hushåll.

- Utredda förutsättningar för nedsättning av avgift för registrering och kontroll av vilthanterande anläggningar med 852-standard
- Ta fram utbildningsmaterial för utbildning av jägare som vill sälja vildsvinskött direkt till konsument
- Se över den befintliga vägledningen för jägarens direkta leveranser av små mängder vilt till konsument eller till en detaljhandel som levererar direkt till konsument.
- Genomföra intern kompetensutveckling hos kontrollpersonal för att kunna ge professionella och likvärdiga råd för VHA och de nya vilthanterande anläggningarna med 852-standard
- Uppmuntra branschen att ta fram branschriktlinjer för de nya vilthanterande anläggningarna med 852-standard och effektivisera den interna handläggningen av desamma.
- Uppmuntra jägarorganisationer att komplettera jägarutbildningar, framför allt grundutbildningen ”Jägarskolan”, med livsmedelshygieniska aspekter,
- Stödja branschen med riktade insatser för utförsel och export av vildsvin
- Samråda med länsstyrelserna om registrering och kontroll av uppsamlingscentralerna

Ytterligare åtgärder som möjliggör att målen ska kunna uppnås och som ligger utanför

Livsmedelsverkets jurisdiktion är:

- Statligt subventionerade cesiumprover inom nedfallsområden,
- Statligt subventionerade trikinprover,
- Statliga subventioner för hantering av animaliska biprodukter (riskavfall med trikiner, cesium, eventuellt andra uppkommande faror)
- En statlig subventionerad vildsvinspremie till jägare som lämnar in till VHA,
- Subventionerade nya mobila och fasta uppsamlingscentraler för VHA,
- Stöd för en digital applikation för enklare kontakt mellan VHA och jägare,
- Ökad lokal samverkan mellan jägare, markägare och VHA
- Ta fram kvalitetshöjande vägledningar och branschriktlinjer för VHA och vilthanterande anläggningar av 852-standard,
- Tillämpning av mer lokala inköp av kött råvaror i offentliga måltider och ökad offentlig upphandling av svenskt viltkött hos kommuner, regioner och annan offentlig verksamhet samt vid större organisationer,
- Riktade insatser för utförsel och export av svenskt vildsvinskött till tredje land (utanför EU).

Tidpunkt för ikraftträdande av den nya lagstiftningen beräknas kunna ske tidigast under första halvåret 2020. Innan förändrad reglering träder i kraft behöver jägarförbunden genomföra informationsinsatser och komplettera jägarutbildningen. Livsmedelsverket bör erbjuda kurser för jägare i samband med ikraftträdandet. Det finns också ett allmänt behov av informationsinsatser från Livsmedelsverkets sida om förändringar i gällande reglering. Livsmedelsverket behöver inrätta ett samlat digitalt system för dokumentation längs hela flödet. VHA och kommande vilthanterande anläggningar med 852-standard samt jägare måste informeras så anpassning kan ske till det digitala systemet.

13.6 Effekter av föreslagna åtgärder

Det är svårt att förutse effekterna av föreslagna åtgärder i sin helhet eftersom det krävs flera åtgärder och initiativ för att uppnå målsättningen om en vildsvinspopulation i balans. Beräkningar nedan utgår från ett antagande om att populationsstorlek och genomsnittlig reproduktiv förmåga och att antal

fällda vildsvin skulle behöva öka från dagens 115 000 till ca 150 000 djur för att hålla populationen på en stabil nivå. Ett lämpligt effektmål är därmed att avskjutningsnivåerna ökar från dagens 115 000 vildsvin till 150 000 vildsvin.

13.6.1 Effekten av utvecklade flöden via VHA

För en balanserad vildsvinsstam behövs åtgärder anknutna till VHA. Det är enbart VHA som kan leverera fritt i hela Sverige och EU samt exportera utanför EU till tredje land. Stöd till fler effektivare insamlingssystem via så kallade uppsamlingscentraler och digital plattform för kontakt med jägare, samt premie för inlämning till VHA kan ge fler incitament för jägare att lämna in dit. Inlämningen till VHA bör öka med minst 3000 vildsvin per år, ca 20 procent.

Incitament för VHA att ta emot fler vildsvin än idag kan skapas genom subventionerad provtagning av trikiner och cesium i drabbade områden, subventioner av hantering av avfall och stöd till fler uppsamlingscentraler och för digital applikation.

Efterfrågan på marknaden är central för att öka avskjutning och flöde genom VHA. Synliggörande av vildsvinskött, exempelvis genom informationskampanjer om säker tillagning i det egna köket och kommunal/regional innovationsupphandlingar, kan ge sådana förutsättningar. Vidare finns behov av att informera VHA om möjligheterna med att gå in som leverantör vid offentlig upphandling.

13.6.2 Effekten av jägarens direkta leveranser

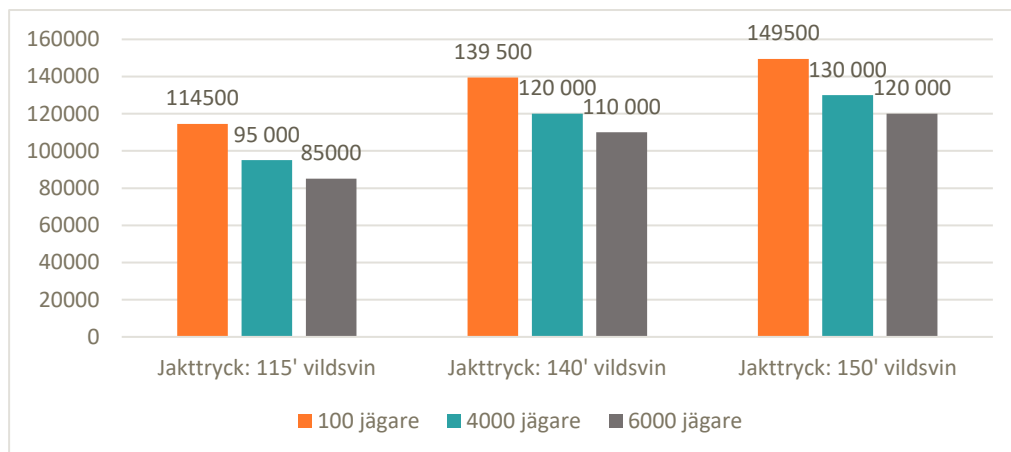
Livsmedelsverkets beräkningar visar att, under vissa antaganden⁹³, kan ytterligare 30 000 vildsvin eller motsvarande 900 ton kött med ben nå konsument genom jägares direkta leveranser av små mängder dit. Ytterligare vildsvin med pälsen på kan levereras av jägare (125 vildsvin/år och jägare) direkt till vilthanterande anläggningar av 852-standard. Detta antal är så högt att de mål som läggs i viltförvaltningsplanerna på regional och lokal nivå kan uppnås utan att livsmedelslagstiftning hindrar implementeringen. 852-anläggningarna kan enligt förslag endast leverera direkt till konsument eller i begränsade mängder i sidled till andra 852-anläggningar lokalt och marginellt.

Målkonflikten mellan VHA och de nya alternativa flödena bör beaktats. Genom att det skjutna viltet i små mängder kan gå direkt till konsument eller till en ny typ av anläggning för vilthantering (med 852-standard) kan det bli mer fördelaktigt för jägare som skjuter enstaka vildsvin att nyttja dessa istället för VHA på grund av närhet eller eventuella lägre kostnader. Det finns en risk att utbudet av vilt för VHA reduceras, framför allt för de VHA som hanterar små leveranser⁹⁴. Berörda VHA får med förslaget sämre förutsättningar att verka på marknaden i samma omfattning som idag. Det bedöms emellertid inte bli någon brist på råvaran i sig. I Figur 6 presenteras hur mycket vildsvin som finns kvar för potentiell leverans till VHA eller jägares egen konsumtion efter olika scenarios av antal jägare för små leveranser⁹⁵ och jakttryck.

⁹³ Antalet jägare uppgår till maximalt 6000 jägare och deras direkta leveranser får uppgå till 5 vuxna djur. Avskjutningsnivån antas vara 150 000 djur.

⁹⁴ Exempelvis sådana anläggningar som tar emot färre än 100 djur per år. År 2018 var det 56 stycken.

⁹⁵ Med små leveranser avses i denna beräkning 5 vuxna djur.

Figur 6. Antal vildsvin som finns tillgängliga för VHA/852-anläggningar/jägarers egen konsumtion med olika antal jägare (max 5 vuxna djur/jägare) som levererar direkt till konsument och olika jakttryck. Jägaren är en listad utbildad jägare som har ett tillstånd att leverera kött av vildsvin direkt till konsument i sitt län eller grannlän.

Eftersom det under 2018 var ca 15 000 vildsvin som hanterades via VHA finns det alltså under samtliga scenarier förutsättningar för VHA att fortsätta ta in samma eller större kvantiteter med ett parallellt system med jägarens egna leveranser och nya typen av anläggningar av 852-standard. Ett parallellt system antas också skapa incitament till att skjuta mer än vad som görs idag och för legal hantering av köttet.

13.7 Referensalternativet- situationen utan åtgärd

Vi kan endast ge en hypotetisk bild av hur situationen skulle bli utan föreslagna åtgärder. Det är rimligt att utgå från ett antagande om att antal fällda vildsvin ligger kvar på samma nivå som under den senaste femårsperioden. Referensalternativet utgår också från dagens system med besiktning på VHA.

Troligtvis är problematiken med en växande vildsvinspopulation varaktig. Enligt Naturvårdsverket⁹⁶ har vildsvin i Sverige relativt god tillgång till föda under stora delar av året, vilket gynnar tillväxten. Stora områden kan fortfarande utgöra gynnsamma habitat för vildsvin. Vidare kan klimatförändringar, med ett varmare klimat, bidra till mer gynnsamma förhållanden för vildsvinen och därigenom främja tillväxt⁹⁷. Vildsvinen har dock naturliga fiender. En fortsatt spridning av varg söderut skulle kunna innebära en minskning av vildsvinsstammen⁹⁸.

Eftersom Naturvårdsverket⁹⁹ anger att förutsättningarna för vildsvin i Sverige är relativt goda antar vi en tillväxtfaktor 1,46. En population med 300 000¹⁰⁰ vildsvin kan uppgå till 438 000 djur efter ett år.

Svenska Jägarförbundet och Lantbrukarnas Riksförbund argumenterade i sin hemställan¹⁰¹ för att jakt av vildsvin avstannar i takt med att det egna husbehovet är fyllt. Därför är det rimligt att anta att det inte kommer ske stora förändringar i antal skjutna djur per år utan åtgärd. Om jakttrycket ligger kvar

⁹⁶ Naturvårdsverket (2019). Nationell förvaltningsplan för vildsvin - Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner (kommande)

⁹⁷ Bieber, C. & Ruf, T. 2005: Population dynamics in wild boar *Sus scrofa*: ecology, elasticity of growth rate and implications for the management of pulsed resource consumers. – *The Journal of applied ecology* 42(6): 1203-1213.

⁹⁸ Tack, J. (2018). Wild Boar (*Sus scrofa*) populations in Europe: a scientific review of population trends and implications for management. European Landowners' Organization, Brussels, 56 pp.

⁹⁹ Naturvårdsverket (2019). Nationell förvaltningsplan för vildsvin - Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner (kommande)

¹⁰⁰ Se kapitel 7. Vildsvinsstammen breder ut sig i Sverige, sida 33.

¹⁰¹ Se Bilaga 6.

på samma nivå som för jaktåret 2017/2018, dvs 115 000 djur, kan alltså populationen potentiellt öka med 23 000 djur till nästkommande år. Tillväxten under kommande år kan förväntas vara exponentiell under goda förhållanden. Det finns anledning att anta att det kan förekomma illegal avsättning eftersom det inte heller kommer finnas incitament för VHA att ta emot fler än vad som görs idag.

Studier har visat på en positiv korrelation med vildsvinspopulationens storlek och antal trafikolyckor och kostnader för framförallt personskador uppvisar en ökande trend.¹⁰² Om vi utgår från att utvecklingen med antal trafikolyckor följer samma trend som mellan år 2009 och 2016, med skador för 130 miljoner kr år 2016, kan kostnader uppgå till drygt 190 miljoner år 2025.

Uppskattningar av skador på jordbruksgrödor visar på relativt omfattande kostnader. Beräkningar från SLU visar att vildsvin kan orsaka produktionsbortfall om ca. 29 000 kr per år och gård eller i genomsnitt 305 kr per hektar.¹⁰³ Dock så har vi endast en punktskattning att tillgå och det är svårt att få en bild om eventuell ökning av skador sett över tid. Eftersom omfattning av skador är självskattade och att omfattningen dessutom beror av lokala förutsättningar är det för osäkert att uttala sig om kostnadsökning kopplad till jordbruket. Vidare är det inte givet med ökade kostnader överlag. Statistiken visar att brukad jordbruksmark har minskat över tid, mellan 1 till 2 procent mellan åren 2010 till 2015¹⁰⁴. En minskning av brukad areal kan potentiellt bidra till reducerade kostnader för jordbruket.

Som påtalats tidigare har antalet VHA ökat men antalet anläggningar som tar emot vildsvin minskar. Vi har också visat att tio anläggningar hanterar 80 procent av totala antalet vildsvin som hanteras av VHA. Med tanke på att utvecklingen har sett ut så över tid, finns inga tecken på att antal VHA som tar emot stora mängder vildsvin kommer att öka. Hur framtiden kommer att se ut är svårt att förutse.

En faktor som kan påverka framtiden, oavsett reglering, är spridningen av afrikansk svinpest (ASF). Enligt Naturvårdsverket¹⁰⁵ har spridning i Europa påverkat såväl vildsvinspopulationer som köttproduktion avseende tamgris. Epidemiologiskt har det inte kunnat påvisas att täta populationer på kontinenten skulle ge en högre grad av spridning eftersom det påverkas av en mängd olika faktorer¹⁰⁶. Men i teorin ger hög populationstäthet en ökad risk för smittspridning. Effekter av spridning av smittan från svenska vildsvin till tamsvinspopulationen kan ske trots den höga biosäkerheten som finns kring besättningar. Konsekvenserna för grisenäringen skulle kunna bli förödande i form av utslaktning och minskad produktion i drabbade besättningar. Eftersom utförsel till övriga medlemsländer inom EU kan påverkas och export till tredje land helt upphöra drabbar ASF hela landets grisenäring. Oavsett population påverkas djurskyddet negativt och dödligheten är mycket hög.

Det finns också osäkerheter kring den framtida utvecklingen av konsumenters efterfrågan av vildsvinskött. Jordbruksverket genomförde en intervjuundersökning med VHA med gårdsbutik under år 2013. Verksamheternas uppfattning var att försäljningen av vildsvinskött ökade och att konsumenter efterfrågar köttet. Det är dock viktigt att komma ihåg att denna försäljning bedrivs i mindre skala. I samma rapport lyftes att okunskap om hur köttet ska tillagas, högt pris ut till konsument (jämfört med annat vilt) och brister i marknadsföring av de stora matvarukedjorna var ett

¹⁰² Jägerbrand, A. och I. Gren (2018) Consequences of Increases in Wild Boar-Vehicle Accidents 2003–2016 in Sweden on Personal Injuries and Costs. *Safety* 2018, 4(4), 53.

¹⁰³ Andersson, H., Gren, I. och T. Pettersson (2016). Wild boars and farming in Sweden - an assessment of the costs. Working paper 10/2016, Institutionen för Ekonomi, SLU.

¹⁰⁴ Se <https://jordbruketsiffror.wordpress.com/2015/06/11/arealen-akermark-minskar-stadigt/>

¹⁰⁵ Naturvårdsverket (2019). Nationell förvaltningsplan för vildsvin - Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner (kommande)

¹⁰⁶ Se exempelvis European Commission (2014). African swine fever - EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW). *EFSA Journal*, 14 July 2015.

stort hinder för att köttet ska få fullt genomslag på marknaden. Vad gäller efterfrågan kan vi inte bortse från framtida trender med avseende på vad som anses vara klimatsmart mat och hållbar utveckling. I EAT-Lancet¹⁰⁷ presenterades ett antal åtgärder för att vi ska uppnå en omställning av dagens livsmedelssystem inom de planetära gränserna. Här förespråkades att konsumtionen av rött kött (inkluderar nöt, lamm och gris) bör på global nivå minska till 0–200 gram i veckan. Detta istället för dagens 775 gram per vecka per person. Enbart två-tre procent av konsumtionen är viltkött idag¹⁰⁸.

Viltkött från frilevande vilt anses vara relativt klimatsmart. Produktionen (normalt utan stödutfodring) tar inte i anspråk odlingsmark eller foder och förknippas inte med metangasutsläpp. Viltkött tilldelas därmed endast emissioner av växthusgas från slakt, styckning och övriga aktiviteter som sker efter det att djuret har skjutits. Följaktligen har viltkött från vilda bestånd lägre potentiell klimatpåverkan än andra köttslag¹⁰⁹. Biologisk mångfald gynnas av viltet så länge inga speciella viltåkrar skapas. Antibiotika eller annan behandling med medicinska preparat används inte i frilevande vilt. Djurskyddet är inte ett problem så länge jakten sker på ett etiskt sätt rätt. Enligt Världsnaturfonden är viltet ett bra val och kan ätas i måttliga mängder¹¹⁰.

13.8 Beskrivning av alternativa lösningar

Inom ramen för utredningen och det handlingsutrymmet som finns enligt EU-rätt (se kapitel 4.1) har ett antal lösningar identifierats och övervägts. Av olika skäl har de förslag som beskrivs i stycken 13.8.1 - 13.8.3 bedömts som inte tillräckligt effektiva eller ändamålsenliga för att uppnå de mål som uppdraget har.

13.8.1 Statligt stöd för att gynna fler VHA som den enda kanalen till konsument
Ett alternativ var att VHA, enligt branschföreningens förslag, pekas ut som den enda aktören för att tillgodose övriga industrin, butiker och restauranger med vildsvinkött¹¹¹. VHA skulle kunna erhålla subventioner för provtagning och avfallshantering och för att hitta innovativa former av effektiva insamlingssystem att nå jägare.

Livsmedelsverket gör dock bedömningen att en aktör inte ensam kan åtgärda problematiken med en växande vildsvinspopulation. Med tanke på vildsvinens höga reproduktionsförmåga kan avskjutningsnivåerna behöva öka till ca. 150 000 vildsvin för en oförändrad population över tid. Därför kommer det både krävas flera åtgärder och fler kanaler till avsättning på marknaden, som tillsammans ger ökade incitament för ökad avskjutning. Vidare finns kvarvarande problematik med låga incitament för jägare att lämna in och VHA:s upplevelse om bristande hygienkunskaper hos jägare.

13.8.2 Striktare krav på jägares kompetens med att tillåta större mängder
Ett alternativ är att ställa striktare krav på jägares utbildning för att tillåta direkt leverans av större mängder. Med tanke på identifierade faror och risker i hantering (Kapitel 6) bedömer dock Livsmedelsverket att små mängder är anpassade för marknaden i jägarens närmaste omgivning. Jägare

¹⁰⁷ Willett, Walter & Rockström, Johan & Loken, Brent & Springmann, Marco & Lang, Tim & Vermeulen, Sonja & Garnett, Tara & Tilman, David & Declerck, Fabrice & Wood, Amanda & Jonell, Malin & Clark, Michael & Gordon, Line & Fanzo, Jessica & Hawkes, Corinna & Zurayk, Rami & Rivera, Juan & De Vries, Wim & Majele Sibanda, Lindiwe & J L Murray, Christopher. (2019). Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. The Lancet. 393.

¹⁰⁸ <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/konsument/livsmedelskonsumtionsiffror/kottkonsumtionen.4.465e4964142dbfe44705198.html>

¹⁰⁹ Rös, E. 2014. Mat-klimat-listan, Version 1.1. www.pub.epsilon.slu.se

¹¹⁰ <https://www.wwf.se/mat-och-jordbruk/kottguiden/viltkott>

¹¹¹ Se bilaga 13 och bilaga 16

som säljer till släkt, vänner och grannar kommer troligtvis inte ta större risker än vad denne hade gjort för sin närmaste familj. Små mängder säkerställer därför en godtagbar nivå av livsmedelssäkerhet.

13.8.3 Lokalkrav och större mängder direkt till butik och konsument

I LRFs och Jägareförbundets hemställen förordades det tyska systemet. I Tyskland kan jägare med en utbildning och certifiering sälja vildsvinskött direkt till konsumenter eller detaljhandel utan begränsningar i kvantiteter. Jägare anses därmed inneha den kontinuitet, organisation och omfattning för att kunna definieras som livsmedelsföretagare. Riskhanteringen sker genom specifika hygienkrav på driften och lokaler, inklusive vatten som används i samband med vilthantering. Dessa krav är mycket lika de krav som finns i unionsgemensamma regler för detaljhandel (852-anläggningar som restauranger, butiker). Geografiskt får leveranserna ske inom 100 km radie.

Denna utredning anser att jägare som levererar små mängder kött direkt till konsument eller vildsvin till en vilthanterande 852-anläggning inte är livsmedelsföretagare. Det ställs inga formella lokal- eller hygienkrav på jägarens verksamhet i förslaget. Jägaren omfattas redan av det krav som finns i EU-lagstiftningen om att enbart säkra livsmedel får släppas ut på marknaden¹¹² bedöms tillräckligt. De anläggningar av 852-standard som hanterar vildsvin är livsmedelsföretagare. Dessa bör registreras vid Livsmedelsverket eftersom kommunala kontrollmyndigheter har varierande grad av förutsättningar för livsmedelskontroll och i synnerhet rörande kompetens inom mer specialiserade områden (Kapitel 5.1). Livsmedelsverket har kompetens inom området och en organisation med närvaro i hela landet. Därför bedömer Livsmedelsverket att en ny effektiv och likvärdig kontrollaktivitet som innefattar animalier inte bör läggas under kommunala myndigheters ansvar.

13.9 Konsekvensanalys

Befintliga livsmedelsföretagare som driver VHA eller vilthanterande 852-anläggningar, jägare, ackrediterade laboratorier och konsumenter berörs direkt av de föreslagna åtgärderna. Bedömningen är att vissa åtgärder kan medföra effekt av betydelse för företag men också för jägare. Även kontrollverksamheten vid Livsmedelsverket berörs direkt. I konsekvensanalysens första delar presenteras identifierade konsekvenser av de föreslagna åtgärderna. I Kapitel 13.9.4.1 redogörs för konsekvenser för företag specifikt.

Som redovisats i Kapitel 8.3 (sida 30) tog 64 VHA emot vildsvin under år 2018. Merparten, det vill säga 56 anläggningar, hanterade relativt små mängder vildsvin (färre än 100 vildsvin per år). Enligt Svensk Viltkött ekonomiska förening är 95 procent av alla VHA mikroföretag (1-9 anställda) och den enda anställda är ägaren själv. Omsättning är i regel upp till ca en miljon kr årligen. Verksamheten är i de flesta fall ett komplement till lantbruk, skogsbruk eller lönearbetet utanför eget hushåll.

I dagsläget saknas en heltäckande uppgift om antal 852-anläggningar som hanterar icke trikinbärande djur, exempelvis älg och hjort. Troligtvis är merparten av befintliga 852-anläggningar del av en större egendom med hägnat vilt eller av så kallad viltbutik. Därmed rör det sig sannolikt om enmans- eller mikroföretag. Enligt Swedac finns ett respektive fem ackrediterade laboratorier för analys av cesium och trikiner¹¹³. Ett ackrediterat laboratorium för trikinanalyser är en myndighet (SVA).

Indirekt berörs även jordbruksföretag, försäkringsbolag, detaljhandel (dagligvaruhandel och restauranger), offentlig sektor, kommuner och markägare, friluftsliv, turism och skogsbruk. Identifierade konsekvenser för dessa aktörer beskrivs mer översiktligt i Kapitel 13.9.5. I Kapitel

¹¹² I artikel 14 i förordning (EG) nr 178/2002.

¹¹³ Se Bilaga 14 i denna rapport

13.9.6 presenteras ett exempel på en samhällsekonomisk kostnads/nyttokalkyl. Slutligen presenteras känslighetsanalyser av kalkylen. En sammanställning av samtliga identifierade direkta och indirekta konsekvenser finns i bilaga 15 till denna rapport.

13.9.1 Identifierade konsekvenser av föreslagna åtgärder i samband med jakt

13.9.1.1 *Stöd för en digital applikation för att skapa kontakt mellan jägare och VHA*

Förslaget är att skapa en digital applikation för mobiltelefoner där jägaren kan se hur och var ett fäلت vilt kan lämnas in. I samma applikation kan VHA-ägaren meddela var och när inlämning direkt till VHA eller en befintlig uppsamlingscentral kan ske. Åtgärden är frivillig.

En fördel med åtgärden är ökad tillgänglighet av inlämningsställen för jägare.

En nackdel är kostnader för att ta fram en mobilapplikation. Kostnaden av en sådan beror som nämnts ovan av utformning och antal anslutna. Uppskattningsvis kan det röra sig om ca 300 000 kr. Kostnaden kommer ligga på VHA-branschen, men den är frivillig. Livsmedelsverket anser att stödet för applikation bör vara delar av de befintliga finansieringsalternativ som finns inom Livsmedelsstrategin och landsbygdsutveckling¹¹⁴. Vidare kan det tänkas att det redan finns effektiva kommunikationskanaler i delar av landet eller bristande mobiltäckning och att nyttan med en applikation i mobilen då blir marginell.

13.9.1.2 *Utbildning av jägare*

Livsmedelsverket anser att specifik utbildning är en förutsättning för att bli listad som jägare med möjlighet för direkta leveranser av kött av vildsvin direkt till konsument. Utbildning för jägare måste innehålla särskilda moment om bland annat hygien i vilthantering, avvikelser i slaktkroppen och tillhörande organ, skottrensning, smittspridning, avfallshantering och om aktuell lagstiftning inom livsmedelssäkerhet och avfallshantering.

Fördelen är att utbildningen ger möjlighet till direkta leveranser av små mängder av kött av vildsvin direkt till konsument. Som tidigare nämnts uppskattar Livsmedelsverket att utbildningsinsatser kan komma att omfatta ca 6000 jägare och till en årlig kostnad om ca 180 000 kr¹¹⁵. Livsmedelsverket har redan idag hög kompetens i detta och ett omfattande material för utbildning av sin egen personal. Att nyttja detta material i detta sammanhang är kostnadseffektivt.

Nackdelen är kostnader för jägare att genomgå utbildning. Själva utbildningen föreslås vara subventionerad men det går inte att frånga att jägare kommer behöva avsätta egen tid. Utbildningen kommer omfatta ca fyra timmar per tillfälle. Livsmedelsverket kommer att ansvara för och driva den specifika utbildningen för jägare. Detta kommer att kräva särskilt avdelade resurser inom Livsmedelsverket dedikeras för ändamålet.

13.9.1.3 *Ökad lokal samverkan om vildsvinsjakt*

Lokal samverkan och kommunikation mellan jägare och VHA är en viktig förutsättning för en vildsvinsstam i balans.

Fördelen med samverkan och kommunikation är att det ger en högre grad av förståelse för varandras behov och önskemål. Detta bidrar till högre kompetens bland jägare och högre avskjutningsnivåer

¹¹⁴ <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/stod/stodilandsbygdsprogrammet>

¹¹⁵ Antar en timkostnad a' 550 kr som multipliceras med faktor 1,84. Utbildningsinsatser antas omfatta 15 ggr per år och omfatta totalt 12 timmars arbetstid per tillfälle (inklusive restid och förberedelser).

samt volymer som lämnas till VHA eller 852-anläggningar. I förlängningen ger samverkan också positivt bidrag till lokalsamhället och möjligheter till att bo och verka på landsbygden.

13.9.1.4 *Stöd för fler uppsamlingscentraler*

Förslaget är att upprätta fler uppsamlingscentraler som kan ta emot vilt nära jägaren.

Fördelen med fler uppsamlingscentraler är att det troligtvis kommer innebära kortare avstånd mellan jägare och VHA och därmed lägre transportkostnader för vissa jägare, vilket kan öka incitament för inlämning till VHA. Registrering och kontroll av befintliga uppsamlingscentraler kan uppmärksammas samtidigt för att skapa en helhetsbild av antalet och lokalisering av dessa.

Nackdelen med fler uppsamlingscentraler är att det finns vissa fasta kostnader för VHA för att upprätta och registrera en uppsamlingscentral vid länsstyrelsen. Detta är emellertid inget som följer av den föreslagna åtgärden, utan gäller redan med dagens reglering. Uppsamlingscentraler kan upprättas av ett annat företag än den som driver VHA. Det kräver ett system för samarbete och kommunikation. Det måste också etableras förutsättningar för en enkel och snabb kontakt mellan jägare och VHA.

Befintliga och eventuellt nya uppsamlingscentraler faller med nuvarande lagstiftning under länsstyrelsernas kontrollansvar. Med tanke på den låga kontrollfrekvensen i primärproduktionen finns fortfarande osäkerheter kring länsstyrelsens kapacitet för en eventuell ökad arbetsbelastning för registrering och kontroll av nya uppsamlingscentraler. Länsstyrelserna kan möjligen behöva äska mer medel för att öka kompetens och resurser för ändamålet.

13.9.2 Identifierade konsekvenser av föreslagna åtgärder i samband med vilthantering

13.9.2.1 *Jägarens leveranser av kött från vildsvin direkt till konsument*

Uppskattningsvis finns det ca 80 000 aktiva vildsvinsjägare idag¹¹⁶. Merparten av jakt bedrivs som hobbyverksamhet utan vinstsyfte och bekostas av jägaren själv. Det är fler män än kvinnor som jagar, men andelen kvinnor har ökat något över tid. Enligt uppgift från Svenska jägareförbundet var 8,8 procent av medlemmarna kvinnor och under 2017 var 6,8 procent av jaktkortlösare kvinnor¹¹⁷. Enligt Livsmedelsverkets beräkningar kan det finnas förutsättning för att utbilda och registerföra ca 6000 jägare i det parallella systemet för leveranser av små mängder kött av vildsvin. Merparten av dessa 6 000 jägare skulle med tanke på ovanstående uppgifter troligtvis vara män. För jägare som vill sälja små mängder kött av vildsvin till konsument kommer det ställas krav på utbildning och aktuella kunskaper. Jägare med utbildning kommer ha möjlighet att erhålla en årlig intäkt som motsvarar köttvärdet för den tillåtna leveransen av fem vuxna vildsvin eller sju årsungar. Det är av stor vikt att uppslaktning av vildsvin sker i hygieniskt bra former, av personer som känner till farorna (se Kapitel 6) och därmed betydelsen av rätt hantering från skogen till konsument.

Fördelen med att tillåta direkta leveranser från jägare till konsument är ökat incitament till högre avskjutningsnivåer. Små mängder medför dessutom att jägaren inte behöver ses som livsmedelsföretagare på grund av verksamhetens ringa omfattning och avsaknad av viss kontinuitet¹¹⁸. Denna mängd anses dock tillgodose det behov som jägarens släkt och vänner har. Denna mängd är lätt att hantera i ett vanligt hushåll. Att dessa leveranser omfattar kött av vilt gör det enklare för jägaren att leverera på ett hygieniskt sätt. Jägaren kommer inte att stå under offentlig kontroll. Däremot kommer

¹¹⁶ Mattias Olsson, Jägareförbundet, pers. kom.

¹¹⁷ Svensk Jakt (2018). Allt fler kvinnor väljer att börja jaga. Publicerad 8 mars 2018.

¹¹⁸ Förordning (EG) 852/2004, skäl 9.

det finnas krav på utbildning och listning i Livsmedelsverkets register. Kontroll kan komma att utföras i de fall som misstanke om avvikelser uppstår.

Nackdelen kan i vissa fall vara att mängden är alldeles för liten och räcker inte att förse hela jägarens behov för leverans direkt till konsument. Därmed kan finnas en risk att det fortsatt kommer finnas försäljning på en ”svart marknad”. Med ett heltäckande digitalt dokumentationssystem där laboratorierna är inkopplade kommer detta resultera i att samtliga leveranser inte trikinprovatas och registreras. Livsmedelsverket vill understryka att utgångspunkten i förslaget är bibehållen livsmedelssäkerhet för konsumenter. Därför kan jägares direkta leveranser endast omfatta små mängder och endast ske direkt till konsument i samma län eller i angränsande län och inte till detaljhandeln.

Vidare kommer det ställas krav på spårbarhet och märkning. Jägare kommer åläggas att föra dokumentation som säkrar spårbarheten och informera på tydligt sätt om datum och provtagningsresultat. Det digitala systemet bör se till att detta inte blir för betungande. Personlig bokföring av hanteringen bör vara mycket enkel. Den personliga stämpeln ger en engångskostnad på cirka 500 kr. Denna kostnad har föreslagits som en subvention från statliga medel.

Jägares incitament till inlämning till VHA kan också försämrats, jägaren kan därför i praktiken också utgöra konkurrens till befintliga VHA. En reglering som tillåter jägares direkta leveranser av små mängder har troligtvis främst negativ påverkan på inlämning till de VHA som tar emot mindre kvantiteter (49 st. tar emot < 100 djur per år). Det är tänkbart att många av dessa mindre VHA väljer att istället bli vildsvinshanterande 852-anläggning. Detta är mest sannolikt i de VHA som har en låg omsättning även på annat vilt, främst rådjur, hjort och älg.

Utifrån redogörelsen i Kapitel 13.6.2, **Fel! Hittar inte referenskälla.** om kvarvarande mängder, bedöms att VHA har goda förutsättningar att fortsätta som idag och även ha förutsättningar att öka inflödet av fällda vildsvin. Dock finns en risk att befintliga VHA inte vill eller anser sig kunna konkurrera med sina leverantörer. Inlämning från jägare till VHA kan därför stimuleras av en vildsvinspremie. Dessutom ska understrykas att jägare och VHA verkar på delvis olika marknader. Jägare kommer endast tillåtas leverera små mängder inom ett avgränsat geografiskt område (dvs inom sitt eget län och angränsande län). En VHA kan leverera obegränsade kvantiteter och det finns ingen geografisk gräns för leverans.

Trots att säker avfallshantering ska ingå i utbildning finns det en liten risk för bristfällig avfallshantering vid enstaka fall av positiva prover av trikiner¹¹⁹ eller i förekommande fall av cesium¹²⁰ (exempelvis att vildsvinet lämnas kvar i skogen istället för att deponeras på av kommunen anvisad plats). Med tanke på den låga frekvensen av positiva trikinprover och små mängder bedöms ändå risken med bristfällig hantering vara mycket låg. Hantering av vildsvin med högt cesiuminnehåll bör däremot beaktas noga på nedfallsområden.

Det finns en risk att dåligt placerade skott och/eller bristfällig uppslaktning av vildsvin, trots utbildning om farorna och betydelse av rätt hantering, sker ohygieniskt och utgör ett hot mot livsmedelssäkerhet. Livsmedelsverket gör dock bedömningen att merparten av små direkta

¹¹⁹ Förekomst av trikiner är mycket låg, endast 0,0055 procent av vildsvinen bedöms vara infekterat med trikiner. Enligt SVAs zoonosrapport gjordes totalt 9 trikinfynd hos provtagna vildsvin under år 2018.

¹²⁰ Det finns osäkerheter i antal vildsvin i nedfallsområdet som överstiger det nationella gränsvärdet för vilt 1500 Bq/kg. Enligt Livsmedelsverkets mätningar 2013 i vildsvinets norra utbredningsområde i Uppland och Mälardalen hade enbart 3 vildsvin av 170 värden som översteg gränsvärdet och högsta mätta värdet var cirka 3000 Bq/kg. Strålskyddsmyndighetens mätningar under 2018 på områden i norra Uppland överstiger en stor andel av de mätta 250 vildsvin gränsvärdet.

leveranserna kommer att ske till jägarens närmaste krets, exempelvis till släktingar, bekanta eller grannar, varför incitamenten till att leverera säkert kött kommer vara detsamma som till den egna familjen. Förslaget innebär också att utbildade jägare listas vid Livsmedelsverket och när misstanke om avvikelser uppstår ska dessa kunna följas upp. Livsmedelsverket måste därför upprätta ett digitalt system för listning av jägare och inneha dedikerad resurs för förvaltning av detsamma.

13.9.2.2 *Jägares leveranser av vildsvin direkt till anläggningar med 852-standard*

Anläggningar med 852-standard som hanterar vildsvin eller andra potentiella trikinbärande djur finns inte idag. Eftersom det saknas en rikstäckande databas för registrerade anläggningar går det inte att ange antalet befintliga 852-anläggningar (i detta fall detaljhandelsbutiker och restauranger) som hanterar icke trikinbärande vilda djur (exempelvis älg, hjort, hare och fågel) i dagsläget. Ett antal av dessa kan tänkas vara aktuella för att ta emot även vildsvin. Dessa anläggningar ligger idag under kommunal kontroll. Eftersom 852-anläggningar inte omfattas av krav på köttbesiktning kommer troligtvis VHA som tar emot relativt små kvantiteter av allt vilt, inklusive få vildsvin, önska att bli registrerade som vildsvinshanterande 852-anläggning. Kontroll för dessa verksamheter föreslås ligga hos Livsmedelsverket.

Fördelar med denna lösning är att den livsmedelsföretagare som är registrerad att driva den här typen av verksamhet kan bedriva detta utan att vara styrd av behovet av köttbesiktning. Den här typen av anläggning kan vara ett bra komplement på en gård eller gods som vill hantera sitt eget fällda vilt inklusive trikinbärande djur och leverera detta direkt till kund, till exempel i sin egen restaurang på fastigheten. Jägaren kan leverera upp till 125 oavhudade vuxna vildsvin per år och behöver inte hantera det fällda viltet själv utöver en möjlig urtagning i skog och mark. Återtagsmöjlighet gör det enklare att jaga och detta kan göra det mer attraktivt att jaga vildsvin och därmed även indirekt gynna jakt- och agroturism.

Förslaget är att dessa 852-anläggningar ska registreras hos Livsmedelsverket. Krav på spårbarhet kan uppnås genom en anläggningsrelaterad ID-stämpel för företaget (exempelvis stort T åtföljd av verksamhetens registreringsnummer). Kontroll sker efter årligen fastställt kontrollbehov. För företagare innebär själva registreringen en fast kostnad. Om verksamheten ska slakta mindre än 1 000 ton per år sänks kostnaden till 0 kr. Utöver det tillkommer kostnad för anläggningsrelaterad nationell ID-stämpel, uppskattningsvis 500 kr.

Med Livsmedelsverket som ansvarig myndighet ges förutsättning för en mer resurseffektiv, verkningsfull och likvärdig kontroll över hela landet. Kompetens för kontroll av den här typen av verksamhet finns hos Livsmedelsverket där även VHA-kontrollen ligger¹²¹. Dessutom finns Livsmedelsverkets personal i hela landet och finns nära dessa anläggningar.

Nackdelen är att den här typen av anläggning kan leverera enbart direkt till konsument eller i sidled till detaljhandeln lokalt, marginellt och begränsat som i sin tur säljer direkt till konsument och att denna marknad verkligen räcker för att avsätta allt mottaget vildsvin eller annat vilt. Utgångspunkten i förslaget är, liksom i ovanstående förslag, bibehållen livsmedelssäkerhet för konsumenterna.

Denna typ av verksamhet kan utgöra konkurrens för VHA även om bedömningen är att företagen till stor del verkar på olika marknader. En 852-anläggning kan verka inom ett avgränsat geografiskt område medan VHA kan sälja inom hela landet, på den gemensamma EU-marknaden och exportera till tredje land. En VHA tillåts dessutom att leverera kött till anläggningar för vidareförädling.

¹²¹ Se Kapitel 5, sida 26.

13.9.2.3 *Ett samlat digitalt system för dokumentation*

Förslaget är att skapa ett centralt samlat digitalt system för dokumentation. Systemet ska rymma uppgifter om alla listade jägare, registrerade vildsvinshanterande 852-anläggningar, ackrediterade laboratorier och aktiviteter som sker i olika moment längs flödet. Detta system bedöms ha en nyckelroll för bibehållen spårbarhet med låg administrativ börda.

En fördel med ett samlat system är att detta skapar förutsättningar för god säkerhet och spårbarhet i hela kedjan. Ett samlat system hos Livsmedelsverket ger också förbättrad tillgänglighet till statistik för myndigheter, forskare eller andra intressenter och underlättar återrapportering av trikinstatistik till Kommissionen. Även konsumenterna kan inhämta information om det kött som finns tillgängligt hos en jägare eller en vilthanterande 852-anläggning. Enskilda konsumenter kan se när det tillgängliga köttet har provtagits och vilka resultat som erhållits. Reglerna för sekretesslagstiftning styr hur information presenteras¹²². Hur de ackrediterade laborationerna skulle kunna debitera analyserna på enklaste sättet bör utredas vidare.

Nackdelen med ett digitalt system är visst administrativt merarbete: för jägare, 852-anläggningar, ackrediterade laboratorier och för Livsmedelsverket, jämfört med idag. Jägaren och den vilthanterande 852-anläggningen kommer behöva registrera datum, plats, namn och typ av vildsvin samt ID på ett provtaget vildsvin i samband med att provet skickas in. -Detta tar för en van person cirka fem minuter, förutsatt att datorn/mobilen är uppkopplad på internet.

Laboratoriet kommer behöva registrera analysresultat i systemet. Troligtvis innebär denna hantering ingen skillnad i tidsåtgång från hur de ackrediterade laboratorierna arbetar idag med provsvar. Debiteringen kommer att behöva göras i efterhand, maximalt en gång per månad. Troligtvis kommer dock administrationen kring debitering bli mindre än idag eftersom enbart Livsmedelsverket debiteras.

13.9.2.4 *Vildsvinspremie till jägare som lämnar in vildsvin till VHA*

För samtliga jägare som lämnar in vildsvin till VHA, med eller utan återtag, och att slaktkroppen med tillhörande organ blir godkända i köttbesiktning föreslås en premie à 500 kr. Betalning för det skjutna viltet ställer krav på bra skott och transport - krav som ställs av VHA redan idag. Premien kan även utgå enbart under vegetationsperioden (april-oktober) för att stimulera jakten under tiden skadorna för grödorna är som störst.

Fördelen med en premie är att det blir mer attraktivt för jägare att leverera vildsvin till VHA. VHA får förutsättningar att få in större volymer och öka lönsamheten för att sälja vidare större partier. På så sätt skulle mängden inhemskt vildsvinskött som omsätts i grossistledet öka. Troligtvis har de fem stora VHA fler etablerade samarbeten med jaktlag och berörs troligtvis inte i lika stor utsträckning av en premie. Detta eftersom de redan har en sådan volym i slakt som ger förutsättning för lönsamhet och att de troligtvis har, mer eller mindre, etablerade försäljningskanaler. I förslaget utgår inte premie för vildsvin i hägn. Totalt 22 VHA tar delvis emot frilevande vildsvin från stort vilthägn (en av dessa tar emot >1000 vildsvin per år). De flesta berörs därför i någon omfattning eftersom de är relativt småskaliga och tar emot frilevande vildsvin. De VHA som idag har inlämning mer på "ad-hoc"-basis, som hanterar enstaka kvantiteter (<1000 grisar per år) eller inte tar emot alls ges ökade förutsättningar för lönsamhet alternativt ökade förutsättningar för att etableras på marknaden.

Nackdelarna är att det finns risk att en premie på skjutet vildsvin betraktas som "skottpeng" bland jägare och bidrar till att skapa dåligt rykte för köttet. Premien kan också leda till oetisk jakt eller ökad utfodring i skog och mark eller i egna stora hägn. Vidare finns en risk att det uppstår konflikt vid

¹²² Dataskyddsförordning (EU) 2016/679, General Data Protection Regulation (GDPR).

nekat intag eller ökat intag med påföljande destruering. Det finns också en risk att premie inte fungerar som avsett om vissa VHA inte har möjlighet att ta emot fler vildsvin. I brist på konkurrens mellan VHA uppstår då risk för prisdumpning. Situationen kan se olika ut beroende på var man befinner sig i landet, men som konstaterats tidigare (Kapitel 8.3) verkar koncentrationen av VHA inte påverka grad av inlämning till VHA nämnvärt.

En premie för inlämning till VHA belastar skattebetalare. Om premien ger ökade incitament till inlämning så 18 000 vildsvin lämnas in till VHA och premiens storlek är 500 kr blir den årliga kostnaden nio miljoner kr för staten. Ett system med utbetalning av premie till jägare innebär också ett administrativt merarbete för VHA och för Livsmedelsverket. Uppskattningsvis uppgår tidsåtgången för VHA för registrering, avräkning och återrapportering till Livsmedelsverket per skjutet vildsvin ca. 10 - 15 min. Utbetalning av premie kommer också påverka företagens likviditet. För en VHA som tar emot 100 vildsvin per år är kostnaden för detta marginell. För VHA som tar emot stora kvantiteter kan utlägg bli mer kännbara. Livsmedelsverket kommer troligtvis periodisera utbetalning och betala ut månadsvis, vilket borde minimera negativ effekt. Livsmedelsverket vill också framhålla att en premie för inlämning kan stimulera till mer inlämningar från jägare till VHA och därmed också ge förutsättning för större volymer.

Den föreslagna storleken på premien täcker inte all kostnad som jägaren kan få vid återtag av uppslaktat vildsvin. Enligt Svensk Viltkött bör premien ligga på 1000 kr per vildsvin för att uppnå nollsummespel för jägare. Att ange en nivå anses dock ligga utanför uppdragets mål.

13.9.2.5 *Subventioner av cesiumprover*

Förslaget är att samtliga vildsvin som fälls i nedfallsområden testas för cesium och att analysen ska bekostas av statliga medel. Nedfallsområdena omfattar vildsvinspopulationer i norra Uppland, delar av Västmanland och Gävleregionen. Avskjutningen i Uppsala län, Västmanlands län och Gävleborgs län uppgick jaktåret 2017/18 till ca. 11 000 vildsvin. Med ett ökat jakttryck kan det uppskattningsvis röra sig om 15 000 subventionerade prover från nedfallsområdet. Enligt uppgift från Swedac finns ett ackrediterat laboratorium för analys av cesium i livsmedel¹²³.

En fördel med subventionerad provtagning av cesium inom nedfallsområdena är minskade rörliga kostnader för att driva verksamheter, oavsett om det rör sig om jägare, anläggningar med 852-standard eller VHA. Provtagning och analys av cesium av ett ackrediterat laboratorium kostar idag mellan 400 och 1000 kr. För en jägare innebär detta en signifikant kostnadsminskning eftersom kostnaden för provtagning och analys troligtvis överstiger jägarens transport ut till skogen. Även för VHA torde detta vara en fördel. Utifrån antagande om att vildsvinet kostar ca. 600 kr i inköp¹²⁴, utgör kostnaden för provtagning cesium ytterligare utgift. Minskade kostnader för provtagning kan ge ökade incitament till bättre ekonomi för VHA och vidare för jägaren. Det kan i sin tur öka avskjutning av vildsvin i de drabbade områdena¹²⁵. En subventionerad provtagning bidrar även till ett mer tillförlitligt kunskapsunderlag om förekomst av cesium hos vildsvin och avskjutningen i stort i de drabbade områdena, eftersom prover från merparten av skjutna vildsvin troligtvis kommer skickas in. De ackrediterade laboratorierna kommer troligtvis erhålla fler inskickade prover vilket bidrar till ett större kundunderlag. Kännedom om provtagningens effektivitet underlättar marknadsföringen av svenskt vildsvin både inom landet och vid utförsel och export.

¹²³ Se bilaga 14 till denna rapport.

¹²⁴ Under antagande om 30 kg slaktvikt och VHA betalar cirka 20 kr/kg.

¹²⁵ Se <https://www.jaktojagare.se/kategorier/aktuellt/sju-av-tio-vildsvin-radioaktiva-20190528/>

Ytterligare fördel med subventionering av cesumanalyser är att avskjutningen med stor sannolikhet ökar i de drabbade områden och på detta sätt minskar trycket för vildsvinspopulationens utbredning norrut till nya områden.

Nackdelen är att subventionerna kommer finansieras med statliga medel och i förlängningen belasta skattebetalare. Uppskattningsvis kommer subventionerna kosta staten ca sex miljoner kr. per år¹²⁶. Debiteringen kommer att behöva göras i efterhand, max en gång per månad. Livsmedelsverket ser ett behov av att åtgärder kompletteras med informationsinsatser till konsumenter om säker hantering och tillagning inom ramen för nuvarande uppdrag. Marknadsföring av köttet från vildsvin åligger branschen och intresseorganisationer.

13.9.2.6 *Subventioner av trikinprover*

Förslaget är att provtagning för trikiner hos samtliga skjutna vildsvin ska bekostas av statliga medel. Jaktåret 2017/18 uppgick avskjutningen till drygt 115 000 vildsvin och för en balanserad vildsvinspopulation kan avskjutningen behöva uppgå till ca 150 000 vildsvin per år. Enligt Swedac finns fem ackrediterade laboratorier för analys av trikiner¹²⁷. Provtagning för trikiner är relativt billigare än cesium. Kostnad för analys av ett trikinprov hos ett ackrediterat laboratorium kostar cirka 100 kr¹²⁸. Livsmedelsverket bör lägga ut ett anbud för de laboratorier som finns i olika delar av landet för att kunna uppnå rätt nivå på service och prisbild.

Förväntade konsekvenser av subventioner är liknande de som för subventionerad provtagning av cesium. Därutöver kan nämnas att provtagning av samtliga fällda svin skulle bidra till ett näst intill heltäckande statistik om avskjutning i Sverige. På så sätt skulle det indirekt vara möjligt att få en bättre uppskattning på överlåtelse som sker inom en gråzon. Analysen är mindre kostsam per prov men omfattar många. Kostnaden för staten vid full subvention skulle uppgå till drygt 15 miljoner kr per år¹²⁹.

13.9.2.7 *Avgift för godkännande eller registrering och för kontroll*

Förslaget är att VHA fortsatt ska kunna ta del av det ekonomiska stödet som finns idag för anläggningar som slaktar mindre än 1000 enheter per år. För att skapa lika villkor för VHA och den nya anläggningstypen, vilthanterande anläggning av 852-standard, bör det skapas möjlighet att subventionera även registrering och kontroll av dessa livsmedelsföretagare.

Fördelen är att vilthanterande 852-anläggningar kommer att ha samma ekonomiska grundförutsättningar som VHA. Vid VHA ställs det dock krav på obligatorisk köttbesiktning vilket ger högre kostnad i hantering av större volymer vilt (Kapitel 9.4.2). Eventuella negativa effekter på mindre VHA (<100 vildsvin per år) av att tillåta jägares direkta leveranser av små mängder kan hanteras delvis genom att stimulera inträde på marknaden för denna nya typ av aktör istället för att lägga ner verksamheten helt. Därmed tas särskild hänsyn till små företag (se nedan Kapitel 13.9.4.2).

Nackdelen är att hantering av vildsvin inom en 852-anläggning kan innebära en konkurrensfördel gentemot VHA. Som tidigare påtalats, görs dock bedömningen att företagen till stor del verkar på olika marknader. En 852-anläggning kan verka inom ett avgränsat geografisk område till skillnad från VHA som tillåts sälja inom hela landet, inom EU och exportera till tredje land.

¹²⁶ Under antagande om att kostnaden för varje prov är 400 kr och avskjutningen i nedfallsområdet uppgår till 15 000 vildsvin.

¹²⁷ Se bilaga 14 i denna rapport

¹²⁸ Se Kapitel 9.2 Kostnader för laboratorieanalyser

¹²⁹ Under antagande om att kostnaden för varje prov är 100 kr och avskjutningen uppgår till 150 000 vildsvin.

13.9.2.1 *Subventioner av hantering av riskavfall*

Förslaget är att de slaktkroppar med tillhörande organ som är smittade av trikiner eller har cesiumhalt överstigande 1 500 Bq/kg kött hanteras enligt gällande lagstiftning för animaliska biprodukter. Hanteringskostnaden för detta subventioneras med statliga medel. Detta gäller oavsett om det är jägaren, vilthanterande anläggning med 852-standard eller VHA som ansvarar för avfallet.

Fördelen med subventionerad hantering av riskavfall är att det ger minskade kostnader för avfallshantering för framförallt företag, VHA och de 852-anläggningar som får hantera vildsvin. Vi har ingen uppskattning om hur stor kostnadsminskningen kan bli eftersom denna varierar beroende på var vildsvinet fälls. Ett fåtal vildsvin har trikiner men vildsvinspopulationen i norra Uppland och i Gävlerregionen har visat sig kunna innehålla höga halter radioaktivt cesium¹³⁰. Kostnaden för att hantera riskavfall¹³¹ uppgår till ca. 3,50 kr/kg exklusive moms för en VHA¹³².

Nackdelen med subventionerad avfallshantering är samma som för provtagning: kostnader för staten och skattebetalare. Enligt beräkningar finns dock en förväntad samhällsekonomisk vinst. För utbetalning av ersättningar kommer det också finnas behov av register. Förslagsvis utgår eventuella utbetalningar från det samlade digitala systemet som förvaltas av Livsmedelsverket redan idag (systemet 360°).

Jägaren kommer troligtvis behöva åka till närmaste, av kommunen anvisad, plats för att lämna in avfallet. Denna kostnad kommer ligga på jägaren. Kommuner utanför nedfallsområdet kan troligtvis få marginellt ökade kostnader för hantering av avfall eftersom det rör sig om ett fåtal trikinpositiva djur per år enligt statistiken¹³³. Inom nedfallsområdet kan vissa kommuner få ökade kostnader för deponering av cesium-kontaminerade kroppar.

13.9.2.2 *Kvalitetshöjande vägledning*

Förslaget är att nya vägledningar skapas för de jägare som levererar direkt till konsument.

Fördelar med vägledningar är att dessa förenklar regelefterlevnad. Vidare förmedlar vägledningar viktig information som rör bland annat säker hantering och därmed bidrar till livsmedelssäkerhet.

Nackdelen är kostnader för att ta fram respektive uppdatera sådana. Livsmedelsverket anser att vägledning för jägare faller sig naturligt inom Livsmedelsverkets ansvar.

13.9.2.3 *Informationsinsatser för företag*

Informationsinsatser för företag behövs löpande. Behovet är uppenbart, inte minst om den nya typen av anläggning (av 852-standard) som hanterar vilt införs.

Fördelen är att när Livsmedelsverket har den övergripande kontrollen kommer informationsinsatserna företagen till del likvärdigt och resurseffektivt oavsett om det handlar om dagens VHA eller den nya typen av anläggning med 852-standard.

13.9.2.4 *Kvalitetshöjande branschriktlinjer*

Det behövs nya branschriktlinjer för de vilthanterande anläggningarna med 852-standard och uppgradering de befintliga branschriktlinjerna för VHA.

¹³⁰ Se ovanstående Kapitel 13.9.2.1

¹³¹ I dagsläget utgör ca. 65 procent av grisens vikt avfall.

¹³² Se även under rubriken 11.5 Avfallshantering – kategorier och kostnader

¹³³ www.sva.se

Fördelar med branschriktlinjer är att dessa förenklar regelefterlevnad för företag. Det finns även vissa ekonomiska fördelar. Risken för att göra fel minskar och därmed minskar sannolikheten för onödigt svinn. Företag kan även kunna uppnå högre kompetens och på detta sätt nå högre erfarenhetsklass och därmed erhålla mindre offentlig kontroll.

Nackdelen är kostnader för att ta fram respektive uppdatera branschriktlinjer. Branschorganisationer har ansvaret för branschriktlinjerna. Livsmedelsverket granskar dessa och den interna processen inom myndigheten måste vara kompetent och effektiv.

13.9.3 Identifiering konsekvenser av föreslagna åtgärder efter vilthantering

13.9.3.1 *Informationsinsatser till konsument*

Förslaget är att ett informationsmaterial som berör vildsvin och dess hantering i konsumenternas egna kök tas fram av Livsmedelsverket.

Fördelen är att konsumenten kan få upp ögonen för vildsvinskött som en säker livsmedelsprodukt. Konsumenten kan också informeras om de krav man kan ställa för leveranserna och möjligheten att kontrollera provtagning av vildsvinskött i det digitala systemet som förvaltas av Livsmedelsverket.

Nackdelen är att det finns en risk att informationen får dålig spridning och inte ökar kännedomen om vildsvin. Det digitala systemet för kontroll av provtagning etc. kan, vid eventuellt bristande tillgänglighet, upplevas som krångligt och därigenom nyttjas av ett fåtal. Informationsinsatsen kan göras på olika sätt. Kostnaderna kan uppgå till ca 900 000 kr plus arbetstid.

13.9.3.2 *Marknadsföringsinsatser – nationellt, utförsel och export*

Flera förslag finns för marknadsföringsåtgärder av vildsvinskött från exempelvis detaljhandeln eller restauranger eller informationsspridning till exempelvis VHA om produktutveckling och möjligheter med export.

Fördelar är att informationsinsatser medför att marknadens medvetande om köttets användbarhet och kvalitéer ökar. Även fler restauranger och detaljhandel kan komma att bli intresserade av att ta in köttet. Mer attraktivt kött bland konsumenter och export kan också bidra till att fler jägare vill jaga fast deras eget husbehov är fyllt. Detta kan bidra positivt till inlämning till VHA och därmed också högre avskjutning.

13.9.3.3 *Offentliga måltider*

Förslaget är att uppmärksamma kommuner och regioner samt även stora organisationer om möjligheter med lokal upphandling.

En fördel med närproducerat vildsvinskött i offentliga måltider är att konsumtion av lokalt vilt bidrar till hållbar naturförvaltning och hushållande med resurser. Om en ny generation vänjer sig att äta vildsvinskött i skolorna skulle det kunna påverka deras konsumtionsmönster som vuxna. Vildsvinskött skulle kunna betraktas som ett bra alternativ om man väljer att äta kött.

13.9.4 Redogörelse av åtgärdernas konsekvenser för företag

Här nedan följer särskild redogörelse för påverkan på administrativa kostnader och andra kostnader, konkurrensförhållanden för berörda företag, särskild hänsyn till små företag och om påverkan på företagen i andra avseenden.

13.9.4.1 *Påverkan på administrativa kostnader och andra kostnader (Enligt 7§ 2,3p)*

Administrativa kostnader och andra kostnader för företag har beaktats under respektive förslag. Vad gäller kostnader för *registrering i ett digitalt system* uppskattas denna ligga på ca fem minuter per skjutet vildsvin. Vi utgår från ett antagande om att detta skulle innebära en total tidsåtgång om 20 till 80 min per år och jägare och därmed till en administrativ kostnad om maximalt ca 1000 kr per år¹³⁴. Med 6000 jägare uppgår totala kostnaden till drygt sex miljoner kr per år. De administrativa kostnaderna för en vilthanterande 852-anläggning som tar emot färre än 100 vildsvin per år kommer uppskattningsvis uppgå till ca 7000 kr per år¹³⁵. För VHA och ackrediterade laboratorium kommer de administrativa kostnaderna med ett digitalt system troligtvis förbli oförändrade eftersom de troligtvis använder andra typer av system för registrering och fakturering idag.

Med en *vildsvinspremie* får VHA en ökad administrativ börda i samband med registrering och avräkning. Uppskattningsvis är tidsåtgång per inlämnat vildsvin 10-15 min. 18 000 ”godkända” vildsvin per år skulle alltså innebära ca 4 miljoner kr per år i administrativa merkostnader för VHA¹³⁶.

Det kan även tillkomma kostnader för upprättande av *digital applikation*. Uppskattningsvis kan det kosta ca 300 000 kr.

Jägare och företag (VHA och 852-anläggningar) får minskade kostnader för hantering av *slaktavfall* som är kontaminerade med trikiner och/eller cesium. Kostnadsminskningen är svår att uppskatta. Men om vi utgår från antagande om att avskjutningen i drabbade områden kommer vara 15 000 vildsvin per år, 50 procent överstiger gränsvärdet och kostnaden för hantering av avfallet är 3,50 kr/kg kan den totala kostnadsminskningen uppgå till mellan en och två miljoner kr per år. För trikiner kommer kostnadsminskningen understiga 10 000 kr per år eftersom trikiner är mycket ovanligt¹³⁷.

Subventionerad *provtagning av trikiner* innebär minskade kostnader för företag om ca 15 miljoner kr och subventionering för *cesium* inom nedfallsområdet ca 6 mkr¹³⁸.

13.9.4.2 *Särskild hänsyn till små företag (Enligt 7§ 6p)*

Som presenterats i Kapitel 13.9.2.7 föreslås stöd för avgiften för godkännande eller registrering och för kontroll för 852-anläggningar. Den föreslagna åtgärden avser att stimulera inträde på marknaden för småskaliga aktörer och därmed tas särskild hänsyn till små företag. Vidare tas särskild hänsyn redan idag i och med så kallad nedsättning av avgift för godkännande av VHA (Kapitel 9.4.1).

13.9.4.3 *Påverkan på konkurrensförhållandena mellan företag (Enligt 7§ 4p)*

Påverkan på konkurrensen har beaktats under respektive förslag. Det har framkommit under utredningsarbetet att det finns en svartmarknad för vildsvinskött idag. Intentionen med föreslagna åtgärder är att det ska bli mindre attraktivt med illegal avsättning.

13.9.4.4 *Påverkan på företagen i andra avseenden (7§ 5p)*

Utöver vad som angetts ovan har ingen annan påverkan identifierats för berörda företag.

¹³⁴ Antar en timkostnad a' 420 kr som multipliceras med faktor 1,84.

¹³⁵ Antar en timkostnad a' 420 kr som multipliceras med faktor 1,84.

¹³⁶ Antar en timkostnad a' 420 kr som multipliceras med faktor 1,84

¹³⁷ Se Kapitel 13.3.2.

¹³⁸ Se Kapitel 13.9.2.5 och 13.9.2.6

13.9.5 Indirekta konsekvenser

Den förväntade effekten är att föreslagna åtgärder, i de fall de implementeras, bidrar till att mer svenskt vildsvinkött når konsumenter och indirekt att den svenska vildsvinspopulationen hålls på en önskvärd nivå. Detta innebär att populationen lokalt är i balans med sin omgivning.

13.9.5.1 Trafiksäkerheten

De senaste fem årens negativa trend med ökat antal kollisioner med vildsvin står i tydlig relation till den uppskattade storleken på populationen. Antal kollisioner med vildsvin har ökat med tio procent varje år fram till år 2018. Åtgärder som möjliggör högre avskjutningsnivåer förväntas därmed minska antal kollisioner med vildsvin. Om avskjutningen sker i sådan omfattning att populationen hålls på en stabil nivå kan därmed även antal kollisioner förväntas ligga på en stabil nivå.

För försäkringsbolag innebär därför en ökad avskjutning inbesparade kostnader för utbetalning av ersättningar (i nedanstående kalkyl ingår denna post i ”Minskade kostnader för samhället pga. färre skador i trafiken”)

För offentlig sektor innebär en stabiliserad nivå av antal kollisioner inbesparade kostnader för ytterligare sjukhusvård och eventuell rehabilitering. Trafikanter undviker ytterligare sveda och värk till följd av kollision (se nedanstående kalkyl: Minskade kostnader för samhället pga. färre skador i trafiken).

13.9.5.2 Jordbruket

Produktionsförluster i jordbruket varierar på grund av lokala förhållanden, tillgången av vildsvin och kostnader för förebyggande åtgärder. En vildsvinspopulation som hålls på en stabil nivå innebär att även skador på jordbruket regleras¹³⁹. Dock går det inte att utesluta att det fortfarande kommer finnas behov av lokala förebyggande åtgärder som exempelvis stängsling. Sammantaget bedöms dock de föreslagna åtgärderna ha positiva effekter för svenskt jordbruksproduktion.

En stor population av vildsvin kan öka risken för spridning av afrikansk svinpest bland vildsvin och även till besättningar av tamsvin. Därför bedöms även att effekterna av förslagen vara fördelaktiga för svensk grisproduktion.

I nedanstående Tabell 5 presenteras länsvis sammanställning över antal företag och genomsnittlig åkerareal per företag för år 2016 i Sveriges vildsvinsområden¹⁴⁰.

Tabell 5. Antalet företag och genomsnittlig storlek åkerareal per län i vildsvinsområdet, år 2016.

Län	Totalt antal jordbruksföretag	Genomsnittlig åkerareal per företag
Stockholm	1 939	41,9
Uppsala	2 766	59,3
Södermanland	2 035	60,5
Östergötland	3 351	60,7
Jönköping	3 343	26,2
Kronoberg	2 205	21,2
Kalmar	2 992	40,3
Blekinge	1 316	23,0
Skåne	8 196	53,6

¹³⁹ Se Kapitel 7.1 om kostnader inom jordbruket

¹⁴⁰ Jordbruksverket, Statistiska centralbyrån (2019). Jordbruksstatistisk sammanställning 2019.

Halland	3 120	34,5
Västra Götaland	12 236	37,9
Värmland	3 123	33,7
Örebro	2 267	45,7
Västmanland	1 608	63,3
Dalarna	1 940	30,8
Gävleborg	2 117	31,4
Västernorrland	1 962	24,3

13.9.5.3 Skogsbruk

Eftersom effekter av vildsvins bökande i skog är oklara är konsekvenserna av åtgärder som stimulerar till högre avskjutning också det. Vår bedömning är dock att förändringar är marginella eftersom konsekvenser kan vara både positiva och negativa.

13.9.5.4 Friluftsliv och turism

Eftersom vildsvin är skygga och nattaktiva djur bedöms en population som hålls på en stabil nivå inte ge märkbara konsekvenser för människor som vistas i skog eller mark. Möjligen är förväntade positiva effekter mer av psykologisk karaktär, att vetskapen om att populationen är på en stabil nivå inger en trygghet i sig.

Möjlighet till ökad avskjutning på grund av fler alternativa former för avsättning av kött från vildsvin skulle kunna förbättra förutsättningar för viltturism. Det skulle i så fall också gynna omkringliggande verksamhet inom turistnäringen, exempelvis hotellverksamhet och lokal detaljhandel.

13.9.5.5 Kommuner och markägare

Kommuner och deras upphandling av kött från vildsvin till offentliga kök utgör en viktig aktör för att öka förutsättningar för avsättning av vildsvinskött på marknaden. Kommuner kan därför behöva ta en ledande roll med att driva innovationsupphandling¹⁴¹.

På samma sätt som för jordbruket bedöms en stabil nivå av vildsvinspopulationen ge positiva effekter i termer av undvikande av kostnader för att eventuellt restaurera kommunala grönytor.

13.9.6 Exempelkalkyl över samhällsekonomiska konsekvenser

Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det av intresse att analysera de föreslagna åtgärderna utifrån lönsamhet. Därför genomför även en samhällsekonomisk kalkyl där samhällets kostnader för åtgärderna vägs mot nyttan av åtgärderna. För att kunna kvantifiera effekter och genomföra en värdering definieras inledningsvis utredningsalternativ (UA) och referensalternativ (JA). UA beskriver situationen med de föreslagna åtgärderna, det vill säga där åtgärderna genomförs vid ett visst årtal. JA avser ett scenario där åtgärderna inte genomförs. De samhällsekonomiska effekterna eller konsekvenserna motsvarar alltså differensen mellan UA och JA. I nedanstående Tabell 6 redovisas antaganden om scenariot UA respektive JA.

Tabell 6. Skillnaden mellan två olika scenarier: med eller utan åtgärd (UA respektive JA). Jakttrycket 115 000 djur representerar avskjutningen 2018 och ger inte population i balans med sin omgivning. Jakttrycket 150 000 antas kunna göra det i för övrigt oförändrade förhållanden.

UA (utredningsalternativ)	JA (referensalternativ)
---------------------------	-------------------------

¹⁴¹ Se <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/organisera/nationella-upphandlingsstrategin/mal-5---en-offentlig-upphandling-som-framjar-innovationer-och-alternativa-losningar/>

Jordbruksskador orsakar kostnader a' 660 mkr/år	Jordbruksskador orsakar kostnader a' 660 mkr/år + 3% varje år med en växande population
Trafikskador orsakar kostnader a' 127 mkr/år	Trafikskadekostnader 127 mkr/år +10% varje år med växande population
Jakttryck 150 000 djur per år	Jakttryck 115 000 djur per år
Inlämning möjlig till VHA, 852-anläggning samt 6000 jägare a' 5 vuxna djur till konsument	Inlämning endast via VHA till konsument
Ersättning för provtagning för cesium (inom nedfallsområden (15 000 djur) och trikiner för samtliga	Provtagning självkostnad
Subventioner riskavfall	Riskavfall bekostas själv
Vildsvinspremie vid inlämning till VHA, 18 000 vildsvin går via VHA	Ingen premie, 15 000 går via VHA
Fler uppsamlingscentraler	Befintligt antal uppsamlingscentraler

I huvudanalysen utgår vi från antagande om att avskjutningsnivå om 150 000 vildsvin per år (UA) skulle åtgärda problematik med en växande vildsvinsstam. Åtgärds paketet i sin helhet antas vara tillräckligt för att uppnå den önskade avskjutningen. Avstannad populationstillväxt antas medföra att antal trafikolyckor i framtiden ligger kvar på dagens nivå, vilket gör att samhället erhåller en nytta i UA i form av undvikande av ökat antal trafikolyckor kommande år (+10%). I UA erhåller samhället varje år en nytta i form av undvikande av ökade skador på jordbruk (+3% per år). Eftersom skadeverkningarna på jordbruksmark är komplex och det egentligen inte finns några exakta skattningar på hur kostnader har varierat över tid väljer vi att räkna på en låg nivå. Skadeverkningar om 660 miljoner och en ökningstakt på tre procent är ett försiktigt antagande¹⁴². Nytt i form av eventuellt köttvärde i UA har inte tagits med i kalkylen. Eftersom utgångspunkten i Livsmedelsverkets förslag är oförändrad livsmedelssäkerhet görs inga antaganden kring kostnader för köttets faror och risker. I UA har samhället rörliga kostnader för bland annat ersättning av provtagning, subventionering av hantering av riskavfall och vildsvinspremie. Vidare infaller ett antal fasta kostnader i form av exempelvis upprättande av ett gemensamt digitalt system och uppsamlingscentraler.

Samtliga nyttor och kostnader diskonteras till ett nuvärde för år 2019. Vi antar att startår är 2020 och en kalkylperiod om sex år. En sådan kort kalkylperiod antas på grund av osäkerheter i populationstillväxt. Vi tillämpar en kalkylränta om fyra procent¹⁴³. I Tabell 7 presenteras summan av de nyttor och kostnader som genereras mellan åren 2020 och 2025 för olika poster i JA respektive UA. På den sista raden redovisas differensen mellan de två olika scenarierna. Detta är vinsten för samhället om åtgärderna implementeras.

¹⁴² Personlig kommunikation Hans Andersson, SLU. 2019-08-15

¹⁴³ EU-kommissionen har tagit fram riktlinjer och en handbok för konsekvensanalyser. Där rekommenderas att man ska använda en real diskonteringsränta på 4 %

Tabell 7. Exempelberäkning samhällsekonomisk kalkyl med startår 2020 och en kalkylperiod om sex år och kalkylränta om fyra procent.

	Parameter	Intäkter, Nuvärde år 2019
Nettointäkter	Minskade kostnader för samhället på grund av färre skador i trafiken	263 300 000
	Minskade skador på jordbruk	369 800 000
	Summa intäkter	633 100 000
		Kostnader, Nuvärde år 2019
Rörliga kostnader	Provtagning cesium	32 500 000
	Provtagning trikiner	81 300 000
	Premie för inlämning till VHA inkl. merarbete	70 400 000
	Underhålla dataregister	520 000
	Uppdatering utbildningsmaterial	60 000
	Utbildningsinsatser 15 ggr/år á 4 timmar inklusive kunskapsprov, restid och förberedelser samt lokalkostnad	500 000
	Kostnad för jägarens egen tid (utbildning + registrering)	22 200 000
	Registrering & kontroll av 852	1 600 000
	Subventionering av riskavfall	10 800 000
Fasta kostnader	Upprätta system för spårbarhet	2 000 000
	Tillverka ID stämplat	3 000 000
	Framtagande av utbildningsmaterial	20 000
	Utveckling av applikation	300 000
	Skapa system för uppsamlingscentraler	3 000 000
	Kommunikationsinsatser	2 000 000
	Summa kostnader	230 200 000
	Vinst för samhället	+ 402 900 000

13.9.7 Känslighetsanalys av kalkylen

Ovanstående kalkyl innehåller ett antal osäkra parametrar. Exempelvis finns osäkerheter kring skador på jordbruk, om det finns tillräckligt stort intresse inom jägarkåren för det ska utbildas 6 000 jägare som kan leverera kött av vildsvin direkt till konsument. Vi vet heller inte om en avskjutning av 150 000 vildsvin är tillräckligt för att hålla en vildsvinsstam i balans. För att få en bild av resultatets robusthet och tillförlitlighet genomförs därför tre olika känslighetsanalyser:

Skador på jordbruk är okänt

I ovanstående analys antas att skador på jordbruk i JA ligger på nivån 660 miljoner kr. per år och att ökningstakten för skadenivån ökar med tre procent varje år. Även om tre procent troligen är lågt räknat är det av intresse att studera utfallet om nyttan av minskade skador på jordbruk räknas bort helt i kalkylen. I känslighetsanalysen antas därför att skadeverkningsarna är okänt och en vildsvinsstam i balans därför antas medföra obefintlig nytta för jordbruket.

Avskjutningsnivån är för låg för en balanserad population

I ovanstående kalkyl antas att avskjutningsnivån 150 000 vildsvin är tillräcklig hög för att antal kollisioner med vildsvin hålls på en konstant nivå fram till år 2025. I denna analys antas istället att avskjutningen bidrar till att ökning av antal trafikolyckor minskas från en faktor 1,1 till 1,05 och skador på jordbruk minskas från en faktor 1,03 till 1,02.

Färre jägare men ökade incitament att lämna in på VHA

Vi har i huvudanalysen utgått från att det finns intresse i jägarkåren att utbilda sig till jägare med tillstånd att sälja kött av vildsvin direkt till konsument. I denna analys utgår vi från att det enbart är 3 000 jägare som har intresse, istället för 6 000 som i huvudanalysen. Mindre kvantiteter kött når alltså konsument direkt via jägare. Premien skapar däremot högre incitament att lämna in vildsvin till VHA, så inlämningen ökar från dagens 15 000 vildsvin till 25 000 vildsvin.

Resultaten från känslighetsanalyserna redovisas i nedanstående Tabell 8.

Tabell 8. Resultat av känslighetsanalys

Känslighetsanalys	Vinst för samhället
Skador på jordbruk är okänt	+ 33 100 000
Avskjutningen är för låg för en balanserad population	+ 37 900 000
Färre jägare som levererar direkt till konsument men mer inlämning på VHA	+ 396 700 000

Resultaten visar att åtgärderna fortfarande är samhällsekonomiskt lönsamma om nyttan för undvikande av jordbruksskador elimineras från kalkylen och om avskjutningsnivån 150 000 vildsvin per år inte är tillräckligt för att hålla antal trafikolyckor på en konstant nivå. Vi kan också visa på att om det inte finns tillräckligt starkt intresse inom jägarkåren för att utbilda sig vidare kan detta kompenseras genom att en premie skulle kunna ge ökade incitament för inlämning till VHA. Grad av inlämning beror självfallet av premiens nivå. I ovanstående exempel antas fortfarande att en premie på 500 kr ger tillräcklig lönsamhet för jägare för att lämna in till VHA.

14. Prioriteringar av förslag

14.1 Svenskt Viltkött ekonomisk förening

Svenskt Viltkött ekonomisk förening är en branschorganisation för VHA inom Sverige¹⁴⁴. Under arbetets gång har föreningen inkommit med två inlagor. I första inlagan har föreningen förtydligat sina synpunkter angående uppdraget¹⁴⁵. I den andra inlagan har föreningen presenterat sin prioritering av förenklingar för jägarens försäljning¹⁴⁶ tillsammans med Svenska Viltmatsakademien¹⁴⁷.

Föreningen vill nå en lösning på den ökade vildsvinsstammen och samtidigt motivera jägaren till inlämning till VHA, inkluderat återtag till jägarens eget bruk. Kompetens hos jägare anses vara i vissa fall låg. Faran för bristande kvalitet i direkta leveranser anses kunna försvåra all handel med vildsvinskött. Införsel av vildsvinskött som sker via grossistledet från de länder som idag har ASF-smitta anses vara riskabel verksamhet. Det behövs en kraftfull och unison samverkan mellan Jägarnas organisationer, VHA, grossister och detaljhandeln för att öka försäljningen av vildsvin, enligt föreningen.

Föreningen anser som viktigaste förslaget att vildsvinspremie betalas ut för varje vildsvin som går igenom och blir godkänd vid offentligt köttkontroll vid en VHA. Beloppet bör vara av den storleken att den täcker kostnaden för återtag, ca 1.000 kr. Vildsvinspremien skall i första hand ses som en punktinsats på exempelvis fem år, varefter den, efter utvärdering, sakta minskas eller tas bort i takt med minskning av stammen.

Om jägarens direkta försäljning tillåts anser föreningen att detta måste åtföljas av omfattande utbildning av kompetenta lärare. Max två vuxna eller fyra ungar upp till sex månaders ålder får överlåtas. Hanteringen, grovstyckning till maximalt sex delar, får ske enbart i angivna lokaler som uppfyller en del hygieniska krav. Initialt ska lokalen godkännas av Livsmedelsverket.

Slutligen anser föreningen att en vilthanterande anläggning med 852-standard bör kunna finnas för att ta emot och leverera vidare direkt till konsument i samma eller angränsande län. Någon typ av nationell besiktning av vildsvin ska genomföras av en veterinär med personligt stämpel. Detta alternativ ses dock som en osund konkurrens mot VHA.

14.2 Lantbrukarnas Riksförbund och Svenska Jägareförbundets förslag

Svenska Jägareförbundet och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) framhåller att Tyskland har sedan 2012 ett välfungerande och säkert system för småskalig försäljning, där årligen hundratusentals vildsvin säljs direkt från jägare till konsumenter och näringsidkare.

Svenska Jägareförbundets och LRF:s förslag¹⁴⁸ anser att Sverige bör implementera liknande system med ändamål att utbildade jägare ska kunna leverera direkt till konsument, uppköpare och andra näringsidkare. Antalet små mängder fällda vildsvin som kan levereras ska beräknas i likhet med den

¹⁴⁴ <http://www.svensktviltkottef.se/>

¹⁴⁵ Bilaga 13 Svenskt Viltkött 20190425 - Vildsvinsfrågor

¹⁴⁶ Bilaga 16 Svensk Viltkött om vildsvin 190527

¹⁴⁷ <http://viltmatakademin.se/>

¹⁴⁸ Se bilaga 6.

gällande lagstiftningen för annat frilevande vilt. Spårbarheten bör bygga på märkning av fällda vildsvin med en unik plasttagg och kopplas ihop med det prov som skickas till ackrediterade laboratorier. Laboratorierna inför resultatet i en databas som är tillgänglig för ansvarig myndighet och resultatet av trikinprovet för en specifik tagg ska vara sökbart för allmänheten. Finansieringen för hanteringen av databasen sker via avgiften för trikinprovet, samt inom budget hos myndigheten.

Viktiga framgångsfaktorer är säkerhet för konsument, välutbildade jägare och spårbarhet i systemet samt att kostnaden för trikinprov och jägare inte ökar dramatiskt. Ingen prioritering av förslagen har presenterats.

14.3 Livsmedelsverkets prioriteringar

Livsmedelsverket anser att det finns behov av flera åtgärder, som sträcker sig från skog till bord, för att nå effektmålet med att mer säkert svenskt vildsvinkött når konsumenter och att den svenska vildsvinspopulationen hålls frisk och i balans med sin omgivning. Förslagna åtgärder är i linje med den nya handlingsplanen för livsmedelsstrategin 2020-2022¹⁴⁹.

Livsmedelsverkets bedömning är att föreslagna åtgärder ger förutsättningar till förenklade flöden och därmed till att öka mängden vildsvinkött som når konsument utan att livsmedelssäkerheten riskeras. De åtgärder som föreslås skapar dock visst merarbete för olika aktörer. Många åtgärder åligger myndigheter och kräver anslag om de aktualiseras.

14.3.1 Livsmedelsverkets interna prioriteringar

De åtgärder som Livsmedelsverket kan genomföra kräver förändringar i föreskrifter. Kompetens i både förvaltnings- och expertkunskaper behövs i detta arbete. Planering, uppbyggnad och förvaltning av stödjande digitala system förutsätter resurser inom IT.

Med den nya EU-gemensamma kontrollförordningen kan nuvarande nedsättningsanslag inte bibehållas. Det innebär att nedsättning av godkännandeavgift och avgift för kontroll måste ses över för att möjliggöra fortsatta lättnader. Det gör att den kostnad som idag innefattar hela kostnaden inom myndigheten ses över och minskas med motsvarande inkommande anslag. Om kontrollansvaret kommer att innefatta länsstyrelser (uppsamlingscentraler) och kommuner (vilthanterande anläggning av 852-standard) bör dessa också kunna ta del av dessa medel i den omfattning de visar genomförda aktiviteter på kontrollområdet. Anslag för kontrollen bör baseras på fastställd kontrollprestation, inte på den planerade kontrollen. Det anses rimligt att kontrollen inom en ny typ av anläggning med 852-standard inte överstiger kontrollkostnaden i en VHA när volymerna för hanterande flöden är lika.

För att minimera tillkommande administration och undvika sekretessproblem mellan myndigheter är det fördelaktigt att en myndighet, förslagsvis Livsmedelsverket, blir den ansvariga myndigheten för de olika typerna av anläggningar som utredningen föreslår. Livsmedelsverket har vidare en lämplig organisationsstruktur för ändamålet, det vill säga personal i olika delar av landet. Specifik kompetens inom slakt och vilthantering finns inom Område Kontroll.

Prioritering av Livsmedelsverkets åtgärder:

1. Planera för och bygga upp ett samlat digitalt system som dokumenterar hela flödet och som förvaltas av Livsmedelsverket,

¹⁴⁹ <https://tillvaxtverket.se/download/18.37a8096316b3084215267a98/1560510076563/Slutrapport%20åtgärder%20handlingsplan%20för%20livsmedelsstrategin%202020-2022.pdf>

2. Arbeta fram ny nationell lagstiftning med avseende på flödet av vildsvin
3. Arbeta för att bibehålla förutsättningar för nedsättning av avgift för godkännande och kontroll av nya VHA samt för nedsättning av avgift för registrering och kontroll av vilthanterande anläggningar med 852-standard
4. Ta fram utbildningsmaterial inför utbildning av jägare för direkta leveranser
5. Se över den befintliga vägledningen för jägarens direkta leveranser av små mängder vilt till konsument eller till en detaljhandel som levererar direkt till konsument.
6. Genomföra en konsumentinriktad informationsinsats gällande hantering av vildsvinskött i det egna köket
7. Genomföra intern kompetensutveckling hos kontrollpersonal för att kunna ge professionella och likvärdiga råd för VHA och de nya vilthanterande anläggningarna med 852-standard
8. Ta fram kvalitetshöjande vägledningar för VHA och vilthanterande anläggningar av 852-standard
9. Stödja branschen med riktade insatser för export av vildsvin
10. Stödja offentliga måltider i deras strävan att konsumera mer vildsvinskött.

14.3.2 Ökade kostnader för Livsmedelsverket

Den utbildning av jägare som förutsätts för direkta leveranser av kött av vildsvin direkt till konsument kommer att kräva ekonomiska resurser hos Livsmedelsverket. Jägarens egna leveranser av vildsvin med pälsen på direkt till en vildsvinshanterande 852-anläggning kräver ingen utpekad extrautbildning och orsakar inga ytterligare kostnader för Livsmedelsverket.

Nedan i Tabell 9 presenteras en preliminär uppskattning av kostnader för Livsmedelsverket med föreslagna åtgärder. Utöver redovisade poster tillkommer Livsmedelsverkets interna kostnader för linjearbete, exempelvis juristkostnader.

Tabell 9. Uppskattade kostnader för Livsmedelsverkets åtgärder.

	Typ av kostnad	Kronor
Årliga kostnader	Underhålla dataregister	100 000
	Uppdatering utbildningsmaterial	20 000
	Utbildningsinsatser 15 ggr/år á 4 timmar inklusive kunskapsprov, restid och förberedelser samt lokalkostnad	120 000
	Registrering & kontroll av 852	300 000
Engångskostnader	Tillverka ID-stämplat (6000 jägare)	3 000 000
	Framtagande av utbildningsmaterial	20 000
Avskrivningar	System för spårbarhet (5 år)	700 000

14.3.3 Förslagen till ekonomiska subventioner

Resultat från det gemensamma arbetet med olika intressenter visar att marknadsmekanismerna inte ger jägare eller företag tillräckligt starka incitament att självant och skyndsamt skjuta av mer och tillgängliggöra mer kött på marknaden. De subventioner som föreslås kan således vara viktiga instrument för att påverka hastigheten med vilken aktörer agerar.

Livsmedelsverket anser därmed att de statliga subventioner som föreslagits inom uppdraget bör genomföras för att kunna uppnå de uppsatta målen i möjligaste mån. Subventionerna bör tidsbegränsas och följas upp med avseende på effekt och resultateffektivitet.

Åtgärder som ligger utanför Livsmedelsverkets jurisdiktion bör prioriteras på följande sätt:

1. En statlig subventionerad vildsvinspremie till jägare som lämnar in till VHA,
2. Statligt subventionerade cesiumprover inom definierat nedfallsområde,
3. Statligt subventionerade trikinprover,
4. Statliga subventioner för hantering av animaliska biprodukter (riskavfall med höga halter av cesium eller förekomst av trikiner),
5. Subventionerade mobila och fasta uppsamlingscentraler för VHA,
6. Stöd för en digital applikation för enklare kontakt mellan VHA och jägare,
7. Stöd för kvalitetshöjande och uppdaterade branschriktlinjer för VHA och vilthanterande anläggningar av 852-standard,
8. Riktade insatser för tillämpning av mer lokala inköp av kött råvaror som ingår i offentliga måltider och ökning av offentlig upphandling av svenskt viltkött hos kommuner, regioner och annan offentlig verksamhet samt vid större organisationer,
9. Riktade insatser för export av svenskt vildsvinskött till tredje land (utanför EU).

15. Skillnader till förslagen i utredningen 2011

Uppdraget har genomförts med hjälp av Tillväxtverket och enligt arbetsmetoden policy labb¹⁵⁰. Slutrapporten omfattar resultaten från en kartläggning på bred basis av hinder, behov och problem samt alla förslag som framkommit under processens gång¹⁵¹ - även sådana som ligger utanför Livsmedelsverkets mandat.

Livsmedelsverkets förslag inom sin egen jurisdiktion innefattar flera förslag som skiljer sig från utredningen 2011. Dessa finns sammanfattade i Tabell 10. Den största förändringen är förslaget om en vilthanterande 852-anläggning som kan ta emot vildsvin och ansvarar för provtagning.

Tabell 10. Jämförelse mellan förslagen i utredningar 2019 och 2011 inom Livsmedelsverkets jurisdiktion.

Skillnad –effekt	Förslaget 2019	Förslaget 2011
Ingen skillnad	Jägaren är ensam ansvarig för provtagning och alla andra moment fram till och med sin leverans av kött av vildsvin.	Jägaren är ensam ansvarig för provtagning och alla andra moment fram till och med leveransen.
En ny typ av anläggning	Den vilthanterande anläggningen av 852-standard är ansvarig för provtagning och alla andra moment fram till och med leveransen.	Inga förslag.
Lägre utbildningskrav	Jägaren ska ha genomgått en kvällsutbildning i tillvaratagande av vilt inklusive provtagning för trikin- och cesumanalys	Jägaren ska dels ha genomgått en utbildning till så kallad utbildad person och dels en särskild utbildning med inriktning på trikinos.
Mindre administration	Jägaren blir listat hos kontrollmyndigheten att få leverera små mängder vildsvin och kött av vildsvin.	Jägaren ska ansöka om tillstånd hos kontrollmyndigheten att få leverera små mängder vildsvin och kött av vildsvin.
Mindre kostnader för jägare	Listning är subventionerad.	Tillståndet är förenat med en engångsavgift.
Tidsbegränsning tillkommer	Utbildningen ger möjlighet till listning i fem år.	Tillståndet är inte tidsbegränsat.

¹⁵⁰ Se Bilaga 3

¹⁵¹ Bilaga 17. Aktiviteter under uppdraget.

Ingen skillnad	Jägaren kommer att finnas i ett register hos kontrollmyndigheten	Jägaren kommer att finnas i ett register hos kontrollmyndigheten
Ingen skillnad utom att avvikelserna är definierade i förslaget	Kontrollmyndigheten kan återkalla tillståndet om jägaren uppvisat bristande efterlevnad av lagstiftningen.	Kontrollmyndigheten kan återkalla tillståndet om jägaren uppvisat bristande efterlevnad av lagstiftningen.
Större antal men enbart till detaljhandeln, 852	Jägare med tillstånd får årligen leverera totalt 100 oavhudade vildsvinskroppar direkt till Detaljhandelsanläggning, 852.	Jägare med tillstånd får årligen leverera totalt 50 oavhudade vildsvinskroppar direkt till en konsument eller till en Detaljhandelsanläggning, 852.
Större antal men enbart direkt till konsument	Jägare med tillstånd får årligen leverera totalt kött av vildsvin av 5 vuxna eller 7 årsungar direkt till en konsument.	Jägare med tillstånd får årligen leverera totalt 2 hela eller 4 halva avhudade kroppar direkt till en konsument eller till en detaljhandelsanläggning.
Ingen skillnad	Jägaren ska provta köttet och provet ska skickas till ett ackrediterat laboratorium för trikinundersökning.	Jägaren ska provta köttet och provet ska skickas till ett ackrediterat laboratorium för trikinundersökning.
Ett nytt alternativ.	Den vilthanterande anläggningen av 852-standard ska provta köttet och provet ska skickas till ett ackrediterat laboratorium för trikinundersökning.	Inget förslag
Mindre administration	Uppgifterna finns i det digitala systemet i de fall kontrollmyndigheten behöver dessa.	Jägaren ska senast i samband med provtagningen meddela kontrollmyndigheten om varje planerad leverans av små mängder vildsvin och kött av vildsvin.
Ingen skillnad	Jägaren ska vara skyldig att märka varje enskild djurkropp med en unik kod så att spårning kan ske. Provet och remissen till laboratoriet ska vara märkta med samma unika kod.	Jägaren ska vara skyldig att märka varje enskild djurkropp med en unik kod så att spårning kan ske. Provet och remissen till laboratoriet ska vara märkta med samma unika kod.
Cesiumprovtagning är inkluderad	Jägaren ska, i de fall trikiner eller överskridande av något annat gränsvärde påvisas vid laboratorieundersökningen, vara	Jägaren ska, i de fall trikiner påvisas vid laboratorieundersökningen, vara skyldig att anmäla detta till kontrollmyndigheten.

	skyldig att anmäla detta till kontrollmyndigheten.	
Mindre administration	Jägaren ska i samband med provtagning registrera detta i ett digitalt system.	Jägaren ska i samband med leverans av kött som är fritt från trikiner överlämna en kopia av analysprotokollet från laboratoriet till mottagande konsument respektive detaljhandelsanläggning. Vid leveransen ska kroppen/köttet fortfarande vara märkt med den unika koden.
Mindre administration	Konsument kan kontrollera uppgifterna i det digitala systemet med hjälp av den unika stämpeln som finns på vildsvinsköttet.	Jägaren ska i samband med leverans av kött som är fritt från trikiner överlämna en kopia av analysprotokollet från laboratoriet till mottagande konsument respektive detaljhandelsanläggning.
Mindre administration	Laboratoriet meddelar resultatet via mail och registrera resultatet i det digitala systemet	Jägaren ska i samband med leverans av kött som är fritt från trikiner överlämna en kopia av analysprotokollet från laboratoriet till mottagande konsument respektive detaljhandelsanläggning.
Mindre dokumentation hos jägare	Jägaren ska dokumentera flöden av vildsvin på ett enkelt sätt hos sig.	Jägaren ska föra journal över genomförda provtagningar, antalet levererade oavhudade och avhudade vildsvin, de detaljhandelsanläggningar som mottagit leveranser och analysprotokoll.
Mindre dokumentation hos jägare	Jägaren ska spara anteckningar för flöden i två år.	Jägaren ska spara journalen och originalet av analysprotokollen i två år.
Ingen skillnad	Livsmedelsverket ska utses som behörig myndighet	Livsmedelsverket ska utses som behörig myndighet
Mindre administration och kostnader.	Ingen planerad offentlig kontroll genomförs. Enbart i misstanke om avvikelser.	Livsmedelsverket ska utöva offentlig kontroll över jägarnas efterlevnad av kraven
Mindre administration och kostnader.	Ingen planerad offentlig kontroll genomförs. Enbart i misstanke om avvikelser.	Kontroll av faktiska förhållanden och av dokument ska utföras på plats hos jägaren.

Konsekvensutredningen i denna rapport är omfattande och presenterar volymer och kostnader samt belyser konsekvensen av icke-åtgärder. Med stöd av den samhällsekonomiska kalkylen föreslår utredningen ett antal ekonomiska subventioner för olika åtgärder som anses behövas för att nå effektmålet i utredningen.

Även om arbetet har genomförts löpande med många olika intressenter finns det ytterligare flera delar av samhället som bör ha möjlighet att uttrycka sin åsikt om utredningens förslag. Därför kommer slutrapporten att genomgå ett sedvanligt remissförfarande med cirka 70 remissinstanser. *Se bilaga 18.*

15.1 Skillnader mot det tyska systemet

Tyskland har nationellt valt att inte begränsa antalet vildsvin per jägare och år utan genom att begränsa med 100 km försäljningsomkrets från jägarens jaktmarker eller hemvist. En utbildad jägare får även ta emot vildsvin från en annan jägare för vidare hantering av detta. Detta har sedan balanserats upp genom omfattande krav på lokaler och hygien. Därutöver är den administrativa bördan högre än i det liggande svenska förslaget.

Förslagen i detta uppdrag begränsar mängden vildsvin och kött av vildsvin som en utbildad jägare i Sverige får leverera direkt till konsument. Även antalet vildsvin per jägare och år som får levereras direkt till detaljhandeln är begränsat. Allt detta får ske i samma eller angränsande län. Detta balanseras upp genom att jägare inte registreras som livsmedelsföretagare, inga specifika hygien- och lokalkrav sätts upp eller att ingen regelbunden kontroll sker från den ansvariga myndigheten. Det är också enbart vildsvin som är fällda av jägaren själv eller hans jaktlag. Dokumentation hos jägare/jaktlag ska vara av enklare art och provtagningar dokumenteras direkt i ett digitalt system.

Anmälningsplikt till den lokala myndigheten av varje fällt vilt som finns i det tyska systemet finns inte i Sverige. Registrering av viltet sker på frivillig basis i ett system som jägarkåren har.

Obligatorisk köttbesiktning ska även ske i de fall något avvikande upptäcks antingen av jägaren eller av den 852-anläggning som hanterar vilt i Tyskland. I Sverige föreslås detta ansvar ligga hos jägaren eller den som har ansvaret för verksamheten i en anläggning av 852-standard. Dock kan en anläggning med 852-standard söka stöd hos Livsmedelsverkets Område Kontroll i de fall något avvikande upptäcks.

I Tyskland är det möjligt att en 852-anläggning ansvarar för att analys av trikiner sker. I det svenska förslaget finns samma möjlighet. Leveranserna från en vilthanterande 852-anläggning får i det svenska förslaget även ske i sidled i begränsad omfattning i samma kommun eller till grannkommunerna utan någon avståndsbeskränkning.

Spårbarhet i det tyska systemet bygger på plastplomber som köps in från ackrediterade laboratorier. I Sverige finns ett förslag till en ID-stämpel för att kunna märka alla delar av vildsvin. Stämpeln bedöms också bidra till mindre plastavfall.

16. Författningsförslag

För att åstadkomma de förändringar som föreslås inom ramen för Livsmedelsverkets ansvarsområde har Livsmedelsverket tagit fram författningsförslag enligt bilaga 19. Dessa författningsförslag bedöms nödvändiga för att åstadkomma de föreslagna ändringarna. *Se Figur 7.*

Det finns ett antal bemyndiganden i livsmedelslagen och livsmedelsförordningen (se kapitel 4.2.2. Bemyndiganden) för Livsmedelsverket att meddela föreskrifter beträffande hanteringen av vildsvin och kött från vildsvin. Dessa bemyndiganden bedöms tillräckliga för att Livsmedelsverket ska få meddela föreskrifter som innebär bl.a. att jägaren måste provta slaktkroppar, hur denne får förfara med vildsvin och kött av vildsvin och den mängd som får levereras till konsument eller detaljhandel begränsas.

Utanför rätten att meddela föreskrifter enligt nuvarande bemyndigandena faller dock frågor som rör:

- tillståndsgivning för jägare att leverera kött av vildsvin och villkor förenade med detta samt möjligheten att återkalla sådant tillstånd, innefattande möjligheten för Livsmedelsverket att hålla särskild utbildning för sådant tillstånd,
- krav på listad jägare att dokumentera provtagning och hur denne ska märka provtagningen samt detaljerade föreskrifter om jägarens journalföring,
- rätten för Livsmedelsverket att föra särskilt register över jägare med tillstånd,
- rätten för Livsmedelsverket att utöva viss behovsstyrd kontroll över dessa jägare,
- rätten att ålägga enskilda laboratorier som utför relevanta tester att rapportera direkt till Livsmedelsverket, samt
- rätten för Livsmedelsverket att registrera och utöva kontroll över 852-anläggningar som hanterar vildsvin med pälsen på som inkommer direkt från jägaren.

För att förslagen ska kunna genomföras måste ändringar med stöd av nuvarande bemyndiganden i 6 § och de föreslagna 24 a och 24 b §§ livsmedelsförordningen göras i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:20) om livsmedelshygien. De nya förslagen föranleder att nuvarande bestämmelser i 61 och 63 §§ måste ändras och tar sikte på leverans av små mängder vildsvin till konsument. Därutöver måste ändringar göras i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:21) om offentlig kontroll av livsmedel. *Se vidare bilaga 19.*

Livsmedelsverkets förslag innefattar att offentlig kontroll av jägare ska ske inom ramen för anslag och att den enskilde jägaren inte ska betala årlig avgift. Enligt förslaget ska jägaren stå för de kostnader som uppkommer till följd av att Livsmedelsverket behöver göra uppföljande kontroller med anledning av bristande efterlevnad. Det föreslås därför ändringar i förordning (2006:1166) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel och vissa jordbruksprodukter. *Se vidare bilaga 19.*

Ytterligare förändringar behöver göras i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2006:21) om avgifter vid offentlig kontroll, provning och registrering som innehåller föreskrifter med stöd av bemyndigande i avgiftsförordningen. *Se vidare bilaga 19.*

Figur 7. Schematisk presentation av förenklade flöden (utbildad jägare, vildsvinshanterande anläggning av 852-standard) enligt förslaget till en ny nationell lagstiftning. Jägarers leveranser till vilthanteringsanläggning och vidare till detaljhandeln och konsument är det enda flöden för trikinbärande djur från jägare till konsument utanför jägarers eget hushåll enligt dagens lagstiftning.